Programmabegroting 2027

gemeente Berkelland

INHOUDSOPGAVE

Programmabegroting 2027 1
Inhoudsopgave 3
Inleiding 4
Ruimte, wonen en energie 8
Sociaal domein 27
Onderwijs, sport en cultuur 38
Economie, werk en inkomen 46
Openbare orde en veiligheid 53
Bestuur en dienstverlening 58
Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien 64
Overzicht kosten van overhead 67
Paragrafen 68

- Bedrijfsvoering 69
- Wet open overheid 74
- Grondbeleid 75
- Lokale heffingen 77
- Weerstandsvermogen 83
- Verbonden partijen 87
- Financiering 97
- Onderhoud kapitaalgoederen 100
- Reserves en voorzieningen 105

Financiële begroting 109
Bijlagen 119

- Bijlage 1: Verplichte beleidsindicatoren 120
- Bijlage 2: Overzicht subsidies 127
- Bijlage 3: Investeringen 129
- Bijlage 4: Conversietabel begroting 2026 - begroting 2027 132

INLEIDING

Berkelland in 2027, met elkaar in verbinding!
Na het verkiezingsjaar 2026 is 2027 het eerste volledige jaar waarin we samen aan de slag gaan met de uitvoering van het raadsprogramma ‘Berkelland, met elkaar in verbinding!’. Het zoeken van verbinding is het uitgangspunt de komende jaren, en daarmee ook voor deze begroting. In een periode waarin maatschappelijke opgaven steeds complexer worden en financiële ruimte onder druk staat, blijven wij investeren in wat voor onze inwoners van waarde is: aantrekkelijke kernen, passende woningen, goede voorzieningen, bestaanszekerheid, een sterke economie en een betrouwbare overheid.

De vraag naar woningen in Berkelland blijft groot. In 2027 zetten we daarom in op de realisatie van nieuwe woningen voor starters, gezinnen, senioren en aandachtsgroepen. Daarbij zien we grote uitdagingen zoals netcongestie, wateropgaven en capaciteitsvraagstukken.

De druk op het sociaal domein blijft toenemen door vergrijzing, complexere zorgvragen en stijgende kosten binnen onder andere de jeugdhulp. We willen de ondersteuning voor inwoners toegankelijk, dichtbij en betaalbaar houden. Preventie, vroegsignalering en het versterken van de sociale basis zijn het uitgangspunt. We hebben aandacht voor ontmoeting, mentale gezondheid, bestaanszekerheid en het voorkomen van eenzaamheid en schuldenproblematiek.

Leefbare kernen en een gezonde samenleving zijn sterk afhankelijk van onderwijs, sport en cultuur. In Berkelland staan de komende jaren aanzienlijke investeringen op de agenda voor onderwijshuisvesting, sportaccommodaties en maatschappelijk vastgoed. In 2027 werken we de plannen hiervoor verder uit zodat inzichtelijk wordt over welke (financiële) opgave we het hebben en wat hiervoor in de begroting nodig is. Het rijke verenigingsleven, de culturele activiteiten, streektradities en evenementen blijven we ondersteunen.

Berkelland kent een sterke lokale economie met een krachtig midden- en kleinbedrijf, familiebedrijven en een innovatieve agrarische sector. Tegelijkertijd blijft de arbeidsmarkt krap en groeit de behoefte aan vakmensen. Het versterken van de bestaanszekerheid blijft een belangrijk aandachtspunt. We zetten in op een economie waarin iedereen de kans krijgt om mee te doen.

Veiligheid is onmisbaar voor leefbare kernen en een prettige woonomgeving. In 2027 blijven wij werken aan veilige buurten, verkeersveilige openbare ruimtes en het voorkomen van ondermijning.

Een betrouwbare overheid begint met toegankelijk bestuur en goede dienstverlening. De gemeente werkt vanuit het principe ‘ja, mits’ en zet in op duidelijke communicatie. Participatie, transparantie en vroegtijdige betrokkenheid van inwoners bij plannen en ontwikkelingen zijn voor ons het uitgangspunt en verwachten we ook van initiatiefnemers.

Beleidsarme begroting
De toekomst blijft onzeker, ook op financieel gebied. Het Rijk zorgt nog steeds voor onzekerheid. Meerjarig begroten wordt voor een gemeente dan ook steeds lastiger. Vooralsnog komt er nog steeds een ‘ravijnjaar’ op ons af, waarin de inkomsten uit het gemeentefonds van het Rijk drastisch teruglopen. In combinatie met onze ambities op onder andere het gebied van infrastructuur en (maatschappelijk) vastgoed, lijken bezuinigingen in de toekomst onvermijdelijk. We brengen dit in 2027 verder in kaart.

Deze begroting is bijzonder. De uitwerking van het raadsprogramma in een collegeprogramma is ten tijde van het opstellen van deze begroting nog niet gereed. De uitwerking daarvan in tijd, capaciteit en geld, is in volle gang. Deze begroting is daarmee ‘beleidsarm’.

Betekent een beleidsarme begroting dat de uitvoering van het raadsprogramma vertraging oploopt? Nee, dat zeker niet. Als na uitwerking van het collegeprogramma in 2027 financiële consequenties naar voren komen, krijgt de raad een begrotingswijziging voorgelegd. Daarmee

houdt de raad het budgetrecht en staat ook 2027 in het teken van Berkelland, met elkaar in verbinding.

Lezen van tabellen

De tabellen in de begroting geven de bedragen weer x € 1.000 (duizenden euro's), tenzij anders vermeld. Door afronding kunnen er kleine verschillen ontstaan in de totalen, zoals in de tabel aangegeven. De lasten worden weergegeven met een – (min), de baten met een + (plus). Een programma met een negatief saldo betekent dat er meer lasten in het programma zitten dan baten. Om de cijfers in de tabellen leesbaar te houden zijn bij de omschrijvingen afkortingen gebruikt. In de kolom Realisatie 2024 en 2025 staat hoeveel we in 2024 en 2025 uitgaven. In de kolom 2026 (primitief) staat de begroting die door u is vastgesteld. De kolom 2026 (na bestuursrapportage) geeft de stand van de begroting na de bestuursrapportage. Dit is dus inclusief alle eerdere wijzigingen waaronder de jaarrekening en de overheveling van budgetten. In de kolommen 2027 (primitief), 2028 (primitief), 2029 (primitief) en 2030 (primitief) staat de begroting voor deze jaren.

Bedragen x €1.000

Overzicht van saldo's van baten en lasten per programma	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1 Ruimte, wonen en energie	**-15.359**	**-16.319**	**-15.097**	**-15.828**	**-16.715**	**-15.914**	**-15.393**	**-15.253**
2 Sociaal domein	**-38.637**	**-40.719**	**-41.233**	**-42.144**	**-42.477**	**-41.262**	**-41.262**	**-41.262**
3 Onderwijs, sport en cultuur	**-7.874**	**-9.018**	**-8.045**	**-8.883**	**-8.332**	**-8.227**	**-8.152**	**-8.002**
4 Economie, werk en inkomen	**-13.635**	**-14.473**	**-16.773**	**-15.494**	**-17.196**	**-16.914**	**-16.914**	**-16.914**
5 Openbare orde en veiligheid	**-4.049**	**-3.948**	**-4.446**	**-4.579**	**-4.845**	**-4.923**	**-4.923**	**-4.923**
6 Bestuur en dienstverlening	**-21.560**	**-25.449**	**-23.538**	**-24.326**	**-24.054**	**-24.189**	**-23.937**	**-23.912**
7 Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**109.204**	**118.405**	**110.958**	**114.167**	**115.054**	**110.238**	**108.257**	**109.251**
Gerealiseerd resultaat	**8.089**	**8.479**	**1.825**	**2.914**	**1.435**	**-1.191**	**-2.323**	**-1.014**

Opzet begroting

In de begroting 2027 gaan we terug naar zeven programma's. In 2026 waren dat er nog tien. Dit doen we om de programma’s onder andere financieel dichter bij elkaar te brengen en toekomstbestendiger te maken. Minder afhankelijk van externe factoren en tijdelijk beleid.

Aansluiting op perspectiefnota

De basis voor de begroting is de Perspectiefnota 2027. Na het vaststellen van de perspectiefnota 2027 is het saldo door ontwikkelingen veranderd. In onderstaande tabel zijn alle wijzigingen ten opzichte van de perspectiefnota weergegeven. Ook de wijzigingen kleiner dan € 250.000. Onder de tabel is een verdere toelichting opgenomen.

	2027	2028	2029	2030
Begroting aangeboden perspectiefnota	-658	-2.588	-618	1.036
Meicirculaire	4.343	2.247	-855	-1.230
Amendement OZB	-400	-400	-400	-400
Uitbreiding college	-250	-250	-250	-250
Onderhoud bomen	-180	-180	-180	-180
Groot onderhoud wegen	-500			
Bijdrage WMO abonnement	-900			
Doorontwikkeling dienstverlening	-20	-20	-20	-20
Autonome ontwikkeling OZB				30
Primitieve begroting	**1.435**	**-1.191**	**-2.323**	**-1.014**

Meicirculaire
Via een raadsbrief is gecommuniceerd hoe hoog de algemene uitkering is de komende jaren. Voor 2027 en 2028 pakt dat voordeliger uit, voor de jaren hierna nadeliger. De bedragen die hierboven staan, sluiten niet exact aan op de bedragen die in de raadsbrief van 23 juni 2026 staan. Bij een laatste berekening in juli is naast een afronding van cijfers ook een (extra) voordeel geconstateerd.

Amendement OZB
Op 30 juni 2026 heeft de raad amendement A-26-03 'OZB' bij de perspectiefnota 2027 aangenomen. Met het aannemen van het amendement is besloten de maximale OZB-opbrengst voor het begrotingsjaar 2027 te baseren op het begrote bedrag uit de programmabegroting 2026 en alleen aan te passen voor inflatie en nieuw ontstane areaaluitbreiding. Hierdoor komt een structurele meeropbrengst uit de toen gebruikte meerjarenraming 2027–2030 te vervallen. De consequenties hiervan worden in deze begroting, en volgende begrotingen, verwerkt.

Uitbreiding college
Op 23 juni 2026 heeft de gemeenteraad besloten het aantal fte wethouders uit te breiden van 3,6 fte naar 5 fte. Het structureel uitbreiden van de formatie van het college met 1,4 fte zal leiden tot extra loonkosten (inclusief pensioenlasten en vergoedingen) van € 250.000 per jaar en later mogelijk tot hogere wachtgeldverplichtingen.

Daarnaast zal er in de organisatie meer ondersteuning en afstemming nodig zijn. Denk daarbij aan secretariële ondersteuning, communicatie, bestuursadvisering en mogelijk beleidsadvisering. Bij een uitbreiding in wethouders en de organisatie komen ook extra kosten voor overhead en facilitair. Bij de beantwoording op schriftelijke van 16 juni 2026 was de verwachting dat er bij de begroting een indicatie van deze kosten gegeven zou kunnen worden. Dat blijkt nog niet het geval. Hiervoor was ten tijde van het opstellen van deze begroting 2027 nog niet alle informatie beschikbaar. Wij verwachten deze kosten mee te kunnen nemen in de begrotingswijzing die zal volgen.

Onderhoud bomen
Uit boomveiligheidscontroles en -rapportages blijkt dat er sprake is van een stijgend aantal waargenomen risico- en attentiebomen. De huidige budgetten zijn onvoldoende om al deze bomen voldoende te onderhouden. Onvoldoende onderhoud kan leiden tot ongelukken. Dat willen we voorkomen.

Groot onderhoud wegen
In het beleidsplan wegen van 2025 is aangegeven dat jaarlijks €3,5 miljoen onderhoudsbudget nodig is om de wegen op het gewenste niveau laag te houden. Voor 2025 en 2026 is dit budget mede gefinancierd door incidentele middelen. Voor 2027 is er naast het structurele budget nog maar beperkt incidenteel geld. Samen goed voor €3 miljoen. Om op een juiste wijze uitvoering te geven aan het vastgestelde beleid is € 500.000 extra nodig.

Inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage Wmo

De invoering van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage voor Wmo-ondersteuning is uitgesteld van 1 januari 2027 naar 1 januari 2028. Hierdoor valt de ingeboekte besparing in 2027 tijdelijk weg. Het Rijk heeft dit voor € 600.000 in de meicirculaire gecompenseerd.

Doorontwikkeling dienstverlening
Voor een toekomstbestendige dienstverlening zetten we moderne digitale kanalen in. Dit sluit aan op de wet voor digitale toegankelijkheid, die gericht is op het toegankelijk maken van websites en apps. Voor het onderhoud en beheer van de nieuwe systemen is structureel € 20.000 nodig.

Autonome ontwikkeling OZB
Volgens een bestendige gedragslijn ramen we jaarlijks extra OZB-inkomsten van € 30.000. Dit doen we omdat er jaarlijks nieuwe panden in onze gemeente worden gebouwd en panden door aanpassing/uitbreiding meer waard worden. Tot en met de meerjarenbegroting 2029 is dit verwerkt. Voor de nieuwe jaarschijf 2030 nemen we die nu op.

RUIMTE, WONEN EN ENERGIE

Wat speelt er?

- De vraag naar woningen in Berkelland blijft groot. In 2027 zetten we daarom in op de realisatie van nieuwe woningen voor starters, gezinnen, senioren en aandachtsgroepen. Daarbij zien we grote uitdagingen zoals netcongestie, wateropgaven en capaciteitsvraagstukken.
- Op korte termijn groeit het aantal huishoudens in Berkelland. Het type huishoudens verandert. Huishoudens worden kleiner en Berkelland heeft meer dan gemiddeld in Nederland te maken met een dubbele vergrijzing.
- De Wet regie versterking volkshuisvesting is op 1 juli 2026 ingegaan. De wet stelt verschillende beleidsinstrumenten verplicht zoals een Volkshuisvestingprogramma, door het college vastgesteld op 17 februari 2026 en een (regionaal afgestemde) huisvestingsverordening. Deze verordening is nog niet gereed.
- Berkelland voegt in de periode 2025 tot en met 2035 1.320 woningen toe. Dit zijn 100-120 woningen gemiddeld per jaar. We hebben dit streven opgenomen in ons Volkshuisvestingsprogramma en de aantallen zijn op 16 juni 2025 bekrachtigd door het Rijk, de provincie Gelderland en de Achterhoekse gemeenten in?de vernieuwde woondeal 2025-2035.
- Van de nieuwe woningen is twee derde betaalbaar. Daarvan willen we 10% goedkope koopwoningen toevoegen.
- De wijk Neede Noord-Oost is volop in ontwikkeling. Met een integrale wijkaanpak werken we tot en met 2030 aan een toekomstbestendige wijk. Dit doen we samen met bewoners en woningcorporatie ProWonen.
- Ons klimaat verandert. We zien extremen (wateroverlast door hevige regenval, droogte en hitte) toenemen en we moeten ons daarop aanpassen (klimaatadaptatie).
- Tachtig procent van alle bruggen, viaducten en wegen in Nederland is in beheer van gemeenten. Veel van deze infrastructuur dateert uit de jaren 60 en 70 en is aan vervanging toe. Er komen hiervoor vanuit het Rijk geen extra middelen. Gemeenten moeten zelf (met beperkte middelen en keuzes) de infrastructuur veilig houden.
- Op het platteland komen grote opgaven samen die allemaal ruimte vragen. Denk hierbij aan; klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit, recreatie en toerisme.
- De agrarische sector is een belangrijke pijler in ons buitengebied. De sector wordt de komende jaren voor grote uitdagingen gesteld, onder meer door de stikstofproblematiek. Het kabinet heeft op 26 juni 2026 de Tweede Kamer de brief ‘Weer ruimte voor boer, natuur en bouw: maatregelpakket voor landbouw, natuur en stikstof’ gestuurd. De gevolgen voor Berkelland zijn nog niet bekend.
- De energieprijzen blijven stijgen. Verduurzaming is daarmee steeds belangrijker om de energierekening betaalbaar te houden voor bewoners, verenigingen en bedrijven.
- Via het Akkoord van Groenlo en het Energie Uitvoeringsprogramma hebben we afgesproken dat de Achterhoek en Berkelland in 2030 55% minder CO2 uitstoten en uiterlijk in 2050 energieneutraal zijn. Dit vergroot onze zelfredzaamheid en houdt de energierekening betaalbaar.
- Met de inwerkingtreding van de Wet gemeentelijke instrumenten Warmtetransitie op 1 januari 2027 is elke gemeente in Nederland verplicht om een Warmte-/koudeprogramma vast te stellen. Dit doen wij ook voor Berkelland waarin wij onze gemeentelijke plannen vastleggen die bijdragen aan gemeentelijke aardgasafschakeling.
- De effecten van netcongestie creëren onzekerheid, ondanks de grootschalige investeringen van netbeheerders. Nieuwbouw, zon op dak, de elektrificatie van gebouwverwarming en mobiliteit en de uitbreiding van bedrijventerreinen creëren een complexe puzzel van belangen waar wij als gemeente maar beperkt invloed op hebben.

Speerpunt

Gebiedsgericht werken. (1.010)

Wat willen we bereiken?
Gemeente (en andere overheden) sluiten zo goed mogelijk aan op de specifieke behoeften in onze samenleving en ondersteunen onze buurten, wijken en kernen op de manier die het beste bij hun past.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.010.01 Ontwikkeling wijken, buurten en kernen								
Lasten	-344	-240	-76	-342	-76	-76	-76	-76
Baten	88	118	0	0	0	0	0	0
Totaal 1.010.01 Ontwikkeling wijken, buurten en kernen	**-256**	**-121**	**-76**	**-342**	**-76**	**-76**	**-76**	**-76**
Resultaat	**-256**	**-121**	**-76**	**-342**	**-76**	**-76**	**-76**	**-76**

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan voortdurend met onze inwoners en organisaties in gesprek over wat er speelt in de wijken en kernen, zodat onze activiteiten daarop aansluiten. (1.010.01)

Met onze gebiedsgerichte werkwijze spelen we samen in op de specifieke behoeften van inwoners, ondernemers, buurten, wijken en kernen. Daarbij denken we niet alleen aan de puur fysieke inrichting van onze leefomgeving, maar hebben we ook aandacht voor de sociale aspecten. Onze gebiedscontactpersonen zijn de verbindende schakel. Zij staan voortdurend in contact met onze inwoners, buurten en wijken. Zij horen en zien veel en slaan de brug tussen samenleving en de overheid (gemeente, provincie, Rijk). Voorop staan reële verwachtingen over en weer, met aandacht, waardering en zo nodig ondersteuning voor de vele initiatieven en activiteiten in onze samenleving.
Ervaring leert ons dat we hierdoor geen geld of tijd besparen. Sterker nog: deze werkwijze kost tijd en geld, maar doorgaans levert het resultaat van het gelopen proces daarna wel een integrale oplossing en meer draagvlak op in de samenleving.
We gebruiken het resterende budget vanuit de eenmalige middelen Samen investeren in Berkelland voor het onderdeel Gebiedsgericht werken, (voorheen wijk- en kerngericht werken) Die middelen zetten we in voor het ondersteunen van activiteiten in, voor en door de samenleving, Denk hierbij aan de zogenaamde dorpendeals (samen met de provincie Gelderland). Bij de dorpendeals werken inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden samen om de sociale verbondenheid en toekomstbestendigheid van de kern te bevorderen. Er zijn al dorpendeals met Rekken en Beltrum. In Gelselaar wordt aan een deal gewerkt.
Ook ondersteunen we initiatieven uit de samenleving via een vervolg op het Berkellands Naoberfonds die op veel waardering vanuit onze samenleving kan rekenen.

Speerpunt

Een klimaatbestendige leefomgeving. (1.020)

Wat willen we bereiken?

Een aantrekkelijke leefomgeving die is aangepast aan het veranderende klimaat.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.020.01 We beheren ons openbaar groen, speelvoorzieningen en begraafplaatsen								
Lasten	-1.981	-1.969	-1.685	-2.240	-1.841	-1.811	-1.721	-1.681
Baten	482	439	341	346	341	342	342	343
Totaal 1.020.01 We beheren ons openbaar groen, speelvoorzieningen en begraafplaatsen	**-1.499**	**-1.530**	**-1.343**	**-1.893**	**-1.500**	**-1.469**	**-1.379**	**-1.338**
1.020.02 We voeren het watertakenplan uit								
Lasten	-3.341	-3.447	-3.178	-3.662	-3.232	-3.205	-3.107	-3.107
Baten	7.797	7.807	8.088	8.479	8.310	8.310	8.310	8.310
Totaal 1.020.02 We voeren het watertakenplan uit	**4.457**	**4.360**	**4.909**	**4.816**	**5.078**	**5.106**	**5.203**	**5.203**
Resultaat	**2.958**	**2.830**	**3.566**	**2.923**	**3.578**	**3.636**	**3.824**	**3.865**

Wat gaan we daarvoor doen?

We beheren en onderhouden het openbaar groen en de gemeentelijke begraafplaatsen. (1.020.01)

Een schone, groene, duurzame, toegankelijke, klimaatbestendige en kleurrijke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, vergroot de aantrekkelijkheid van Berkelland. Zowel voor onze inwoners als bezoekers.
Boombeheer: we voldoen aan de zorgplicht en waarborgen de veiligheid op een minimaal niveau.
Groenbeheer: het onderhoud van openbaar groen is waar mogelijk onderhoudsextensief openbaar groen. Het onderhoudsniveau is minimaal.
Beheer speel- en beweegvoorzieningen: we zorgen dat de speeltoestellen veilig zijn en de gebruikers ervan geen gevaar lopen.

We voeren het watertakenplan uit. (1.020.02)

Op basis van de watervisie Berkelland 2030, die we samen met Waterschap Rijn en IJssel hebben opgesteld, is een uitvoeringsplan gemaakt: het watertakenplan 2024-2034.
We werken hierbij integraal samen met alle collega's in de openbare ruimte, het waterschap en onze inwoners. Waterinfiltratie (onder andere afkoppeling) en tijdelijke waterberging (in plaats van afvloeiing) zijn daarbij speerpunten. Uiteraard blijft een robuuste afvoer van vuilwater (riool) onze kerntaak, waarbij we op basis van risico gestuurd beheer zo efficiënt en effectief mogelijk werken.

We houden integraal rekening met de gevolgen van klimaatverandering zoals wateroverlast door extreme neerslag, droogte en hitte.

We passen onze leefomgeving aan, op de gevolgen van de klimaatverandering, door deze bestendig te maken tegen hevige regenval, droogteperioden en hoge temperaturen.

- We werken samen met partners, zoals het waterschap en met onze inwoners.

- We maken inwoners bewust t.a.v. mogelijkheden tot klimaat adaptieve activiteiten (zoals bijvoorbeeld meer groen en minder steen, waterinfiltratie en -berging op hun eigen percelen).

Speerpunt

Mobiliteit. (1.030)

Wat willen we bereiken?

- Alle woningen, bedrijven en voorzieningen in Berkelland zijn voor iedereen bereikbaar.
- Veilige wegen en paden, zowel in het buitengebied als in de kernen, passend bij het gekozen kwaliteitsniveau 'laag'.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.030.01 We onderhouden onze infrastructuur								
Lasten	-4.035	-6.753	-5.902	-6.114	-5.931	-4.267	-4.001	-4.001
Baten	510	908	343	343	343	343	344	345
Totaal 1.030.01 We onderhouden onze infrastructuur	**-3.525**	**-5.845**	**-5.560**	**-5.772**	**-5.589**	**-3.923**	**-3.657**	**-3.656**
Resultaat	**-3.525**	**-5.845**	**-5.560**	**-5.772**	**-5.589**	**-3.923**	**-3.657**	**-3.656**

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderhouden onze infrastructuur (wegen en paden). (1.030.01)

Conform het Wegenbeleidsplan 2025-2029 onderhouden we onze wegen op het gemiddelde kwaliteitsniveau 'laag'.
Uit het Wegenbeleidsplan 2025-2029 komt naar voren dat we voor het in stand houden van de wegen op het gekozen kwaliteitsniveau 'laag' jaarlijks ongeveer € 1,5 miljoen aan onderhoudsbudget tekort komen. In 2025 tot en met 2027 is dit tekort via incidentele middelen eenmalig aangevuld. Vanaf 2028 zullen we opnieuw middelen moeten vrijmaken in de (meerjaren) begroting, willen we ons afgesproken kwaliteitsniveau 'laag' kunnen waarborgen.

We houden Berkelland bereikbaar.

We richten ons op een goede doorstroming zodat we snel van A naar B komen. Goed en betrouwbaar regulier openbaar vervoer is onmisbaar voor onze inwoners. We zetten ons in voor het behoud en de verbetering van het openbaar vervoer. We verzetten ons tegen een ‘Noordtak’ (in het kader van de GNOE, de Goederencorridor Noordoost Europa) door onze leefomgeving.

Speerpunt

Van Afval Naar Grondstof. (1.040)

Wat willen we bereiken?

- Huishoudelijk afval wordt op een duurzame wijze hergebruikt of verwerkt.
- We zamelen zo min mogelijk restafval per inwoner in (eerste doel: minder dan 100 kilo per inwoner per jaar).
- Geen zwerfafval in onze leefomgeving

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.040.01 We werken een nieuw grondstoffenplan uit								
Lasten	-3.267	-4.054	-3.610	-3.610	-3.842	-3.842	-3.842	-3.842
Baten	3.965	4.384	4.657	4.657	4.882	4.882	4.882	4.882
Totaal 1.040.01 We werken een nieuw grondstoffenplan uit	**698**	**330**	**1.047**	**1.047**	**1.040**	**1.040**	**1.040**	**1.040**
1.040.02 We gaan gericht zwerfafval tegen								
Lasten	-105	-76	-70	-70	-70	-70	-70	-70
Baten	81	169	150	150	150	150	150	150
Totaal 1.040.02 We gaan gericht zwerfafval tegen	**-23**	**93**	**80**	**80**	**80**	**80**	**80**	**80**
Resultaat	**675**	**424**	**1.127**	**1.126**	**1.120**	**1.120**	**1.120**	**1.120**

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken een nieuw grondstoffenplan (Van Afval naar Grondstof 2023-2027) uit in maatregelen waarbij we inzetten op zoveel mogelijk grondstofhergebruik en zo min mogelijk restafval. (1.040.01)

Vanuit de landelijke doelstelling ‘Van Afval Naar Grondstof’ (VANG) richten we ons op het verbeteren van de kwaliteit van afvalstromen. Uiteindelijk streven we ernaar om zoveel mogelijk kwalitatieve reststoffen als grondstof te hergebruiken zodat er niets of maar een heel klein deel restafval overblijft.

We gaan gericht zwerfafval tegen op basis van de halfjaarlijkse monitor zwerfafval. (1.040.02)

Berkelland is een schone gemeente. Toch ontkomen ook wij niet aan zwerfafval. We weten waar zwerfafval het meest voorkomt en proberen het met gerichte acties terug te dringen.

Speerpunt

Milieu. (1.050)

Wat willen we bereiken?
Een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.050.01 We dragen bij aan de Omgevingsdienst Achterhoek								
Lasten	-1.669	-2.141	-1.824	-2.309	-2.478	-2.478	-2.478	-2.478
Baten	16	11	150	150	153	153	153	153
Totaal 1.050.01 We dragen bij aan de Omgevingsdienst Achterhoek	**-1.653**	**-2.130**	**-1.674**	**-2.159**	**-2.324**	**-2.324**	**-2.324**	**-2.324**
Resultaat	**-1.653**	**-2.130**	**-1.674**	**-2.159**	**-2.324**	**-2.324**	**-2.324**	**-2.324**

Wat gaan we daarvoor doen?

We dragen bij aan de Omgevingsdienst Achterhoek (ODA) (1.050.01)

De ODA voert taken uit op het gebied van milieuvergunningverlening, -toezicht, -handhaving en is specialist op milieuthema's zoals bodem, geluid, zeer zorgwekkende stoffen en op het gebied van indirecte lozingen en waterkwaliteit in het kader van de Kaderrichtlijn Water. De ODA bereidt zich voor op een fusie met de Omgevingsdienst Veluwe, waarbij de integratie van de bedrijfsvoering de eerste stap vormt. De ODA moet namelijk voldoen aan de robuustheidseisen vanuit het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (IBP VTH). Jaarlijks stellen wij samen met de ODA een handhavings- en uitvoeringsprogramma op waarin naast de reguliere controles aandacht is voor:

- Gevelcontroles;
- Controles bij nog niet (vaak) gecontroleerde bedrijven;
- Controles indirecte lozingen, dit om de bijdrage te kunnen leveren aan het halen van de doelstellingen uit de kaderrichtlijn water;
- Controles zeer zorgwekkende stoffen zoals PFAS/PFOS;
- Inname en opslag accu's in het algemeen, o.a. ook lithiumhoudende accu's van bijv. fietsen
- Circulaire economie, Circulair Materialen Plan (CMP vervangt het LAP3) en toekomstig Wet Circulaire Economie.

Speerpunt

Passend wonen in Berkelland (1.110)

- We willen bereiken dat er meer woningen worden toegevoegd in Berkelland. Dit doen we door het faciliteren van het toevoegen van woningen. En wanneer nodig, nemen we zelf initiatief voor het toevoegen door bijvoorbeeld actief grondbeleid. De raad heeft bij vaststelling van de Nota Grondbeleid een krediet beschikbaar gesteld van maximaal € 2 miljoen om het college in staat te stellen tot strategische grondaankopen over te gaan wanneer daadkrachtig handelen gewenst is, De behoefte ligt zowel in 'reguliere woningen' als 'woningen voor aandachtsgroepen'. Onder aandachtsgroepen scharen we bijvoorbeeld senioren, inwoners met een beperking, arbeidsmigranten en inwoners met een woonwagencultuur.
- Ons beleid moet voldoen aan de Wet regie op de volkshuisvesting en de Omgevingswet. Dit betekent dat we een regionale huisvestingsverordening opstellen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.110.01 we zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad								
Lasten	-31	-17	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Baten	37	64	32	52	52	52	52	52
Totaal 1.110.01 we zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad	**6**	**47**	**29**	**49**	**49**	**49**	**49**	**49**
1.110.02 We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie								
Lasten	-52	-24	-50	-50	-50	-50	-50	-50
Totaal 1.110.02 We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie	**-52**	**-24**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**
1.110.03 We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren								
Lasten	-266	-402	-107	-107	-107	-107	-107	-107
Baten	472	1.260	652	482	652	652	652	652
Totaal 1.110.03 We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren	**206**	**858**	**545**	**375**	**545**	**545**	**545**	**545**
1.110.04 WBI-projecten								
Lasten	-107	-151	0	-5.149	0	0	0	0
Baten	107	88	0	3.462	0	0	0	0
Totaal 1.110.04 WBI-projecten	**0**	**-63**	**0**	**-1.687**	**0**	**0**	**0**	**0**
1.120.02 We voegen nieuwe woningen toe								
Lasten	-149	-363	0	-1.049	0	0	0	0
Baten	78	826	0	521	0	0	0	0
Totaal 1.120.02 We voegen nieuwe woningen toe	**-71**	**463**	**0**	**-528**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**88**	**1.281**	**524**	**-1.840**	**544**	**544**	**544**	**544**

Wat gaan we daarvoor doen?

We zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in een duurzame en toekomstbestendige bestaande woningvoorraad. (1.110.01)

We stimuleren met verschillende (financiële) instrumenten woningeigenaren om hun woning te verduurzamen. Denk hierbij aan (financiële) ondersteuning door leningvormen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) en het (Agem) Energieloket Achterhoek.

We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie. (1.110.02)

Maatschappelijke ontwikkelingen, veranderende wet- en regelgeving en nieuwe ambities en regionale afspraken vragen om een actuele en samenhangende beleidsbasis. Daarom vernieuwen en optimaliseren we voor ‘Wonen’ ons beleid en onze koers voor Berkelland. We actualiseren bestaande beleidskaders, brengen meer samenhang aan tussen verschillende beleidsterreinen en zorgen ervoor dat beleid beter aansluit op actuele opgaven en maatschappelijke behoeften. Door integraal te werken versterken we de verbinding tussen thema's zoals wonen, zorg, duurzaamheid en (fysieke) leefbaarheid. Daarbij zetten we in op monitoring en evaluatie, zodat beleid effectiever kan worden bijgestuurd wanneer dat nodig is.

We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren. (1.110.03)

Waar nodig zetten we actief grondbeleid in om te sturen op woningbouw, in lijn met de op 24 juni 2025 vastgestelde nota grondbeleid. De raad heeft bij vaststelling van de Nota Grondbeleid een krediet beschikbaar gesteld van maximaal € 2 miljoen om het college in staat te stellen tot strategische grondaankopen over te gaan wanneer daadkrachtig handelen gewenst is, Dit wordt per geval afgewogen.

WBI-projecten (1.110.04)

Voor drie sleutelprojecten in Neede, Borculo en Ruurlo hebben we van het Rijk en de provincie een bijdrage ontvangen in de vorm van een woningbouwimpuls voor het geraamde tekort van € 4.1 miljoen. De raad heeft op 15 april 2025 € 1.75 miljoen cofinanciering beschikbaar gesteld. Het gaat om de realisatie van ongeveer 350 woningen. Voor ieder (deel)project wordt een afzonderlijk kredietvoorstel uitgewerkt.

We voegen nieuwe woningen toe. (1.120.02)

We voeren regie op onze planvoorraad en houden deze ruim gevuld om onze doelstelling in woningbouwaantallen te halen. De planvoorraad is de lijst projecten met aantallen, locaties, planning, type woningen en mate van ‘hardheid’. We werken met een horizon van zeven tot tien jaar en kijken in 2027 dus naar het toevoegen van plannen waarvan de woningen rond 2034-2036 opgeleverd moeten worden. Waar nodig, zetten we actief grondbeleid in.

Speerpunt

Goede dienstverlening rondom wonen. (1.120)

Wat willen we bereiken?
Er zijn veel doorlopende zaken in het programma wonen die jaarlijks terugkomen. Denk hierbij aan vergunningverlening, welstandstoezicht en het heffen van leges. De kosten en opbrengsten van deze doorlopende zaken zijn onder dit speerpunt en activiteit samengevoegd.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.120.01 Goede dienstverlening rondom wonen								
Lasten	-269	-469	-105	-105	-105	-105	-80	-55
Baten	1.526	1.902	1.323	1.688	1.314	1.388	1.462	1.536
Totaal 1.120.01 Goede dienstverlening rondom wonen	**1.257**	**1.433**	**1.218**	**1.583**	**1.209**	**1.282**	**1.381**	**1.480**
Resultaat	**1.257**	**1.433**	**1.218**	**1.583**	**1.209**	**1.282**	**1.381**	**1.480**

Wat gaan we daarvoor doen?

We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (1.120.01)

Bij het uitvoeren van onze wettelijke VTH-taken blijven wij de verschuldigde leges conform onze Legesverordening in rekening brengen.

Speerpunt

Integrale wijkontwikkeling in Neede Noord-Oost. (1.130)

Wat willen we bereiken?

- In Neede Noord-Oost werken we met woningcorporatie ProWonen en bewoners aan een integrale wijkaanpak door verschillende onderwerpen tegelijk te verbeteren. Dit om woningen én het samenleven in de wijk toekomstbestendig te maken. Denk aan gezondheid, duurzaamheid, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.130.01 integrale wijkontwikkeling Neede Noordoost								
Lasten	-212	-188	0	-2.976	0	0	0	0
Baten	154	135	0	1.551	0	0	0	0
Totaal 1.130.01 integrale wijkontwikkeling Neede Noordoost	**-58**	**-53**	**0**	**-1.425**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-58**	**-53**	**0**	**-1.425**	**0**	**0**	**0**	**0**

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren de wijkaanpak Neede Noord Oost uit. (1.130.01)

De herinrichting van de openbare ruimte wordt afgerond.

Speerpunt

Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland. (1.210)

Wat willen we bereiken?

- Een intensievere samenwerking met onder meer LTO, VKA en Marke om agrariërs te ondersteunen richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.
- Een sterkere verbinding tussen inwoners en agrariërs.
- Meer lokale initiatieven gericht op duurzame vormen van landbouw, zoals kringlooplandbouw.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.210.01 We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners								
Lasten	-71	-66	-41	-57	-41	-41	-41	-41
Baten	4	24	0	0	0	0	0	0
Totaal 1.210.01 We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners	**-67**	**-42**	**-41**	**-57**	**-41**	**-41**	**-41**	**-41**
1.210.02 We doorlopen een kavelruilproces om een betere landbouwstructuur te organiseren								
Lasten	-4	-6	0	0	0	0	0	0
Baten	62	35	0	0	0	0	0	0
Totaal 1.210.02 We doorlopen een kavelruilproces om een betere landbouwstructuur te organiseren	**58**	**29**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-9**	**-13**	**-41**	**-57**	**-41**	**-41**	**-41**	**-41**

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners. (1.210.01)

We brengen in kaart wat onze rol als gemeente is in de transitie van de agrarische sector naar een meer toekomstbestendigere vorm.

We zoeken de samenwerking met partijen als de VK-Oost, LTO en De Marke gericht op ondersteuning van agrariërs richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.

We doen dit door te verkennen wat onze rol is in de transitie van de agrarische sector naar een meer toekomstbestendigere vorm, het afgeven van de doelschriftenvergunning en door regionaal de samenwerking op te zoeken via het ruimtelijk perspectief Achterhoek.

Speerpunt

Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (1.220)

Wat willen we bereiken?
Meer bewustwording bij inwoners over de biodiversiteit en wat zij zelf kunnen doen om deze te versterken.
Naast het vergroten van de biodiversiteit in ons buitengebied zetten we nu ook in op het vergroten van de biodiversiteit in onze kernen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.220.01 We stimuleren de aanleg van nieuwe natuur								
Lasten	-159	-176	-41	-203	-41	-41	-41	-41
Baten	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 1.220.01 We stimuleren de aanleg van nieuwe natuur	**-159**	**-176**	**-41**	**-203**	**-41**	**-41**	**-41**	**-41**
1.220.02 We ondersteunen projecten en initiatieven in het kader van Leader								
Lasten	-3	-8	0	-427	0	0	0	0
Totaal 1.220.02 We ondersteunen projecten en initiatieven in het kader van Leader	**-3**	**-8**	**0**	**-427**	**0**	**0**	**0**	**0**
1.220.03 Biodiversiteitsplan uitvoeren								
Lasten	-53	-73	0	-536	0	0	0	0
Baten	0	15	0	149	0	0	0	0
Totaal 1.220.03 Biodiversiteitsplan uitvoeren	**-53**	**-58**	**0**	**-387**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-215**	**-242**	**-41**	**-1.016**	**-41**	**-41**	**-41**	**-41**

Wat gaan we daarvoor doen?

We stimuleren de aanleg van nieuwe natuur en landschap en het behoud van landschapselementen. (1.220.01)

We voeren onder andere de subsidieregeling Groenblauwe dooradering 2023-2025 uit.
En hebben sinds 2025 een nieuwe landschapsregeling met de provincie Gelderland. Deze loopt tot en met 2028.

We ondersteunen initiatieven en projecten in het kader van Leader. (1.220.02)

LEADER is een Europees subsidieprogramma dat zich richt op het versterken van het landelijk gebied. Het programma heeft goed gedraaid in Berkelland de afgelopen jaren, met veel mooie initiatieven. In 2024 zijn we gestart met het nieuwe programma. Hieraan doet de Achterhoek mee en het programma loopt tot eind 2027.

We voeren de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan uit. (1.220.03)

We voeren het biodiversiteitsplan uit.

Speerpunt

Het toeristisch-recreatief aanbod in Berkelland is versterkt. (1.230)

Wat willen we bereiken?

- Het aantal vitale dag attracties en verblijfsaccommodaties is vergroot.
- De toeristische infrastructuur is doorontwikkeld.
- De toeristische informatievoorziening en gastheerschap is verder geprofessionaliseerd.
- De toeristische-recreatieve ontwikkelpotentie van Berkel, kernen en bijbehorende buitengebieden is beter benut.
- De zichtbaarheid van het vrijetijdsaanbod van Berkelland is vergroot.
- Jong en oud ontmoeten elkaar.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.230.01 de uitvoeringsagenda "beleef het in Berkelland" uitvoeren								
Lasten	-546	-638	-262	-290	-270	-270	-137	-137
Baten	369	408	1	1	1	1	1	1
Totaal 1.230.01 de uitvoeringsagenda "beleef het in Berkelland" uitvoeren	**-177**	**-230**	**-261**	**-289**	**-270**	**-270**	**-137**	**-137**
Resultaat	**-177**	**-230**	**-261**	**-289**	**-270**	**-270**	**-137**	**-137**

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren de uitvoeringsagenda 'Beleef het in Berkelland 2021-2024' uit. (1.230.01)

In 2025 heeft de gemeenteraad de herijking van 'Beleef het in Berkelland', inclusief een nieuw uitvoeringsprogramma 2026-2028' vastgesteld. In 2027 wordt uitvoering gegeven aan dit programma.

Speerpunt

Toekomstbestendige (agrarische) erven. (1.240)

Wat willen we bereiken?

- Minder leegstaande gebouwen door sloop- en/of hergebruik.
- Reductie van 30% asbestdaken in 2026 (kern en buitengebied) ten opzichte van 2022.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.240.01 We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit								
Baten	40	146	0	0	0	0	0	0
Totaal 1.240.01 We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit	**40**	**146**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
1.240.02 We voeren het plan voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit								
Lasten	-73	-50	0	-650	0	0	0	0
Baten	2	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 1.240.02 We voeren het plan voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit	**-71**	**-50**	**0**	**-650**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-32**	**97**	**0**	**-650**	**0**	**0**	**0**	**0**

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren het plan van aanpak vrijkomende agrarische bebouwing uit. (1.240.01)

We voeren de sloopvoucherregeling en de pilot innovatieve woonvormen uit. Beide als onderdeel van ons Rood voor rood beleid

We voeren het plan van aanpak voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit. (1.240.02)

--

Speerpunt

Innovatie- en ontwikkelagenda nieuwe energie (1.310)

Wat willen we bereiken?

- De doelen uit het Akkoord van Groenlo realiseren door nieuwe dienstverlening en ondersteuning voor onze inwoners, ondernemers en verenigingen te ontwikkelen

- Nieuwe kansen en (landelijke) ontwikkelingen benutten om de doelen van energietransitie te realiseren.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.310.01 A. Extra uitvoeringsmiddelen ETD								
Lasten	-138	-412	-1.500	-1.545	-916	-91	0	0
Baten	0	407	1.500	1.545	916	91	0	0
Totaal 1.310.01 A. Extra uitvoeringsmiddelen ETD	**-138**	**-5**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-138**	**-5**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Wat gaan we daarvoor doen?

We volgen nieuwe ontwikkelingen actief en vertalen deze naar pilots en innovatieve dienstverlening. (1.310.01)

We hebben verschillende pilots of innovatieve projecten waarvoor geen afzonderlijke subsidieregelingen zijn maar waar wij als gemeente wel een bijdrage aan leveren.

We houden overzicht op de nog niet gealloceerde projectgelden Nieuwe Energie.

Vanuit het Rijk zijn er diverse subsidiestromen en middelen die specifiek gericht zijn op de verduurzamingsopgave. Deze middelen houden we overzichtelijk in beeld door ze bij dit speerpunt onder te brengen. Sommige middelen zijn direct in te zetten, voor andere moet bijvoorbeeld eerst een regeling worden vastgesteld. De middelen worden daarna overgebracht naar de specifieke speerpunten.

We ontwikkelen een aanpak om het platteland aardgasvrij te kunnen krijgen.

De verduurzaming van woningen op het platteland blijft achter op die van woningen in de kernen. Hier hebben we onderzoek naar gedaan en de oorzaken blijken divers en complex te zijn. Om te kunnen komen tot een goed ondersteuningsaanbod voor woningeigenaren in het buitengebied voeren we in 2026 en 2027 een pilot uit met een aantal woningen. De uitkomsten vertalen we regionaal in beleid en specifieke regelingen.

We werken regionaal samen in de Achterhoek om onze doelen te bereiken

De verduurzamingsopgave is complex en vraagt kennis/deskundigheid en voldoende menskracht. De acht Achterhoekse gemeenten werken hiervoor samen op basis van het Akkoord van Groenlo. We stemmen beleid op elkaar af en bouwen gezamenlijk kennis en ervaring op. Een groot deel van de uitvoering van de energietransitie doen we samen via het Energieloket Achterhoek. Hierin bundelen we kennis en expertise, organiseren we voldoende mensen om bijvoorbeeld energieadviezen aan inwoners te geven en organiseren we uitvoeringsvolume om subsidies te verstrekken. Ook leren we van elkaar en stemmen we onderling af waar wanneer welke acties worden uitgezet. Samenwerken is in onze ogen essentieel om de nodige voortgang te boeken. Zo maken onze inwoners maximaal gebruik van de beschikbaar gestelde rijksubsidies en besparen we zoveel mogelijk kosten voor ze.

Speerpunt

Slimmer energieverbruik. (1.320)

Wat willen we bereiken?

- Door slimmer om te gaan met energie en vormen van energie worden we minder afhankelijk van fossiele brandstoffen.
- Lagere energiekosten door slimmer energieverbruik. Hiermee verminderen we energiearmoede en ondersteunen we verenigingen/het verenigingsleven en maken we ze toekomstbestendiger.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.320.01 B. Adviseren Wonen (KVH)								
Lasten	-365	12	-105	-105	-105	-105	-105	-105
Baten	604	139	100	100	100	100	100	100
Totaal 1.320.01 B. Adviseren Wonen (KVH)	**239**	**150**	**-5**	**-5**	**-5**	**-5**	**-5**	**-5**
1.320.02 B. Subsidiëren Wonen								
Lasten	-350	-992	-1.000	-1.207	0	0	0	0
Baten	263	918	1.000	1.000	0	0	0	0
Totaal 1.320.02 B. Subsidiëren Wonen	**-87**	**-74**	**0**	**-207**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**152**	**76**	**-5**	**-212**	**-5**	**-5**	**-5**	**-5**

Wat gaan we daarvoor doen?

We zetten in op de verdere verduurzaming van maatschappelijke gebouwen. (1.320.01)

Met een aparte subsidieregeling en begeleiding helpen we verenigingen hun panden te verduurzamen om zo slimmer met hun energieverbruik om te gaan en geld te besparen.

We zetten in op verduurzaming van woningen. (1.320.02)

Via het Energieloket Achterhoek hebben we in de Regio Achterhoek de ondersteuning en advisering van huiseigenaren bij het verduurzamen van hun woning georganiseerd. Er zijn verschillende subsidieregelingen en leningen die het voor verschillende doelgroepen mogelijk maken te investeren in verduurzaming en slimmer energieverbruik. We hebben hierbij bijzondere aandacht voor kwetsbare doelgroepen.

We ontwikkelen nieuw beleid voor slimmer energieverbruik

Beleid voor slimmer energieverbruik gaat over onderzoek, het maken onderbouwde keuzes en het maken van planningen zoals het Warmte/koude programma. Hiermee zetten we de randvoorwaarden neer om voorspelbaar en betrouwbaar te zijn in de energietransitie. In 2027 evalueren we conform afspraak ons Energie Uitvoeringsprogramma (EUP).

We zetten in op verduurzaming van bedrijven

Via het Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek (DOA) hebben wij in de Achterhoek gezamenlijk de advisering over verduurzaming aan ondernemers georganiseerd. Samen met de Bedrijvenkring Berkelland informeren wij onze bedrijven over onder andere netcongestie.

Speerpunt

Energiesysteem en ruimte. (1.330)

Wat willen we bereiken?

- Daar waar we als gemeente sturings- en keuzeruimte hebben, deze benutten
- Slimme keuzes maken om binnen de beperkingen van de netcongestie maximaal gebruik te maken van de aanwezige ruimte
- Gebruik maken van de nieuwe wettelijke mogelijkheden en aan sluiten bij de wensen en initiatieven uit de samenleving om eigen energiegemeenschappen op te richten en deze waar mogelijke ondersteunen.
- Bijdragen aan de landelijke opgave duurzame opwek van elektriciteit

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.330.01 E. vaststellen RODE								
Lasten	-11	-1	0	-455	0	0	0	0
Baten	17	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 1.330.01 E. vaststellen RODE	**5**	**-1**	**0**	**-455**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**5**	**-1**	**0**	**-455**	**0**	**0**	**0**	**0**

Wat gaan we daarvoor doen?

We maken beleid voor het energiesysteem in relatie tot de ruimte en voeren beleid uit. (1.330.01)

- We realiseren de gemaakte afspraken van de RES Achterhoek over onze 11 zonneparken, grote windmolens in Zoekgebied K en het maximaal benutten van zon op dak.
- Voor de vergunningverlening en het omgevingsproces voor de windmolens in Zoekgebied K werken we samen met gemeente Oost Gelre.
- Met de huidige ontwikkelingen staan de betrouwbaarheid en schaalbaarheid van het energiesysteem onder druk. Om een toekomstbestendig energienet te houden moeten we samen met de andere gemeenten ruimtelijke keuzes maken over het gebruik en de doorontwikkeling van het energiesysteem. Voor ons is het deelnet van Liander genaamd ‘Congestiegebied 3’ relevant. Voor dat deelnet stellen we met alle gemeenten samen een nieuwe Regionaal Programma Energiesysteem op. En werken wij aan beleid waarin ruimtelijke vraagstukken een volwaardige plek krijgen binnen de uitdagingen van het energienet. Denk hierbij aan de realisatie van nieuwe onderstations, grootschalige batterijopslag en warmte-/koudeopslagsystemen.

We hebben aandacht voor de gevolgen van netcongestie en de keuzes die we kunnen maken

Het tekort aan transportcapaciteit op het energienet leidt steeds vaker tot netcongestie, waardoor er steeds minder capaciteit beschikbaar is voor nieuwe aansluitingen. Dit betekent dat niet alles meer mogelijk is en dat we keuzes moeten maken. Terwijl de mogelijkheden vanuit de netbeheerders steeds beperkter worden, werken wij hard aan methoden en beleid om ontwikkelingen op alternatieve manieren mogelijk te maken. Denk hierbij aan energyhubs, slimme laadoplossingen en collectieve warmte- en energievoorzieningen. Specifiek voor netcongestie maken we een prioriteringskader.

We onderzoeken de mogelijkheden van energiegemeenschappen

Na onderzoek kijken we wat er nodig is om energiegemeenschappen mogelijk te maken en te faciliteren

Speerpunt

Doorbelasting en reserves

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1.500.01 Loonkosten								
Lasten	-10.808	-11.575	-11.060	-11.138	-11.293	-11.293	-11.293	-11.293
Totaal 1.500.01 Loonkosten	**-10.808**	**-11.575**	**-11.060**	**-11.138**	**-11.293**	**-11.293**	**-11.293**	**-11.293**
1.700.01 Rente en afschrijving								
Lasten	-3.203	-2.984	-4.009	-4.313	-4.459	-4.518	-4.683	-4.683
Totaal 1.700.01 Rente en afschrijving	**-3.203**	**-2.984**	**-4.009**	**-4.313**	**-4.459**	**-4.518**	**-4.683**	**-4.683**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-14.011**	**-14.560**	**-15.070**	**-15.451**	**-15.752**	**-15.811**	**-15.976**	**-15.976**
1.710.01 Reserves								
Onttrekkingen	822	2.398	1.194	8.214	938	0	0	0
Stortingen	-1.244	-1.657	0	-7	-7	-7	-7	-7
Totaal 1.710.01 Reserves	**-422**	**741**	**1.194**	**8.208**	**931**	**-7**	**-7**	**-7**
Mutaties reserves	**-422**	**741**	**1.194**	**8.208**	**931**	**-7**	**-7**	**-7**
Gerealiseerd resultaat	**-14.433**	**-13.819**	**-13.876**	**-7.243**	**-14.821**	**-15.817**	**-15.983**	**-15.983**

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2026 (na bestuursrapportage) en 2027

- 1.010.01 Voor 2027 staan er diverse projecten op de rol zoals het Naoberfonds en het uitvoeringsplan Gebiedsgericht werken. Hiervoor zijn deels eenmalige middelen geraamd en deels reserves aangewend. Mogelijk zullen deze projecten doorlopen naar 2027. Restantbudgetten hevelen we bij de jaarrekening 2026 over naar 2027.
- 1.020.01 Er is in 2026 een bedrag van € 300.000 begroot voor het project Kronenkamp. Het deel dat hiervan niet in 2026 wordt besteed hevelen we over naar 2027. Dit veroorzaakt nu een verschil tussen begrote bedragen tussen 2026 en 2027.
- 1.020.02 Er is in 2026 bij de bestuursrapportage een incidentele last opgenomen van € 350.000 voor rioolreiniging en inspectie in Eibergen. Daarom zijn de begrote lasten in 2027 lager.
- 1.120.02 Aan het begin van de raadsperiode is incidenteel geld ontvangen, dat wordt verspreid over meerdere jaren. Het niet-bestede bedrag wordt jaarlijks bij de jaarrekening doorgeschoven naar het volgende jaar. Aangezien het exacte restant voor 2027 op dit moment nog niet bekend is, is er voor dat jaar nog geen bedrag begroot. Dit verklaart het verschil van meer dan €250.000 tussen de primitieve begroting voor 2027 en de bestuursrapportage 2026. Verdere actualisaties zullen plaatsvinden na vaststelling van de jaarrekening 2026.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
Lasten	-31.612	-37.262	-34.628	-48.713	-34.862	-32.373	-31.836	-31.771
Baten	16.675	20.203	18.337	24.677	17.215	16.465	16.449	16.524
Onttrekkingen	822	2.398	1.194	8.214	938	0	0	0
Stortingen	-1.244	-1.657	0	-7	-7	-7	-7	-7
Gerealiseerd resultaat	**-15.359**	**-16.319**	**-15.097**	**-15.828**	**-16.715**	**-15.914**	**-15.393**	**-15.253**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Omgevingsvisie Berkelland
- Van Afval Naar Grondstof 2023-2027
- Watertakenplan Berkelland 2024-2034
- Beleidsplan spelen en bewegen 2022-2031
- Wegenbeleidsplan 2025-2029
- Beleidsplan Openbare Verlichting 2025-2034
- Beheerplan ecologisch wegbermen 2025-2034
- Regionale Woonagenda 2023 - 2030
- Nota grondbeleid gemeente Berkelland 2025
- Structuurvisie Berkelland 2025.
- Bestemmingsplan Buitengebied 2020
- Woningsplitsing buitengebied
- Structuurvisie bovenplanse sloop -bonus-regeling.
- Beleidsregel Rood voor Rood
- Beleef het in Berkelland
- EUP 2023-2030
- Akkoord van Groenlo 3.0
- RES Achterhoek 1.0
- RODE beleidskader

- Motie M19-08 eigen gemeentelijk initiatief grootschalige opwek energie
- Plan van aanpak uitvoering motie M19-08

SOCIAAL DOMEIN

Wat speelt er?

De druk op het sociaal domein blijft toenemen door vergrijzing, complexere zorgvragen en stijgende kosten binnen de Jeugdzorg. We willen de ondersteuning voor inwoners toegankelijk, dichtbij en betaalbaar houden. Preventie, vroegsignalering en het versterken van de sociale basis zijn het uitgangspunt. We hebben aandacht voor ontmoeting, mentale gezondheid, bestaanszekerheid en het voorkomen van eenzaamheid en schuldenproblematiek.
In het kader van de landelijke opgave die we hebben meegekregen vanuit de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomscenario kind- en gezinsbescherming, zijn we gestart met het opstellen van een programmaplan Sterke Lokale Teams. Met dit programma versterken we de lokale toegang, de samenwerking tussen partners en de inzet op preventie en vroegsignalering. De inhoud van het programma hangt samen met de ontwikkelingen rondom IZA (integraal zorg akkoord)/AZWA (Aanvullend zorg- en welzijnsakkoord) /GALA (Gezond en actief leven akkoord): het versterken van de sociale basis en de ingezette beweging van zorg naar preventie. Daarmee geven we uitvoering aan de landelijke opgave en dragen we tegelijkertijd bij aan onze lokale doelstellingen: het versterken van de sociale basis, het vergroten van de eigen regie van inwoners, het bieden van passende ondersteuning dichtbij huis en het beheersbaar houden van de kosten binnen het sociaal domein. Deze ontwikkelingen maken dat er meer gevraagd wordt van de gemeente en de Voormekaar teams. We brengen de gevolgen in kaart en komen hier bij u op terug.
Vanaf 1 januari 2027 is het op basis van de Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg' (artikel 2.18 Jeugdwet) verplicht om regionaal samen te werken op het gebied van jeugd in een gemeenschappelijke regeling (publiekrechtelijk). Door deze wetswijziging volstaat de huidige regionale samenwerkingsovereenkomst per 1 januari 2027 niet meer en moet er een gemeenschappelijke regeling worden opgericht. Wij streven naar een gemeenschappelijke regeling in de vorm van een bedrijfsvoeringsorganisatie om hierin de huidige uitvoeringstaken van de huidige samenwerking (WMO en jeugd) in onder te brengen.
Het kabinet is voornemens het abonnementstarief in de Wmo te vervangen door een inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage. Ook is in het regeerakkoord opgenomen dat partijen er naar streven huishoudelijke hulp als Wmo-maatwerkvoorziening te schrappen. Wij infomeren u over de gevolgen hiervan en de financiële consequenties.

Speerpunt

Gelijke kansen en toegankelijkheid. (2.010)

Wat willen we bereiken?
We ondersteunen inwoners die dit nodig hebben vanuit een inclusieve samenleving. We willen dat nieuwkomers, zowel mensen die inburgeren als vluchtelingen, zo goed mogelijk ondersteund worden in onze gemeente.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
2.010.01 We ondersteunen nieuwkomers								
Lasten	-49	-60	-149	-439	-364	-364	-364	-364
Baten	0	0	0	70	0	0	0	0
Totaal 2.010.01 We ondersteunen nieuwkomers	**-49**	**-60**	**-149**	**-369**	**-364**	**-364**	**-364**	**-364**
2.010.02 Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering								
Lasten	-1.273	-1.574	-976	-1.485	-998	-998	-998	-998
Baten	787	961	601	946	691	691	691	691
Totaal 2.010.02 Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering	**-486**	**-613**	**-375**	**-540**	**-307**	**-307**	**-307**	**-307**
2.010.03 Toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie								
Lasten	-475	-552	-490	-618	-619	-619	-619	-619
Baten	419	488	333	440	440	440	441	441
Totaal 2.010.03 Toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie	**-56**	**-64**	**-157**	**-178**	**-179**	**-179**	**-178**	**-178**
2.010.04 We dragen zorge voor vluchtelingen uit de regio								
Lasten	-5.030	-5.391	-18	-5.517	-4.517	-4.500	-4.500	-4.500
Baten	6.487	4.816	68	4.846	4.500	4.500	4.500	4.500
Totaal 2.010.04 We dragen zorge voor vluchtelingen uit de regio	**1.457**	**-576**	**50**	**-671**	**-17**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**865**	**-1.313**	**-631**	**-1.758**	**-868**	**-850**	**-850**	**-849**

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondersteunen nieuwkomers binnen een brede sociale basis. (2.010.01)

Er zijn diverse maatschappelijke initiatieven, waaronder zwem- en fietslessen en taalmaatjes die zich inzetten voor nieuwkomers. Daarnaast betrekken we nieuwkomers naar eigen behoefte zoveel mogelijk bij het verenigingsleven. We zetten cultuurverbinders in die de brug slaan tussen de verschillende culturen en gebruiken, zodat nieuwkomers integreren en mee kunnen doen in onze samenleving.

We hebben een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering. (2.010.02)

We zijn als gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet inburgering 2021. Samen met onze partners, ProWonen (huisvesting), Fijnder (begeleiding en aanspreekpunt voor het

gehele inburgeringstraject), Interbeek Support (maatschappelijke begeleiding) en de inburgeringsaanbieders zorgen we ervoor dat statushouders zich welkom voelen in onze gemeente en mee kunnen doen. Als gemeente houden we regie op de kwaliteit van het aanbod, ontwikkelingen en de voortgang van de trajecten. Naast de inzet voor de inburgering is er ook inzet nodig om nieuwkomers mee te laten doen en te integreren. Daarop zetten we structureel in.

Wij richten ons op toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie. (2.010.03)

We zorgen ervoor dat onze acties bijdragen aan meer inclusie in de gemeente. In 2027 wordt invulling gegeven aan de werkagenda VN-verdrag handicap 2025-2030.
We geven cliëntondersteuning een nieuwe vorm door te werken met een nieuwe aanbieder, Zorgbelang. Mensen met een beperking krijgen begeleiding die levensbreed, lokaal en laagdrempelig is.

We dragen zorg voor vluchtelingen uit de regio. (2.010.04)

De gemeente faciliteert en begeleidt de opvang van Oekraïense ontheemden, verdeeld over negen opvanglocaties.
De kosten van € 17.000 voor de arbeidstoeleiding van Fijnder komen niet in aanmerking voor verantwoording binnen de specifieke uitkering. Dekking van deze kosten vindt plaats vanuit de structurele middelen voor Oekraïne, waarvoor binnen de Algemene Baten en Lasten middelen zijn gereserveerd.

Speerpunt

Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (2.020)

Wat willen we bereiken?
We willen meer aandacht besteden aan preventie. We kiezen meer voor preventief aanbod, welzijn en collectief aanbod. Daarbij versterken we de sociale basis om onder andere de zwaardere inzet van zorg te voorkomen. Het Denkkader sociale basis vormt het uitgangspunt hierbij.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
2.020.01 We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers								
Lasten	-47	-49	-134	-134	-134	-134	-134	-134
Totaal 2.020.01 We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers	**-47**	**-49**	**-134**	**-134**	**-134**	**-134**	**-134**	**-134**
2.020.02 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd								
Lasten	-1.959	-2.089	-2.201	-2.270	-2.366	-2.347	-2.347	-2.347
Baten	111	108	0	0	0	0	0	0
Totaal 2.020.02 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd	**-1.848**	**-1.981**	**-2.201**	**-2.270**	**-2.366**	**-2.347**	**-2.347**	**-2.347**
2.020.03 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners								
Lasten	-1.401	-1.531	-1.132	-1.798	-1.901	-1.621	-1.621	-1.621
Baten	737	646	0	510	578	578	578	578
Totaal 2.020.03 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners	**-665**	**-885**	**-1.132**	**-1.288**	**-1.323**	**-1.043**	**-1.043**	**-1.043**
Resultaat	**-2.560**	**-2.915**	**-3.467**	**-3.691**	**-3.822**	**-3.523**	**-3.523**	**-3.523**

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers. (2.020.01)

We ondersteunen mantelzorgers zodat zij op een bij hen passende manier kunnen zorgen en in staat zijn deze zorg te combineren met andere activiteiten zoals werk, studie en de zorg voor een gezin. Dit doen we door het voeren van een samenhangend mantelzorgbeleid en het bieden van ondersteuningsmogelijkheden die aansluiten bij wensen en behoeften. Onze focus ligt op bewustwording in de samenleving, tijdige inzet van effectieve ondersteuning, zoals de mantelzorgcoach en respijtzorg (vervangende zorg die mantelzorgers tijdelijk ontlast).

We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd. (2.020.02)

De doorontwikkeling van het Preventie Platform Jeugd (PPJ) wordt in 2027 verder vormgegeven. De focus ligt hierbij op het versterken van het lokale aanbod in samenwerking met onderwijsinstellingen.

Het jongerenwerk wordt herijkt. De positionering van en visie op het jongerenwerk vormen onderdeel van het project ‘Sterke Lokale Teams’. Het jongerenwerk is momenteel succesvol ingebed op vier middelbare scholen in Berkelland. Door aanwezig te zijn op de scholen, zijn we daar waar de jongeren zich bevinden en versterken we de verbinding tussen thuis, school en vrije tijd.
Met de praktijkondersteuner Jeugd in de huisartsenpraktijk (POH Jeugd) zorgen we voor laagdrempelige ondersteuning voor jongeren die zich met (lichte) psychische klachten bij de huisarts melden.
*V*oorbeelden van andere preventieve inzet zijn onder andere praktische opvoedondersteuning van Yunio, de inzet van Humanitas voor het ondersteunen bij het (herstellen van) contact tussen kinderen en ouders na een scheiding
 en het bevorderen van een gezonde leefstijl via de Gezonde School-menukaart.

We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners. (2.020.03)

Door middel van het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) werken we toe naar een gezonde leefomgeving met een sterk sociaal netwerk met als doel om de gezondheid en het welbevinden van de inwoners te verbeteren.
In de regio werken we samen aan de totstandkoming van het IZA (Integraal Zorg Akkoord) met gemeenten, zorgverzekeraars en zorginstellingen.
Wij streven ernaar om zorg en ondersteuning zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving van de inwoner te organiseren, bijv. locaties die een sociaal-culturele functie hebben en die bijdragen aan de sociale cohesie, zoals de dorpskamers. We werken aan de doorontwikkeling van de dorpskamerfunctie binnen de gemeente. Hierin werken we samen met vrijwilligersinitiatieven en bijv. de eerstelijns zorg (fysiotherapeuten, huisartsen, maatschappelijk werk en wijkverpleegkundigen).
We ontwikkelen beleid om suïcides en suïcidepogingen te voorkomen.
Door een aanhoudend hoger beroep op Veilig Thuis Noord Oost Gelderland (VTNOG) zal de beoogde bijdrage 2027 waarschijnlijk niet volstaan. De uiteindelijke bijdrage voor 2027 was bij het opstellen van de begroting nog niet bekend. Inmiddels is het bedrag bekend en wordt hier een apart collegevoorstel aan gewijd. De gevolgen worden verwerkt in de eerste BERAP.

Speerpunt

Uitvoering van de Wmo. (2.030)

Wat willen we bereiken?
We zetten de aanpak voort waarin de samenleving, onze partners, het eigen netwerk van inwoners een gezamenlijke rol en gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben. Daarmee blijven we ons richten op onze integrale toegang (Voormekaar en Fijnder). We redeneren vanuit de hulpvraag en niet vanuit het aanbod door middel van de omgekeerde verordening.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
2.030.01 We bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning								
Lasten	-13.058	-13.391	-13.142	-13.024	-13.322	-13.322	-13.322	-13.322
Baten	1.079	1.064	500	500	500	1.400	1.400	1.400
Totaal 2.030.01 We bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning	**-11.979**	**-12.327**	**-12.642**	**-12.524**	**-12.822**	**-11.922**	**-11.922**	**-11.922**
2.030.02 We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer								
Lasten	-1.021	-882	-982	-1.177	-982	-982	-982	-982
Baten	133	81	74	84	74	74	74	74
Totaal 2.030.02 We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer	**-889**	**-801**	**-908**	**-1.093**	**-908**	**-908**	**-908**	**-908**
2.030.03 We verbinden waar nodig zorg en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners								
Lasten	-39	-43	-43	-43	-43	-43	-43	-43
Totaal 2.030.03 We verbinden waar nodig zorg en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners	**-39**	**-43**	**-43**	**-43**	**-43**	**-43**	**-43**	**-43**
Resultaat	**-12.907**	**-13.171**	**-13.593**	**-13.659**	**-13.773**	**-12.873**	**-12.873**	**-12.873**

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning als zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren in de samenleving. (2.030.01)

We continueren en monitoren de ingezette vormen van ondersteuning. Daarnaast volgen we de landelijke ontwikkelingen. Denk hierbij aan de voorgenomen invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage, het kabinetsvoorstel om de huishoudelijke hulp mogelijk af te schaffen en de urgentieregeling voor de Wmo aandachtgroepen. In de begroting Huishoudelijke Ondersteuning is de indexering voor de tarieven 2027 meegenomen.

We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer. (2.030.02)

We zorgen ervoor dat vervoer beschikbaar is en blijft voor iedereen die het nodig heeft. Daarnaast blijven we het gebruik van openbaar vervoer en vrijwilligersvervoer stimuleren.

We verbinden waar nodig zorg, wonen en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners. (2.030.03)

De financiering van Maatschappelijke opvang en Beschermd Wonen loopt via centrumgemeente Doetinchem. We monitoren de ingezette ondersteuning en volgen landelijke ontwikkelingen. Gezien de toenemende druk op de maatschappelijke opvang en in lijn met de Achterhoekse visie Nationaal Actieplan op dak- en thuislozen zetten we in op steeds meer lokale opvang, ondersteuning en preventie.

Speerpunt

Uitvoering van de Jeugdwet. (2.040)

Wat willen we bereiken?
Landelijk, regionaal en lokaal wordt er gewerkt aan de implementatie van de landelijke Hervormingsagenda. Deze agenda heeft als doel knelpunten in de jeugdzorg structureel aan te pakken en is gericht op beschikbaarheid, organisatie en houdbaarheid van de jeugdzorg. De Hervormingsagenda Jeugd bevat een omvangrijk pakket afspraken onder andere de implementatie van lokale teams waarin zo veel als mogelijk lichte hulp voor jeugdigen en gezinnen lokaal is geregeld. Daarbij wordt een beweging ingezet van geïndiceerde zorg naar lichte ondersteuning en voorliggende voorzieningen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
2.040.01 We bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp								
Lasten	-17.017	-16.258	-15.747	-15.822	-15.789	-15.789	-15.789	-15.789
Totaal 2.040.01 We bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp	**-17.017**	**-16.258**	**-15.747**	**-15.822**	**-15.789**	**-15.789**	**-15.789**	**-15.789**
2.040.02 We verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners								
Lasten	-114	-62	-64	-66	-78	-78	-78	-78
Totaal 2.040.02 We verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners	**-114**	**-62**	**-64**	**-66**	**-78**	**-78**	**-78**	**-78**
2.040.03 Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente								
Lasten	-983	-958	-1.147	-982	-1.147	-1.147	-1.147	-1.147
Totaal 2.040.03 Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente	**-983**	**-958**	**-1.147**	**-982**	**-1.147**	**-1.147**	**-1.147**	**-1.147**
Resultaat	**-18.114**	**-17.278**	**-16.959**	**-16.870**	**-17.015**	**-17.015**	**-17.015**	**-17.015**

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp. (2.040.01)

Waar nodig verstrekken we geïndiceerde jeugdzorg. De ondersteuning is nadrukkelijk gericht op het verstrekken van de eigen kracht. Daarmee blijft onze focus gericht op het versterken van onze integrale toegang, het resultaat gericht werken en de samenwerking tussen voorliggende voorzieningen en zorgaanbieders.
We werken in Gelders verband aan het verbeteren van de beschikbaarheid en bereikbaarheid van hoog specialistische jeugdhulp (essentiële functies).

Wij verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners voor het veilig en ‘zo thuis mogelijk’ opgroeien van onze jeugd. (2.040.02)

We dragen bij aan het samenbrengen van expertise op regionaal niveau.
Op lokaal niveau zetten we het Regieoverleg Jongeren Berkelland voort met politie, boa’s, onderwijs, leerplicht, Voormekaar en jongerenwerk.

We stellen leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer beschikbaar binnen onze gemeente. (2.040.03)

De komende jaren staan we voor de uitdaging om leerlingenvervoer beschikbaar en betrouwbaar te houden, ondanks toenemende logistieke complexiteit en een gebrek aan chauffeurs. Het beheersen van stijgende kosten, zonder in te boeten op veiligheid en comfort, is cruciaal. Deze uitdagingen vragen om een integrale aanpak en samenwerking tussen scholen, ouders en vervoerders om toekomstbestendige en efficiënte oplossingen te realiseren.

Speerpunt

Een robuuste uitvoering en toegang. (2.050)

Wat willen we bereiken?
Onze Voormekaar Teams zijn de kern van de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet. We vertrouwen op de bestendiging van de huidige aanpak en onze leidende principes over de eigen verantwoordelijkheid van inwoners enerzijds en formele zorg anderzijds. Uitgangspunt is en blijft: laagdrempelig, toegankelijk en klantvriendelijk. We zetten in op samenwerking met het onderwijs en de huisartsen en in de kernen (inloop).

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
2.050.01 We versterken onze region. samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert								
Lasten	-348	-657	-415	-579	-403	-403	-403	-403
Baten	40	-37	0	0	0	0	0	0
Totaal 2.050.01 We versterken onze region. samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert	**-309**	**-694**	**-415**	**-579**	**-403**	**-403**	**-403**	**-403**
2.050.02 We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners								
Lasten	-63	-13	-15	-15	-15	-15	-15	-15
Totaal 2.050.02 We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners	**-63**	**-13**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**
Resultaat	**-371**	**-708**	**-430**	**-594**	**-418**	**-418**	**-418**	**-418**

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij versterken onze regionale samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert. (2.050.01)

In de Achterhoek werken we nauw samen op het gebied van Wmo, Jeugd en Gezondheid.
De regionale samenwerking behelst de inkoop, contractmanagement en toezicht. Samen met de andere Achterhoekse gemeenten zijn we een stevige gesprekspartner voor zorgaanbieders en andere samenwerkingsrelaties.
Landelijke wetgeving legt regio's op om een geformaliseerde samenwerking vorm te geven. In 2027 werken we regionaal via een robuuste governance en is deze juridisch geborgd.

We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners. (2.050.02)

We doen continu cliëntervaringsonderzoek bij onze inwoners, om de kwaliteit van de dienstverlening te monitoren en te verbeteren.

We staan met Voormekaar voor een robuuste toegang waarin de dienstverlening aansluit bij nieuwe ontwikkelingen.

Als accenten voor de komende periode zien we het ontwikkelen van sterke lokale teams. Dit moet tot uiting komen onder andere door het meer zelf uitvoeren van lichte hulpverlening, de versterking van de actieve casusregie en het versterken van de sociale basis, bijvoorbeeld door verwijzing naar de dorpskamer of de inzet van welzijnswerk of jongerenwerk.
We zijn de toegangspoort voor vragen op het gebied van werk en inkomen en werken hierin nauw samen met Fijnder. We signaleren schulden in een vroeg stadium en bieden ondersteuning om erger te voorkomen.

Speerpunt

Doorbelasting en reserves

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
2.500.01 Loonkosten								
Lasten	-5.740	-6.290	-6.196	-6.514	-6.599	-6.583	-6.583	-6.583
Totaal 2.500.01 Loonkosten	**-5.740**	**-6.290**	**-6.196**	**-6.514**	**-6.599**	**-6.583**	**-6.583**	**-6.583**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-5.740**	**-6.290**	**-6.196**	**-6.514**	**-6.599**	**-6.583**	**-6.583**	**-6.583**
2.710.01 Reserves								
Onttrekkingen	308	980	43	943	17	0	0	0
Stortingen	-118	-25	0	0	0	0	0	0
Totaal 2.710.01 Reserves	**190**	**955**	**43**	**943**	**17**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**190**	**955**	**43**	**943**	**17**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-5.551**	**-5.335**	**-6.152**	**-5.570**	**-6.582**	**-6.583**	**-6.583**	**-6.583**

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2026 (na bestuursrapportage) en 2027

- 2.010.02: Naast de inzet voor de inburgering is er ook inzet nodig om nieuwkomers te laten participeren en integreren. Daarvoor zijn met ingang van 2027 structurele middelen opgenomen in de omvang van € 234.800.
- 2.030.01: In tegenstelling tot eerdere begrotingsjaren is in 2027 bij de bepaling van het budget voor Huishoudelijke Hulp al rekening gehouden met de indexering van de tarieven (€ 240.000).

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
Lasten	-48.618	-49.800	-42.851	-50.482	-49.277	-48.945	-48.945	-48.945
Baten	9.792	8.126	1.575	7.395	6.782	7.683	7.683	7.684
Onttrekkingen	308	980	43	943	17	0	0	0
Stortingen	-118	-25	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-38.637**	**-40.719**	**-41.233**	**-42.144**	**-42.477**	**-41.262**	**-41.262**	**-41.262**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Koersdocument Doorontwikkeling Voormekaar
- Regiovisie Opvang en Bescherming in de Achterhoek
- Beleidskader Samen Denken Samen Doen

ONDERWIJS, SPORT EN CULTUUR

Wat speelt er?

- Leefbare kernen en een gezonde samenleving zijn sterk afhankelijk van scholen, sport en cultuur. In Berkelland staan de komende jaren aanzienlijke investeringen op de agenda voor onderwijshuisvesting, sportaccommodaties en maatschappelijk vastgoed. In 2027 worden de plannen hiervoor verder uitgewerkt zodat inzichtelijk wordt over welke (financiële) opgave we het hebben en wat hiervoor in de begroting nodig is. Het rijke verenigingsleven, culturele activiteiten, streektradities en evenementen blijven we ondersteunen.
- Het aantal leerlingen in Berkelland is gedaald en veel onderwijshuisvesting is gedateerd en toe aan renovatie. De huidige onderwijsconcepten vragen andere schoolgebouwen en op het gebied van duurzaamheid is veel te winnen. Schoolbesturen gaan zelf over het beheer van hun huisvesting en het kwaliteitsniveau van voorzieningen (zoals ventilatie en verduurzaming). De gemeente Berkelland heeft vooruitlopend op landelijke wetgeving samen met het onderwijsveld een integraal huisvestingsplan (IHP) voor onderwijshuisvesting opgesteld. De eerste fase van het IHP is gedekt in de begroting. De tweede fase is in gang gezet. We maken hiervoor op dit moment gebruik van de reserve onderwijshuisvesting. In 2027 werken we verder uit voor welke financiële opgave we staan en hoe we deze opgave structureel in de begroting op kunnen nemen.
- In 2026 is het onderzoek naar de toekomst van binnenzwemwater in Berkelland afgerond. Als vervolg hierop verkennen we de mogelijkheden om op lange termijn (bestaande) zwembaden te behouden. Daarbij betrekken we verschillende mogelijkheden als publiek-private samenwerking, marktinitiatieven en de combinatie met ander maatschappelijk vastgoed. Dit moet leiden tot een nieuw raadsvoorstel.
- Op 10 februari 2026 besloot de gemeenteraad om te starten met fase 2 van project sporthal Ruurlo. De hal kent hierin een gedraaide oriëntatie ten opzichte van de Fürstenauerstraat.
- De besturen van de binnensportaccommodaties en zwembaden in Berkelland zijn een initiatief gestart om nauwer samen te werken.
- De nieuwe Mediawet gaat op 1 januari 2028 in. Dat betekent dat de lokale omroep overgaat naar een streekomroep. Vanaf 2028 wordt de omroep niet meer lokaal gefinancierd, maar door het Rijk.

Speerpunt

Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)

Wat willen we bereiken?
Een levendig sport- en cultuurlandschap en daarmee een sterke sociale basis.
Dat kunnen wij bereiken door partners en partijen bewust te maken van hun rol en bijdrage aan deze sociale basis en door hen in de gelegenheid te stellen die rol ook te pakken. We helpen deze partijen bij, bijvoorbeeld door mee te denken, subsidie te verstrekken of partijen bij elkaar te brengen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
3.010.01 We voeren beleid uit en ondersteunen innovatie								
Lasten	-57	-88	-59	-49	-49	26	101	251
Baten	1	0	0	0	0	0	0	0

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
Totaal 3.010.01 We voeren beleid uit en ondersteunen innovatie	**-56**	**-88**	**-59**	**-49**	**-49**	**26**	**101**	**251**
3.010.02 Heel Berkelland beweegt								
Lasten	-268	-226	-243	-534	-534	-534	-534	-534
Baten	14	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 3.010.02 Heel Berkelland beweegt	**-254**	**-226**	**-243**	**-534**	**-534**	**-534**	**-534**	**-534**
3.010.03 We ondersteunen muzikale educatie en participatie								
Lasten	-394	-375	-420	-420	-420	-420	-420	-420
Baten	15	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 3.010.03 We ondersteunen muzikale educatie en participatie	**-379**	**-375**	**-420**	**-420**	**-420**	**-420**	**-420**	**-420**
3.010.04 We ondersteunen cultureel erfgoed								
Lasten	-394	-483	-458	-458	-492	-492	-492	-492
Baten	27	26	0	0	0	0	0	0
Totaal 3.010.04 We ondersteunen cultureel erfgoed	**-367**	**-457**	**-458**	**-458**	**-492**	**-492**	**-492**	**-492**
3.010.05 We ondersteunen taal en media								
Lasten	-841	-1.504	-980	-980	-949	-919	-919	-919
Baten	50	291	6	6	6	6	6	6
Totaal 3.010.05 We ondersteunen taal en media	**-791**	**-1.214**	**-973**	**-973**	**-943**	**-913**	**-913**	**-913**
3.010.06 Transformatiefonds cultuur								
Lasten	-110	-18	0	-83	0	0	0	0
Totaal 3.010.06 Transformatiefonds cultuur	**-110**	**-18**	**0**	**-83**	**0**	**0**	**0**	**0**
3.010.07 Transformatiefonds sport								
Lasten	-3	0	0	-38	0	0	0	0
Totaal 3.010.07 Transformatiefonds sport	**-3**	**0**	**0**	**-38**	**0**	**0**	**0**	**0**
3.010.08 We subsidiëren evenementen								
Lasten	-163	-173	-133	-133	-45	-45	-45	-45
Totaal 3.010.08 We subsidiëren evenementen	**-163**	**-173**	**-133**	**-133**	**-45**	**-45**	**-45**	**-45**
3.010.09 We zetten combinatiefunctionarissen in								
Lasten	-470	-416	-434	-435	-461	-461	-461	-461
Baten	291	215	260	260	260	260	260	260
Totaal 3.010.09 We zetten combinatiefunctionarissen in	**-178**	**-201**	**-174**	**-175**	**-201**	**-201**	**-201**	**-201**
Resultaat	**-2.301**	**-2.751**	**-2.459**	**-2.862**	**-2.684**	**-2.579**	**-2.504**	**-2.354**

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren vastgesteld beleid uit en ondersteunen innovatie. (3.010.01)

- We geven uitvoering aan de Sport- en Beweegvisie Berkelland 2033, de Cultuur- en erfgoedvisie, de museumvisie en de visie op religieus erfgoed. We organiseren bijeenkomsten en houden beleid actueel. We financieren indien nodig onderzoek en maken actualisaties mogelijk. Wanneer er uit de samenleving projecten volgen die bijdragen aan de doelen hebben we de mogelijkheid om hierop in te spelen.
- Gemeente Berkelland heeft als één van de acht Achterhoekse gemeenten het Cultuur- en Erfgoedakkoord ondertekend. Hierin is de samenwerking om kunst, cultuur en erfgoed in de Achterhoek samen verder te versterken vastgelegd. Om uitvoering te geven aan het akkoord is een kwartiermaker aangesteld die door alle gemeenten gezamenlijk wordt gefinancierd.

We zetten in op heel Berkelland beweegt. (3.010.02)

- We ondersteunen Achterhoek in Beweging met een jaarlijkse bijdrage. Achterhoek in Beweging is het regionale samenwerkingsverband tussen tien gemeenten waarmee we sport en bewegen centraal stellen.
- We subsidiëren sportverenigingen en verlenen subsidie ter compensatie van de onroerendezaakbelasting (OZB). Deze is opgenomen onder het speerpunt Toekomstbestendige accommodaties. We herijken deze subsidies.
- We subsidiëren Stichting Sport Federatie Berkelland (SFB).

We ondersteunen muzikale educatie en participatie. (3.010.03)

- We maken structureel muziekonderwijs op alle basisscholen mogelijk. Hiervoor verstrekken we een subsidie aan stichting Culturije .
- De gemeente geeft subsidie aan stichting Culturije om basis- en middelbare scholen te ondersteunen bij het aanbieden van cultuureducatielessen en projecten onder schooltijd. Het gaat om een heel divers aanbod. Gedacht kan worden aan maak- of muziekonderwijs, lessen over multimedia en fotografie, maar ook aan een bezoek aan het museum of een project rondom vrijheid en herdenken.
- We subsidiëren de muziekverenigingen die zich richten op harmonie-, fanfare- en brassbandmuziek. Zij ontvangen een algemene subsidie en een tegemoetkoming voor de kosten van de muzieklessen voor jeugdleden.

We ondersteunen cultureel erfgoed. (3.010.04)

- We subsidiëren onderhoud en renovatie ten behoeve van het behoud van gemeentelijke monumenten.
- We voeren de museumvisie uit.
- We subsidiëren Museum de Scheper, het Brandweermuseum, educatief- en Joods cultureel centrum synagoge Borculo en Museum de Lebbenbrugge.
- We dragen bij aan de gemeenschappelijke regeling Erfgoedcentrum Achterhoek-Liemers (ECAL). Zij voeren daarvoor wettelijke taken uit met betrekking tot archiefbeheer en -beheer conform de Archiefwet.

We ondersteunen taal en media. (3.010.05)

- De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor de bibliotheek. Wij subsidiëren de Bibliotheek Oost-Achterhoek (BOA) om de 5 wettelijke taken uit te voeren. Onderdeel van de zorgplicht is het opstellen van een meerjarenplanbeleidsplan .
- We subsidiëren de Dorpsböke in alle kleine kernen met een financiële bijdrage. De toegankelijkheid van de bibliotheekvoorziening voor inwoners van kleine kernen nemen wij mee in het meerjarenbeleidsplan.
- We subsidiëren een lokale omroep structureel totdat de nieuwe Mediawet in werking treedt en de lokale omroep is opgegaan in een Achterhoekse streekomroep.

We subsidiëren evenementen. (3.010.08)

We subsidiëren evenementen en kleinschalige activiteiten die gericht zijn op het vergroten van de leefbaarheid in een plaats of buurtschap.

We zetten combinatiefunctionarissen in (brede impuls) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn. (3.010.09)

- We zetten combinatiefunctionarissen in (Brede Regeling Combinatiefunctionarissen) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn.

We onderhouden buitenkunst, vormgeving en architectuur in de openbare ruimte.

We onderhouden kunst in de openbare ruimte. Onderhoud van gemeentelijke kunst in de openbare ruimte nemen we mee in het algemeen onderhoud van de openbare ruimte en is gedekt vanuit het programma ‘Onze aantrekkelijke leefomgeving’.

We subsidiëren podia, muziekcultuur en amateurkunst.

We subsidiëren verenigingen en het muziekonderwijs, dit wordt gedekt uit de activiteit Educatie en participatie.

Speerpunt

Toekomstbestendige accommodaties. (3.020)

Wat willen we bereiken?
Toekomstbestendige maatschappelijke accommodaties.
Daarvoor zijn activiteiten nodig die de bedrijfsvoering verbeteren en de zichtbaarheid van accommodaties vergroten. Deze activiteiten zijn genoemd onder het speerpunt 'Sport en cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis'. De accommodaties zelf, ‘de stenen’, moeten ook toekomstbestendig zijn. Hiervoor hebben we een uitvoeringsagenda voor sportvastgoed, inclusief zwembaden opgesteld. We willen bereiken dat over een periode van 15 jaar ons sportvastgoed en zwembaden toekomstbestendig zijn gemaakt. Dit in lijn met het beoogd gebruik en passend bij het beschikbare budget.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
3.020.01 We ondersteunen culturele accommodaties								
Lasten	-285	-358	-286	-300	-294	-294	-294	-294
Baten	41	66	21	21	21	21	21	21
Totaal 3.020.01 We ondersteunen culturele accommodaties	**-244**	**-292**	**-266**	**-280**	**-274**	**-274**	**-274**	**-274**
3.020.02 Beheren, verhuren, ondersteunen sportaccommodaties								
Lasten	-783	-936	-657	-731	-682	-682	-682	-682
Baten	216	252	191	191	269	269	269	269
Totaal 3.020.02 Beheren, verhuren, ondersteunen sportaccommodaties	**-567**	**-684**	**-466**	**-540**	**-413**	**-413**	**-413**	**-413**
3.020.03 We ondersteunen zwembaden								
Lasten	-1.761	-1.680	-1.495	-1.520	-1.556	-1.556	-1.556	-1.556
Baten	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 3.020.03 We ondersteunen zwembaden	**-1.761**	**-1.680**	**-1.495**	**-1.520**	**-1.556**	**-1.556**	**-1.556**	**-1.556**
Resultaat	**-2.572**	**-2.656**	**-2.226**	**-2.339**	**-2.242**	**-2.242**	**-2.242**	**-2.242**

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondersteunen culturele accommodaties. (3.020.01)

- We subsidiëren dorpshuizen en kulturhusen in 6 kleine kernen.
- We beheren en onderhouden monumenten in eigendom van de gemeente. We zijn eigenaar van de panden waarin het Brandweermuseum in Borculo en Museum de Scheper in Eibergen gevestigd zijn.
- We subsidiëren onroerendezaakbelastingen (OZB) van verenigingen. We herijken deze subsidies.

We beheren, verhuren en ondersteunen sportaccommodaties. (3.020.02)

- We beheren en verhuren gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties: de Pickerhal en gymzaal De Rekstok in Eibergen, de Sonders in Beltrum, de sportzaal Oranjelaan en gymzaal Dumasweg in Neede, gymzaal Noord in Borculo en het Asterloo in Rekken.
- Voetbalvereniging EGGV beheert gymzaal de Benneker. Zij ontvangen daarvoor een bijdrage.
- We subsidiëren OZB van verenigingen. We herijken deze subsidies.

De (exploitatie)kosten hiervoor staan opgenomen in bovenstaande tabel.
Daarnaast investeren we in sportaccomodaties op basis van de uitvoeringsagenda sportvastgoed. De investeringskosten hiervan (rente en afschrijving) staan opgenomen in de tabel 'Wat mag het kosten' aan het einde van dit programma.

We ondersteunen zwembaden. (3.020.03)

We geven een exploitatiebijdrage aan Optisport Berkelland BV voor 't Spilbroek en 't Vinkennest. We subsidiëren Stichting Sportaccommodatie 't Timpke, Stichting Zwembad Ruurlo en Stichting Zwembad Rekken.

Speerpunt

Goede onderwijshuisvesting en onderwijs dat aansluit op de lokale en regionale arbeidsmarkt. (3.030)

Wat willen we bereiken?
Scholen beschikken over passende, inclusieve en toekomstbestendige huisvesting, zodat zij in staat zijn om optimaal onderwijs te geven.
Onderwijs sluit aan bij de (toekomstige) arbeidsmarkt.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
3.030.01 Beheren, verhuren, ondersteunen onderwijs								
Lasten	-1.326	-1.058	-962	-973	-962	-962	-962	-962
Baten	233	20	16	9	9	9	9	9
Totaal 3.030.01 Beheren, verhuren, ondersteunen onderwijs	**-1.092**	**-1.038**	**-947**	**-964**	**-954**	**-954**	**-954**	**-954**
Resultaat	**-1.092**	**-1.038**	**-947**	**-964**	**-954**	**-954**	**-954**	**-954**

Wat gaan we daarvoor doen?

We investeren in passende toekomstbestendige huisvesting van scholen en houden rekening met onder andere demografische ontwikkelingen. (3.030.01)

De (exploitatie)kosten onder deze activiteit, opgenomen in bovenstaande tabel, betreffen ondermeer de kosten voor OZB compensatie (De OZB van scholen moet wettelijk gecompenseerd worden), huur (van een school) en verzekeringskosten.
We investeren daarnaast in adequate onderwijshuisvesting op basis van het integraal huisvestingsplan 2020-2036 (IHP Onderwijs). De investeringskosten (rente en afschrijving) zijn opgenomen in de tabel 'Wat mag het kosten' aan het einde van dit programma.
We zetten ons in voor inclusief onderwijs, waar kinderen met en zonder beperking of ziekte samen naar school gaan. Hiervoor is maatwerk en samenwerking tussen schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en gemeenten essentieel.
Uit het ‘Integraal huisvestingsplan (IHP) Onderwijs Gemeente Berkelland 2020-2036, 1e actualisatie maart 2025’ komt naar voren dat er een grote opgave ligt op onderwijshuisvesting. Op dit moment worden nieuwe investeringen voor onderwijshuisvesting (nagenoeg) volledig bekostigd uit de reserve voor onderwijshuisvesting. Deze onderwijshuisvestingsreserve is op dit moment niet voldoende groot om alle plannen uit het IHP te kunnen bekostigen. Er is op dit moment ruimte binnen de reserve voor aanpassing van de St. Jozefschool te Rietmolen, een integraal kindcentrum (IKC) in Neede Oost (Kardinaal Alfrinkschool) en de ‘3 naar 1 voorziening’ voor openbaar onderwijs in Borculo. Voor de andere huisvestingsplannen (globaal € 30 miljoen) is op dit moment geen dekking in de reserve onderwijshuisvesting. Het is afwachten of deze reserve de komende jaren voldoende wordt gevuld via vrijval kapitaallasten, de bestemming van eventuele rekeningresultaten of voordelen bij lopende onderwijshuisvestingsprojecten. Is dit niet het geval dan moet de dekking voor de andere onderwijshuisvestingsprojecten uit fase 2 of 3 op een andere manier worden gezocht.

We bewaken dat er goed onderwijs is dat aansluit op lokale en regionale arbeidsmarkt.

De krapte op de arbeidsmarkt houdt de komende jaren nog aan. Daarom werken we binnen de Regio Achterhoek samen met onderwijs, ondernemers en maatschappelijke organisaties om ons

arbeidspotentieel (jong en oud) zo goed mogelijk te laten aansluiten op de (toekomstige) vraag. Dit doen we onder andere via onze deelname aan de Bedrijvenkring Berkelland, SmartHub Achterhoek en contacten met onderwijsinstellingen op alle niveaus. We promoten onderwijs van kansrijke sectoren zoals techniek en zorg, bijvoorbeeld door deelname aan het Techniekloka al, de Techniekdagen, de Techniekarena en de Open Bedrijvendagen.

Speerpunt

Doorbelasting en reserves

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
3.500.01 Loonkosten								
Lasten	-837	-897	-794	-794	-808	-808	-808	-808
Totaal 3.500.01 Loonkosten	**-837**	**-897**	**-794**	**-794**	**-808**	**-808**	**-808**	**-808**
3.700.01 Rente en afschrijving								
Lasten	-1.236	-1.707	-1.600	-2.427	-1.623	-1.623	-1.623	-1.623
Totaal 3.700.01 Rente en afschrijving	**-1.236**	**-1.707**	**-1.600**	**-2.427**	**-1.623**	**-1.623**	**-1.623**	**-1.623**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-2.073**	**-2.604**	**-2.394**	**-3.221**	**-2.431**	**-2.431**	**-2.431**	**-2.431**
3.710.01 Reserves								
Onttrekkingen	342	593	30	648	0	0	0	0
Stortingen	-69	-243	-19	-19	-22	-22	-22	-22
Totaal 3.710.01 Reserves	**273**	**350**	**11**	**629**	**-22**	**-22**	**-22**	**-22**
Mutaties reserves	**273**	**350**	**11**	**629**	**-22**	**-22**	**-22**	**-22**
Gerealiseerd resultaat	**-1.800**	**-2.254**	**-2.384**	**-2.592**	**-2.453**	**-2.453**	**-2.453**	**-2.453**

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2026 (na bestuursrapportage) en 2027

- 3.700.01: Het verschil wordt verklaard door incidenteel hogere afschrijvingslasten in 2026. Deze extra afschrijvingen worden gedekt vanuit de daarvoor bestemde reserve, waardoor dit budgettair neutraal verloopt. In de primitieve begroting 2027 is dit incidentele effect niet meer opgenomen, waardoor de afschrijvingslasten weer op het structurele niveau liggen.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
Lasten	-8.926	-9.918	-8.520	-9.873	-8.875	-8.769	-8.694	-8.544
Baten	889	868	493	487	565	565	565	565
Onttrekkingen	232	275	0	522	0	0	0	0
Stortingen	-69	-243	-19	-19	-22	-22	-22	-22
Gerealiseerd resultaat	**-7.874**	**-9.018**	**-8.045**	**-8.883**	**-8.332**	**-8.227**	**-8.152**	**-8.002**

Beleidskaders die de raad heeft vastgesteld

- Integraal Huisvestingsplan
- Sport- en Beweegvisie Berkelland 2033
- Uitvoeringsagenda Sportvastgoed 2033
- Cultuur- & Erfgoedvisie 'Cultuur & Erfgoed: de smeerolie van Berkelland
- Uitvoeringsprogramma Verder met Cultuur en Erfgoed 2023-2026
- Museumvisie Berkelland
- Visie op religieus erfgoed Berkelland

ECONOMIE, WERK EN INKOMEN

Wat speelt er?

- Berkelland kent een sterke lokale economie met een krachtig midden- en kleinbedrijf, familiebedrijven en een innovatieve agrarische sector. Tegelijkertijd blijft de arbeidsmarkt krap en groeit de behoefte aan vakmensen. Het versterken van de bestaanszekerheid blijft een belangrijk aandachtspunt. We zetten in op een economie waarin iedereen de kans krijgt om mee te doen.
- Dorpscentra staan onder druk als gevolg van maatschappelijke / economische ontwikkelingen. Steeds minder mensen komen naar de kleine centra voor winkelbezoek . Veel (lokale) dienstverlening is ook online te vinden. De kleine centra worden steeds compacter en voor leegstaande / vrijkomende panden moet een andere invulling gezocht worden. Na de vernieuwing van de centra van de grote kernen is leegstand van winkels een aandachtspunt voor de komende jaren.
- We lopen zowel regionaal als lokaal tegen de grenzen van de beschikbare ruimte op bedrijventerreinen aan. Het is belangrijk dat bedrijventerreinen er verzorgd en groen uitzien en er oog is voor circulariteit, duurzaamheid en klimaatadaptatie.
- De Achterhoek profileert zich als SmartHub (www.smarthub.nl) met kansen voor de Achterhoekse Smart Industry. Dit biedt kansen voor de (hightech) maakindustrie én voor sectoren als agro/food, zorg en vrijetijdseconomie.
- Het aantal bijstandsgerechtigden stijgt sinds 2023. Nieuwe instroom bestaat voor een groot deel uit inwoners die te maken hebben met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit komt door problemen op verschillende leefgebieden zoals gezondheid, financiën en basisvaardigheden. Vooralsnog is er nog steeds een krapte op de arbeidsmarkt.
- Onder andere door de coronacrisis, sterk gestegen energieprijzen en de lastige woningmarkt zijn worstelingen van inwoners met bestaanszekerheid op verschillende manieren meer in beeld gekomen. Ook het aantal inwoners met schulden neemt toe. Op 28 oktober 2025 stelde de gemeenteraad het beleidsplan Bestaanszekerheid 2025-2028 vast.
- We zetten ons in voor arbeidstoeleiding van statushouders en voor mensen uit Oekraïne, die mogelijk niet terugkeren. Daarnaast dragen we zorg voor mogelijkheden voor onderwijs en inkomen van nieuwkomers.

Speerpunt

Actieve deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen die dat kan. (4.110)

Wat willen we bereiken?

- Inwoners met een kwetsbare arbeidsmarktpositie ondersteunen bij het vinden van een passende en langdurige baan. Als regulier of gesubsidieerd werk niet mogelijk is, proberen we de betrokkenheid en maatschappelijke participatie van de inwoners te vergroten.
- Op een rechtmatige, tijdige, volledige en efficiënte wijze inkomensvoorzieningen verstrekken aan inwoners die (nog) niet (volledig) in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.
- Kansengelijkheid vergroten door jongeren met een (mogelijke) afstand tot de arbeidsmarkt beter te begeleiden bij de overgang van school naar werk (Wet van school naar duurzaam werk).
- Zoveel mogelijk bijstandsgerechtigden nemen naar hun mogelijkheden actief deel aan de arbeidsmarkt of de samenleving
- Inwoners van Berkelland weten het Werkcentrum goed te benutten. In 2025 is met de partners in de Achterhoekse arbeidsmarktregio het Werkcentrum opgericht.
- Een kwalitatief en financieel toekomstbestendig Fijnder als ons sociaal ontwikkelbedrijf behouden, waarin de ‘werkleerplaats’ een belangrijke rol speelt.

- We implementeren de eerste onderdelen uit de nieuwe wet ‘Participatiewet in Balans’. Dit doen we in samenhang met de verordening sociaal domein.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
4.110.01 Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk.								
Lasten	-16.960	-18.320	-21.787	-22.378	-23.193	-23.193	-23.193	-23.193
Baten	12.247	12.646	12.477	13.264	13.178	13.178	13.178	13.178
Totaal 4.110.01 Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk.	**-4.713**	**-5.673**	**-9.310**	**-9.114**	**-10.015**	**-10.015**	**-10.015**	**-10.015**
4.110.02 Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving.								
Lasten	-130	-128	-139	-116	-139	-139	-139	-139
Baten	4	2	8	8	8	8	8	8
Totaal 4.110.02 Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving.	**-127**	**-126**	**-131**	**-108**	**-131**	**-131**	**-131**	**-131**
Resultaat	**-4.840**	**-5.799**	**-9.441**	**-9.222**	**-10.146**	**-10.146**	**-10.146**	**-10.146**

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk. (4.110.01)

Het sociaal ontwikkelbedrijf Fijnder (Gemeenschappelijke Regeling met Oost Gelre en Winterswijk) voert de Participatiewet voor ons uit. Zij verstrekt algemene en bijzondere bijstand aan uitkeringscliënten en verzorgt re-integratie van uitkeringscliënten en niet-uitkeringscliënten (waaronder mensen met een indicatie Wet sociale werkvoorziening (WSW) en Nieuw Beschut). Fijnder zet zoveel mogelijk in op re-integratie naar betaald werk bij reguliere werkgevers en anders naar vrijwilligerswerk. Naar aanleiding van de primitieve begroting 2027 van GR Fijnder stellen we deze activiteit bij.

Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving. (4.110.02)

Voor inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt zetten we in op activiteiten als vrijwilligerswerk, proefplaatsingen, werkervaringsplaatsen, maatschappelijk nuttige activiteiten of participatieplaatsen. Dit doet Fijnder zo lokaal mogelijk met werkgevers, welzijnsorganisaties, vrijwilligersorganisaties en andere samenwerkingspartners binnen onze gemeente.

Speerpunt

Gerichte armoedebestrijding. (4.120)

Wat willen we bereiken?
Bestaanszekerheid voor iedereen. Daarvoor is het beleidsplan Bestaanszekerheid 2025-2028 opgesteld. Aandachtspunten zijn schuldhulpverlening, minimaregelingen en initiatieven van maatschappelijke partners.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
4.120.01 We bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners								
Lasten	-2.313	-2.525	-585	-622	-663	-627	-627	-627
Baten	40	66	80	80	80	80	80	80
Totaal 4.120.01 We bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners	**-2.273**	**-2.459**	**-505**	**-542**	**-583**	**-547**	**-547**	**-547**
4.120.02 We investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening								
Lasten	-125	-24	-85	-10	-49	-10	-10	-10
Totaal 4.120.02 We investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening	**-125**	**-24**	**-85**	**-10**	**-49**	**-10**	**-10**	**-10**
Resultaat	**-2.398**	**-2.483**	**-590**	**-552**	**-632**	**-557**	**-557**	**-557**

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners. (4.120.01)

We kennen veel regelingen die zijn gericht op het voorkomen van bestaansonzekerheid of het bestrijden van de effecten ervan, zoals de fondsen voor sport en cultuur. We zorgen ervoor dat inwoners ermee bekend zijn en er gebruik van maken.

Wij investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening. (4.120.02)

Met het Netwerk Bestaanszekerheid Berkelland, dat bestaat uit ervaringsdeskundigen, vrijwilligers en professionals, zetten we in op laagdrempelige en effectieve hulp voor inwoners met geldzorgen.

Wij werken samen binnen een dekkend netwerk met externe ketenpartners.

Speerpunt

Goed vestigingsklimaat voor ondernemers. (4.210)

Wat willen we bereiken?

- Een aantrekkelijk, toekomstbestendig vestigingsklimaat in Berkelland met voldoende, duurzame, innovatieve en toekomstbestendige lokale en regionale bedrijventerreinen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
4.210.02 We creëren voldoende fysieke ontwikkelmogelijkheden voor nieuwwe of bestaande ondernemers								
Lasten	-667	-737	-194	-194	-194	-194	-194	-194
Baten	480	629	255	255	255	255	255	255
Totaal 4.210.02 We creëren voldoende fysieke ontwikkelmogelijkheden voor nieuwwe of bestaande ondernemers	**-187**	**-108**	**61**	**61**	**61**	**61**	**61**	**61**
Resultaat	**-187**	**-108**	**61**	**61**	**61**	**61**	**61**	**61**

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren de economische agenda uit.

We voeren de economische agenda 2025-2028 uit. Voor de uitvoering van deze agenda is beperkt budget vanuit de gemeente beschikbaar. Als er financiering nodig is, zoeken we daar veelal financierders (cofinanciering) bij. We werken bij de uitvoering nauw samen met de Bedrijvenkring Berkelland.

We creëren voldoende fysieke ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe of bestaande ondernemers. (4.210.02)

We zijn op zoek naar lokale- en regionale uitbreidingsmogelijkheden van bedrijventerreinen. Daarnaast zetten we in op de ontwikkeling van groene, duurzame en innovatieve (nieuwe en bestaande) bedrijventerreinen. Met ondernemers in de kleine kernen en buurtschappen denken we mee in mogelijkheden en maatwerk.

Speerpunt

Vitale winkelcentra. (4.220)

Wat willen we bereiken?

- Toekomstbestendige compacte winkel-/dorpscentra met aantrekkingskracht om er te verblijven.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
4.220.01 Faciliteren van ondernemersfonds								
Lasten	-233	-229	-218	-218	-273	-273	-273	-273
Baten	213	219	203	203	258	258	258	258
Totaal 4.220.01 Faciliteren van ondernemersfonds	**-20**	**-10**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**
4.220.02 Samen met inwones, ondernemers en organisaties revitaliseren we de centra								
Lasten	-61	-52	-35	-35	-35	-35	-35	-35
Baten	56	58	59	59	59	59	59	59
Totaal 4.220.02 Samen met inwones, ondernemers en organisaties revitaliseren we de centra	**-5**	**6**	**24**	**24**	**23**	**23**	**23**	**23**
Resultaat	**-25**	**-4**	**9**	**9**	**8**	**8**	**8**	**8**

Wat gaan we daarvoor doen?

We faciliteren van het ondernemersfonds. (4.220.01)

Het ondernemersfonds is door de ondernemers zelf in het leven geroepen. Ondernemers willen met gezamenlijke middelen hun slagkracht vergroten. Het fonds wordt gefaciliteerd door de gemeente Berkelland en wordt gevuld met de opbrengsten van de reclamebelasting die het GBT int.

We gaan samen met inwoners, ondernemers en organisaties via zogenaamde taskforces voor elke kern (en centrum), aan de slag met de revitalisering van de centra. (4.220.02)

Hiervoor zijn de vastgestelde centrumvisies leidend. In Eibergen, Borculo en Neede zijn de revitaliseringen afgerond. De centrumvisie van Ruurlo is vastgesteld, een uitvoeringsbudget is door de gemeenteraad ter beschikking gesteld en met het uitwerken van de plannen is gestart. Centra toekomstbestendig maken is meer dan herinrichten van de fysieke ruimte. Samen met eigenaren, ondernemers en inwoners werken we aan compactere centra waarbij prettig verblijven en transformatie belangrijke uitgangspunten zijn.

Speerpunt

Doorbelastingen en reserves

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
4.500.01 Loonkosten								
Lasten	-6.605	-6.813	-6.751	-6.716	-6.443	-6.236	-6.236	-6.236
Baten	166	101	0	85	85	85	85	85
Totaal 4.500.01 Loonkosten	**-6.438**	**-6.712**	**-6.751**	**-6.631**	**-6.358**	**-6.151**	**-6.151**	**-6.151**
4.700.01 Rente en afschrijving								
Lasten	-1.611	-212	0	0	-1	-1	-1	-1
Totaal 4.700.01 Rente en afschrijving	**-1.611**	**-212**	**0**	**0**	**-1**	**-1**	**-1**	**-1**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-8.049**	**-6.923**	**-6.751**	**-6.631**	**-6.358**	**-6.151**	**-6.151**	**-6.151**
4.710.01 Reserves								
Onttrekkingen	2.176	710	0	808	0	0	0	0
Stortingen	-422	-185	-91	-91	-128	-128	-128	-128
Totaal 4.710.01 Reserves	**1.754**	**525**	**-91**	**717**	**-128**	**-128**	**-128**	**-128**
Mutaties reserves	**1.754**	**525**	**-91**	**717**	**-128**	**-128**	**-128**	**-128**
Gerealiseerd resultaat	**-6.296**	**-6.399**	**-6.842**	**-5.914**	**-6.487**	**-6.280**	**-6.280**	**-6.280**

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2026 (na bestuursrapportage) en 2027

- 4.110.01 In de begroting 2027 van Fijnder stijgt de loonkostensubsidie op grond van hogere realisatiecijfers en geraamde indexatie van het wettelijk minimumloon met € 298.000. Deze lasten worden gedekt vanuit de BUIG. De stijging in het programma bestaanszekerheid (€ 494.000) komt voort uit de kosten voor bijstandsuitkeringen. In totaal is er over de verschillende programma's van de begroting van Fijnder voor de uitvoeringskosten sprake van een stijging van € 243.000. Deze stijging betreft een verhoging op basis van loon- en prijsontwikkeling.
- 4.500.01 Vanwege natuurlijk verloop zijn de loonkosten op het taakveld begeleide participatie met € 287.000 gedaald.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
Lasten	-28.705	-29.038	-29.793	-30.289	-30.989	-30.707	-30.707	-30.707
Baten	13.206	13.722	13.081	13.953	13.922	13.922	13.922	13.922
Onttrekkingen	2.286	1.029	30	934	0	0	0	0
Stortingen	-422	-185	-91	-91	-128	-128	-128	-128
Gerealiseerd resultaat	**-13.635**	**-14.473**	**-16.773**	**-15.494**	**-17.196**	**-16.914**	**-16.914**	**-16.914**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Economische Agenda 2025 - 2028
- Inrichtingsplan Samen aan het Stuur
- Beleidsplan bestaanszekerheid 2025-2028

OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Wat speelt er?

- Veiligheid is onmisbaar voor leefbare kernen en een prettige woonomgeving. In 2027 blijven wij ons inzetten voor veilige buurten, verkeersveilige openbare ruimtes en het voorkomen van ondermijning.
- De toegenomen verharding van maatschappelijke verhoudingen en omgangsvormen blijft. Dit wordt onder andere zichtbaar in toegenomen onveiligheid van ambtenaren en bestuurders.
- Inwoners met problemen en/of zorgvragen blijven langer thuis wonen.
- Het gebruik van data blijft belangrijk. Het helpt ons om zicht te krijgen op de aard en omvang van problemen en risico's. En data biedt ons inzicht in mogelijke oplossingen of preventieve maatregelen.
- Onze samenleving 'juridiseert'. Complexere landelijke wetgeving en rechterlijke uitspraken geven onzekerheid bij evenementen organisatoren. Dit stelt hogere eisen aan de kwaliteit van onze dienstverlening.
- Ondermijning blijft een actueel en groeiend probleem. Vrijkomende gebouwen in het buitengebied, verschillende bedrijfstakken met een verhoogd risicoprofiel, maar ook de financiering van bouwwerken vragen om scherpte en aandacht. Daarbij komt ook de aandacht voor ondermijning in de zorg.
- Het Integraal veiligheidsplan Achterhoek Oost loopt af . Dit plan is gemaakt met de overige gemeenten in Oost Achterhoek en vraagt om een gezamenlijke actualisatie.

Speerpunt

Crisisbeheersing. (5.020)

Wat willen we bereiken?
In de afgelopen jaren zagen we dat het belangrijk is om altijd voorbereid te zijn op een mogelijke crisis. Dit kan een landelijke crisis zijn, maar ook bijvoorbeeld een brand in een appartementencomplex een gaslekkage of een explosie.
We zorgen dat er binnen het gemeentehuis een groep ambtenaren voldoende opgeleid en getraind is om te kunnen helpen bij een landelijke of lokale crisis.
De lasten voor ongediertebestrijding worden overgeheveld van activiteit Integrale Veiligheid (080.020.010) uit het programma Veiligheid naar de activiteit We beheren ons openbaar groen (010.030.010) uit het programma Onze aantrekkelijke leefomgeving.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
5.020.01 We dragen bij aan de Veilighgeidsregio Noord Oost Gelderland								
Lasten	-3.044	-2.912	-3.046	-3.037	-3.280	-3.358	-3.358	-3.358
Baten	0	0	15	15	15	15	15	15
Totaal 5.020.01 We dragen bij aan de Veilighgeidsregio Noord Oost Gelderland	**-3.044**	**-2.912**	**-3.031**	**-3.022**	**-3.265**	**-3.343**	**-3.343**	**-3.343**
Resultaat	**-3.044**	**-2.912**	**-3.031**	**-3.022**	**-3.265**	**-3.343**	**-3.343**	**-3.343**

Wat gaan we daarvoor doen?

We dragen bij aan de Veiligheidsregio Noord- en Oost- Gelderland. (5.020.01)

Binnen de Veiligheidsregio Noord- en Oost- Gelderland (VNOG) borgen wij onze fysieke veiligheid. Binnen de VNOG worden stappen gezet naar een verdere professionalisering. De gemeenteraad wordt hierin periodiek meegenomen en heeft de mogelijkheid te reageren op plannen en begroting.

Speerpunt

Veiligheid, integraal en risicobewust. (5.030)

Wat willen we bereiken?
We streven naar een veilige en leefbare gemeente waarin veiligheidsvraagstukken integraal worden aangepakt en risico's vroegtijdig worden gesignaleerd en beperkt. Door een sterke verbinding tussen veiligheid en het sociaal domein zetten we in op preventie, passende ondersteuning en een effectieve aanpak van complexe veiligheidsvraagstukken. Samen met inwoners, ondernemers en ketenpartners werken we aan een veilige leefomgeving waarin signalen tijdig worden opgepakt en de samenwerking tussen betrokken partijen duurzaam is geborgd

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
5.030.01 Doorontwikkeling zorg en veiligheid								
Lasten	0	-153	0	-303	0	0	0	0
Baten	0	153	0	303	0	0	0	0
Totaal 5.030.01 Doorontwikkeling zorg en veiligheid	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
5.030.02 We stellen een uitvoeringsplan integrale veiligheid op								
Lasten	-419	-440	-369	-441	-359	-359	-359	-359
Baten	129	170	130	130	133	133	133	133
Totaal 5.030.02 We stellen een uitvoeringsplan integrale veiligheid op	**-290**	**-270**	**-239**	**-311**	**-226**	**-226**	**-226**	**-226**
Resultaat	**-290**	**-270**	**-239**	**-311**	**-226**	**-226**	**-226**	**-226**

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan door met de ontwikkeling van zorg en veiligheid. (5.030.01)

Omschrijving (toelichting)
In 2024 hebben we de goede samenwerking tussen veiligheid en sociaal domein geborgd door de vorming van een speciaal opgaveteam Zorg en Veiligheid. Hierin is de aanwezige deskundigheid gebundeld, wordt de onderlinge afstemming versterkt en een integrale aanpak geborgd. Preventie is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Hieraan werken we samen met de betrokken ketenpartners.

De ingeslagen weg met de werkwijze en inzet van onze BOA’s zetten we voort. Deze is gericht op het kennen en gekend worden bij de inwoners, ondernemers en bezoekers van onze gemeente en bij de verschillende samenwerkingspartners. Zichtbaar en aanwezig in de wijken en ook bij overleggen waar veiligheid en leefbaarheid een rol spelen. Zij worden daarnaast ingezet als de vierde hulpverleningspartij, ondersteunen onder andere bij ongevallen, rijden rond met een AED en worden ingezet bij reanimaties. De BOA’s zijn dienstverleners daar waar mogelijk en handhavers daar waar noodzakelijk. In het Uitvoeringsplan 2027 kunnen accenten gezet worden voor de inzet van onze BOA's en team Zorg en Veiligheid.

We stellen een uitvoeringsplan integrale veiligheid op. (5.030.02)

We gaan uit van een meer integrale en risicobewuste benadering van veiligheid op basis van het nog vast te stellen Integraal Veiligheidsplan 2027-2030 en het onderliggende risicoprofiel. Hierbij zetten we in op preventie en ontwikkelen we duidelijke kaders waarmee we voorspelbaar zijn voor onze ketenpartners. Onze keuzes en kaders onderbouwen en monitoren we met data. Dit doen we integraal, omdat wij zien dat veiligheid veel beleidsterreinen raakt. Denk aan inwoners met onbegrepen gedrag, jeugdproblematiek, huiselijk geweld en middelengebruik. Maar ook aan ondermijning, ontwikkelingen in ons buitengebied, onze fysieke leefomgeving, digitale veiligheid en maatschappelijke weerbaarheid. De komende jaren zetten we in op een meer gestructureerde en samenhangende aanpak. Risicobewust omdat we op basis van een onderbouwde risicoanalyse willen gaan inzetten op de veiligheidsrisico’s die het meest urgent zijn of het grootste risico vormen in onze gemeente. Onderdeel van het integrale veiligheidsplan is ook de beoordeling van de beschikbare capaciteit en budget. Het valt niet uit te sluiten dat er meer nodig is.

Speerpunt

Ondermijning (5.040)

Wat willen we bereiken?
We willen een weerbare samenleving bouwen waarin inwoners, ondernemers en partners zich bewust zijn van de risico's van ondermijnende criminaliteit en signalen tijdig herkennen en melden. Door proactieve bewustwording en een scherpe controle aan de poort voorkomen we dat criminele netwerken vaste voet aan de grond krijgen op onze bedrijventerreinen, vakantieparken, in het buitengebied en binnen risicobranches

Wat gaan we daarvoor doen?

We blijven sterk inzetten op bewustwording met betrekking tot ondermijning.

- **Inzetten op preventie en bewustwording in het buitengebied en de regio:**
  - We zetten succesvolle bewustwordingsprojecten voort, zoals project Ariadne (gericht op campings) en project Theseus (gericht op industrieterreinen).
  - We blijven bezoeken brengen aan leegstaande schuren en erfgebonden locaties in het buitengebied om eigenaren en bewoners te informeren over de risico's van verhuur en mogelijke misbruik voor hennepkwekerijen of drugslabs.
- **Gezamenlijke interventies uitvoeren:**
  - Via het Interventieteam Achterhoek Oost voeren we maandelijks gerichte controles en bezoeken uit bij bedrijven in risicobranches en bij ondernemingen waar sprake is van een opvallend lage klandizie of afwijkende situaties.
- **Integriteit en vergunningverlening borgen:**
  - We voeren voor de vastgestelde risicocategorieën consequent een Bibob-toets uit bij de aanvraag van omgevingsvergunningen om te voorkomen dat de overheid ongewild criminele activiteiten faciliteert.

Speerpunt

Doorbelastingen en reserves

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
5.500.01 Loonkosten								
Lasten	-711	-762	-1.172	-1.326	-1.350	-1.350	-1.350	-1.350
Totaal 5.500.01 Loonkosten	**-711**	**-762**	**-1.172**	**-1.326**	**-1.350**	**-1.350**	**-1.350**	**-1.350**
5.700.01 Rente en afschrijving								
Lasten	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4
Totaal 5.700.01 Rente en afschrijving	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-715**	**-766**	**-1.176**	**-1.330**	**-1.354**	**-1.354**	**-1.354**	**-1.354**
5.710.01 Reserves								
Onttrekkingen	0	0	0	85	0	0	0	0
Totaal 5.710.01 Reserves	**0**	**0**	**0**	**85**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**0**	**0**	**0**	**85**	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-715**	**-766**	**-1.176**	**-1.245**	**-1.354**	**-1.354**	**-1.354**	**-1.354**

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2026 (na bestuursrapportage) en 2027
5.030.01 In de periode 2025-2027 werken we aan een project voor personen met onbegrepen gedrag. Hiervoor ontvangen wij van Zorgonderzoek Nederland en Medische wetenschap (ZonMw) subsidie. Projectgelden worden bij de jaarrekening overgeheveld en bij de bestuursrapportage opnieuw geraamd.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
Lasten	-4.178	-4.271	-4.591	-5.111	-4.993	-5.071	-5.071	-5.071
Baten	129	323	145	448	148	148	148	148
Onttrekkingen	0	0	0	85	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-4.049**	**-3.948**	**-4.446**	**-4.579**	**-4.845**	**-4.923**	**-4.923**	**-4.923**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Integraal Veiligheidsplan Achterhoek Oost 2023-2026
- VTH Beleidsplan 2025-2028 Gemeente Berkelland

Beleidsindicatoren

Indicator	Geschikte data	Eenheid	Activiteit
Boa's beschikken over de noodzakelijke kennis en kunde	De permanente her- en bijscholing (PHB), de RTGB (regionale toetsing geweldsbeheersing) zijn jaarlijks terugkomend en voorzien van een examen. Daarnaast zijn jaarlijks incidentele opleidingen in het kader van omgaan met jeugd, alcohol en drugs, ondermijning, verward gedrag, radicalisering, etc.	% gevolgde vereiste opleidingen	We richten ons op onveiligheidsgevoelens
Boa's zijn zichtbaar voor de inwoners	De Boa's dragen het herkenbare uniform, rijden en fietsen met herkenbare voertuigen.	JA-NEE	We creëren en behouden een vertrouwensband
Boa's zijn zichtbaar en aanspreekbaar voor de inwoners	Aanwezigheid op die plekken waar aandacht noodzakelijk is. Ook vanuit preventief oogpunt.	Aantal evenementen-, horeca-, overlast- en jeugdcontroles dat wordt uitgevoerd. (Kwantitatief en Kwalitatief)	We creëren en behouden een vertrouwensband
Boa's hebben een krachtig netwerk met partners	De Boa's nemen structureel deel aan het sociaal overleg, het jeugdregie overleg, de overleggen van de gebiedsteams, kernen, wijkagenten, horeca, ondermijning, ondernemers.	Aantal (gekwalificeerde) multidisciplinaire overleggen dat gevolgd wordt.	We zijn betrokken bij buurtbewoners en partners
Meldingen worden snel afgehandeld	Registratie terugbelverzoeken via KCC en Operationeel Centrum Politie en zaken via zaaksysteem.	Het aantal dagen tussen het binnenkomen van een melding en de afhandeling, stijging/daling.	We creëren en behouden een vertrouwensband
Herhaalmeldingen	Registratie via zaaksysteem van meldingen over al bestaande zaken.	% en trend	We creëren en behouden een vertrouwensband

BESTUUR EN DIENSTVERLENING

Wat speelt er?

- Een betrouwbare overheid begint met toegankelijk bestuur en een goede dienstverlening. De gemeente werkt vanuit het principe ‘ja, mits’ en zet in op duidelijke communicatie. Participatie, transparantie en vroegtijdige betrokkenheid van inwoners bij plannen en ontwikkelingen vormen voor ons het uitgangspunt, en verwachten we ook van initiatiefnemers.
- (Inrichting van) gemeentelijk vastgoed is verouderd en voldoet deels niet meer aan de huidige normen en eisen. We willen tijdig investeren in het behoud, vernieuwing en verduurzaming van gemeentelijke voorzieningen, zodat achterstallig onderhoud en kapitaalvernietiging worden voorkomen. Momenteel wordt in beeld gebracht wat er nodig is en welke structurele financiële gevolgen hieruit voortkomen.
- Versnelde digitalisering en kunstmatige intelligentie (AI) bieden kansen (en uitdagingen) die we borgen in onze bedrijfsprocessen. Inwoners en ondernemers kunnen zo sneller en makkelijker informatie vinden en producten en diensten aanvragen.
- We volgen de Bestuursafspraken weerbaarheid zoals deze binnen de VNOG in 2025 zijn gemaakt. Deze zijn gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen.
- In het kader van versterken van de weerbaarheid en continuïteit van onze eigen organisatie werken we ook aan een bedrijfscontinuïteitsplan voor onze kritische bedrijfsprocessen.
- Het raadsprogramma wordt vertaald naar een collegeprogramma. De realisatie van dit programma vergt een integrale afweging in prioriteiten, capaciteit en middelen.

Speerpunt

Algemeen bestuur en bedrijfsvoering. (6.010)

Wat willen we bereiken?

- We willen een stabiel, goed gefaciliteerd bestuur.
- We zorgen voor een goede ondersteuning op de primaire dienstverleningsprocessen voor onze inwoners, bedrijven en instellingen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
6.010.01 Bestuur								
Lasten	-344	-971	-403	-1.126	-404	-404	-404	-404
Baten	215	28	0	0	0	0	0	0
Totaal 6.010.01 Bestuur	**-129**	**-943**	**-403**	**-1.126**	**-404**	**-404**	**-404**	**-404**
6.010.02 Ondersteuning								
Lasten	-376	-390	-426	-426	-376	-376	-376	-376
Totaal 6.010.02 Ondersteuning	**-376**	**-390**	**-426**	**-426**	**-376**	**-376**	**-376**	**-376**
Resultaat	**-505**	**-1.332**	**-829**	**-1.552**	**-781**	**-781**	**-781**	**-781**

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestuur. (6.010.01)

We vertalen het door de raad vastgestelde raadsakkoord in een collegeprogramma. Keuzes en (financiële) consequenties worden in een begrotingswijziging 2027 voorgelegd.

Ondersteuning. (6.010.02)

De griffie ondersteunt de gemeenteraad, accountant en Rekenkamerfunctie.

Speerpunt

Klantgerichte dienstverlening. (6.020)

- In 2027 werken we verder aan het verbeteren van onze dienstverlening, gebaseerd op de vastgestelde visie op dienstverlening. Digitalisering en kunstmatige intelligentie (AI) spelen een steeds belangrijkere rol en deze passen we toe in onze processen. Hierdoor kunnen inwoners en ondernemers sneller en eenvoudiger informatie vinden en producten en diensten aanvragen. Ook de traditionele dienstverlening via de balie en telefoon is geborgd, maar efficiënter ingericht. We houden de inwoners en ondernemers goed op de hoogte van hun (aan)vragen en we blijven onze proactieve en betrouwbare dienstverlening verbeteren.
- We informeren inwoners en ondernemers over onze bereikbaarheid en de mogelijkheden om informatie te vinden of aanvragen te doen buiten de openingstijden. Daarnaast blijven we hun tevredenheid meten en benutten we feedback om onze dienstverlening continu te verbeteren en verder te optimaliseren.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
6.020.01 Dienstverlening								
Lasten	-585	-547	-246	-457	-275	-275	-275	-275
Baten	993	1.006	557	703	566	591	615	639
Totaal 6.020.01 Dienstverlening	**408**	**459**	**311**	**246**	**291**	**316**	**340**	**365**
6.020.02 We voeren dienstverleningsovereenkomstn uit								
Baten	904	637	889	889	889	889	889	889
Totaal 6.020.02 We voeren dienstverleningsovereenkomstn uit	**904**	**637**	**889**	**889**	**889**	**889**	**889**	**889**
6.020.03 We actualiseren ons handhavingsbeleid								
Lasten	-25	-14	-27	-27	-62	-62	-62	-62
Baten	50	5	18	18	18	18	18	18
Totaal 6.020.03 We actualiseren ons handhavingsbeleid	**25**	**-9**	**-9**	**-9**	**-44**	**-44**	**-44**	**-44**
Resultaat	**1.338**	**1.087**	**1.191**	**1.126**	**1.136**	**1.160**	**1.185**	**1.209**

Wat gaan we daarvoor doen?

We verbeteren onze dienstverlening. (6.020.01)

We gaan ervoor zorgen dat we minimaal 95% binnen de gestelde termijn reageren op vragen en verzoeken en beter bewaken dat deze gehaald worden, zoals vastgesteld in de visie op dienstverlening.
We gaan de publiekswinkel herinrichten zodat deze meer gastvrij en toegankelijk is en voor inwoners en ondernemers een prettige plek is om te bezoeken.
We blijven werken op afspraak om inwoners en ondernemers te helpen met (aan)vragen van en over onze producten en diensten én investeren ook om deze producten en diensten meer digitaal beschikbaar te maken.
Daarnaast willen we in 2027 de visie op dienstverlening verder implementeren.
Voor de uitvoering van de activiteiten uit de uitvoeringsagenda zijn structurele middelen van € 20.000 opgenomen. Dit helpt ons de dienstverlening verder te verbeteren en ontwikkelingen beter te volgen via dashboards.

We voeren dienstverleningsovereenkomsten uit. (6.020.02)

Er zijn dienstverleningsovereenkomsten (DVO) met Fijnder, de Omgevingsdienst Achterhoek (ODA) en de Stichting Achterhoek Toerisme. Dit zijn overeenkomsten op het gebied van één of meerdere bedrijfsvoeringstaken (ICT, financiële- en salarisadministratie).
De DVO met de ODA is per 1 januari 2027 opgezegd. Dit betreft werkzaamheden rond de financiële- en salarisadministratie.

We actualiseren ons handhavingsbeleid. (6.020.03)

Regels hebben alleen zin als we ook daadwerkelijk toezien op de naleving. Ons handhavingsbeleid is in 2024, mede op basis van het risicoprofiel, geactualiseerd en in lijn gebracht met de landelijke en regionale standaarden. We werken de kaders verder uit en doen ervaring op in de praktijk om te zien of het beleid uitvoerbaar is. Ook bereiden we ons voor op de veranderingen binnen het BOA-stelsel, die vanaf 2028 ingaan.

Speerpunt

Moderne bedrijfsvoering. (6.030)

In de paragraaf Bedrijfsvoering is de inhoudelijke informatie over de bedrijfsvoering opgenomen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
6.030.01 Algemeen								
Lasten	-3.699	-3.760	-1.978	-4.013	-2.117	-2.117	-1.899	-1.899
Baten	1.181	1.190	657	657	822	822	822	822
Totaal 6.030.01 Algemeen	**-2.518**	**-2.570**	**-1.321**	**-3.356**	**-1.295**	**-1.295**	**-1.077**	**-1.077**
6.030.02 Personeel								
Lasten	-1.779	-2.600	-3.219	-3.266	-2.337	-2.353	-2.353	-2.353
Baten	52	142	0	0	0	0	0	0
Totaal 6.030.02 Personeel	**-1.727**	**-2.458**	**-3.219**	**-3.266**	**-2.337**	**-2.353**	**-2.353**	**-2.353**
6.030.03 Huisvesting								
Lasten	-839	-820	-650	-951	-737	-737	-737	-737
Totaal 6.030.03 Huisvesting	**-839**	**-820**	**-650**	**-951**	**-737**	**-737**	**-737**	**-737**
6.030.04 Facilitair								
Lasten	-537	-467	-419	-419	-419	-419	-419	-419
Baten	3	6	4	4	4	4	4	4
Totaal 6.030.04 Facilitair	**-534**	**-461**	**-415**	**-415**	**-415**	**-415**	**-415**	**-415**
6.030.05 ICT								
Lasten	-3.107	-3.470	-3.673	-4.042	-4.276	-4.336	-4.336	-4.336
Baten	463	637	410	410	410	410	410	410
Totaal 6.030.05 ICT	**-2.645**	**-2.832**	**-3.263**	**-3.632**	**-3.866**	**-3.926**	**-3.926**	**-3.926**
Resultaat	**-8.263**	**-9.141**	**-8.868**	**-11.620**	**-8.651**	**-8.727**	**-8.509**	**-8.509**

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen (6.030.01)

We werken continu aan de doorontwikkeling van een efficiënte bedrijfsvoering voor het ondersteunen van bestuur en organisatie. De basis hiervoor is de visie op bedrijfsvoering waarin de volgende principes leidend zijn:

- We zijn de betrouwbare businesspartner van onze klanten
- We staan voor een goede en efficiënte bedrijfsvoering
- We staan voor heldere kaders en richtlijnen en handelen daarnaar

Personeel (6.030.02)

Voor de toelichting verwijzen wij graag naar de paragraaf bedrijfsvoering

Huisvesting (6.030.03)
Facilitair (6.030.04)

De komende jaren vervangen we ons kantoormeubilair door meubilair dat aan de arbo-eisen voldoet en daarmee beperken we het aantal maatwerkoplossingen voor individuele medewerkers. Het huidige kantoormeubilair is erg verouderd en voldoet niet meer aan de huidige arbo-eisen.

ICT (6.030.05)

We werken aan:

- De implementatie van de Wet digitale overheid, de ontwikkelingen rondom Common Ground en de Generieke Digitale Infrastructuur
- Europese regelgeving voor digitale dienstverlening en nieuwe verplichtingen op het gebied van kunstmatige intelligentie (AI Act)
- Ontwikkelingen rond open data en basisregistraties
- De nieuwe Archiefwet
- Toekomstige aansluitingen op landelijke voorzieningen.

Duurzame bedrijfsvoering.

In het kader van duurzame mobiliteit schaffen we enkele elektrische dienstauto's aan. Daarnaast voeren we een personeelsregeling in waarbij medewerkers met fiscaal voordeel een fiets voor woon-werkverkeer aan kunnen schaffen.
We kijken doorlopend naar mogelijkheden om ons vastgoed verder te verduurzamen en energie te besparen. Ook bij de buitendienst stappen we waar mogelijk over op materieel met een lagere uitstoot.

Speerpunt

Doorbelastingen en reserves

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
6.500.01 Loonkosten								
Lasten	-13.277	-14.012	-14.398	-14.996	-15.103	-15.103	-15.103	-15.103
Totaal 6.500.01 Loonkosten	**-13.277**	**-14.012**	**-14.398**	**-14.996**	**-15.103**	**-15.103**	**-15.103**	**-15.103**
6.700.01 Rente en afschrijving								
Lasten	-1.589	-1.333	-949	-928	-930	-1.013	-1.003	-1.003
Totaal 6.700.01 Rente en afschrijving	**-1.589**	**-1.333**	**-949**	**-928**	**-930**	**-1.013**	**-1.003**	**-1.003**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-14.866**	**-15.345**	**-15.347**	**-15.924**	**-16.033**	**-16.116**	**-16.107**	**-16.107**
6.710.01 Reserves								
Onttrekkingen	872	918	315	3.644	275	275	275	275
Stortingen	-134	-1.636	0	0	0	0	0	0
Totaal 6.710.01 Reserves	**737**	**-717**	**315**	**3.644**	**275**	**275**	**275**	**275**
Mutaties reserves	**737**	**-717**	**315**	**3.644**	**275**	**275**	**275**	**275**
Gerealiseerd resultaat	**-14.129**	**-16.063**	**-15.032**	**-12.280**	**-15.759**	**-15.842**	**-15.832**	**-15.832**

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2026 (na bestuursrapportage) en 2027

- 6.010.01 In de bestuursrapportage 2026 is een voorziening van € 723.000 getroffen voor uitbetaling van wachtgeld voor wethouders die na de verkiezingen zijn uitgetreden.
- 6.030.01 In 2025 zijn verplichtingen aangegaan voor het inhuur van personeel in 2026. Deze verplichtingen ter waarde van € 720.000 zijn via de reserve overgeheveld naar 2026. Verder is in 2026 voor € 371.000 gebruik gemaakt van het flexbudget (inzet voor ziekte en piekbelasting). Deze middelen worden geraamd binnen activiteit 6.030.02 en na votering toegekend aan deze activiteit. Verder zijn er in 2026 voor de projecten WOO (€ 307.000), organisatieontwikkeling (€ 385.000) en Regiodeal (€ 139.000) middelen geraamd vanuit de reserve bestuurlijke claims. Projectgelden worden bij de jaarrekening overgeheveld en bij de bestuursrapportage opnieuw geraamd.
- 6.030.02 In 2026 is voor € 371.000 aan flexbudget overgeheveld naar activiteit 6.030.01. Zie hierboven. Verder zijn er in 2026 voor de projecten Weerbaarheid (€ 200.000), hybride werken (€ 772.000), Berkelland Vitaal (€ 91.000) en implementatie Omgevingswet (€ 321.000) middelen geraamd vanuit de reserve bestuurlijke claims. Projectgelden worden bij de jaarrekening overgeheveld en bij de bestuursrapportage opnieuw geraamd.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
Gerealiseerd resultaat	**-21.560**	**-25.449**	**-23.538**	**-24.326**	**-24.054**	**-24.189**	**-23.937**	**-23.912**

OVERZICHT VAN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

Wat speelt er?

- Onze belangrijkste inkomstenbron, de algemene uitkering blijft vooralsnog lastig te voorspellen. Doorlopende aanpassingen in de landelijke ramingen voor de ontwikkeling in prijzen en economische groei zorgen bij iedere circulaire voor aanpassingen.
- Veranderde toezichtregels maken de inzet van reserves ingewikkelder.

Treasury. (7.010)

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
7.010.01 We zorgen voor voldoende liquiditeit								
Lasten	-1.345	-1.258	-1.045	-1.245	-1.008	-1.258	-1.258	-1.258
Baten	1.743	1.510	776	1.298	1.396	1.396	1.396	1.396
Totaal 7.010.01 We zorgen voor voldoende liquiditeit	**398**	**251**	**-269**	**53**	**388**	**138**	**138**	**138**
7.010.02 We beheren onze financiële middelen								
Lasten	-126	-257	-135	-135	-215	-215	-215	-215
Baten	2.199	1.866	1.392	1.324	1.392	1.392	1.392	1.392
Totaal 7.010.02 We beheren onze financiële middelen	**2.073**	**1.609**	**1.258**	**1.190**	**1.178**	**1.178**	**1.178**	**1.178**
Resultaat	**2.471**	**1.861**	**989**	**1.243**	**1.566**	**1.316**	**1.316**	**1.316**

Maatregelen

We zorgen voor voldoende liquiditeit. (7.010.01)
We beheren onze financiële middelen. (7.010.02)

Dekkingsmiddelen. (7.020)

Wat willen we bereiken?
Een stabiele en reële (meerjaren) begroting met financiële ruimte voor nieuwe investeringen. Dit doen we door de wensen realistisch af te zetten tegen de beschikbare mogelijkheden om deze uit te voeren. Door fasering neemt de druk af en maken we op korte termijn ruimte vrij voor incidentele onderwerpen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
7.020.01 We innen belastingen								
Lasten	-617	-554	-672	-572	-703	-703	-703	-703
Baten	12.033	12.630	12.508	12.508	12.690	13.050	13.415	13.880
Totaal 7.020.01 We innen belastingen	**11.417**	**12.076**	**11.836**	**11.936**	**11.987**	**12.347**	**12.712**	**13.177**
7.020.02 We ontvangen algemene uitkering								
Lasten	0	-200	0	0	0	0	0	0
Baten	95.341	104.672	101.319	103.559	107.239	102.082	99.860	100.749
Totaal 7.020.02 We ontvangen algemene uitkering	**95.341**	**104.472**	**101.319**	**103.559**	**107.239**	**102.082**	**99.860**	**100.749**
7.020.03 We betalen vennootschapsbelasting								
Lasten	11	82	-25	-25	-25	-25	-25	-25
Totaal 7.020.03 We betalen vennootschapsbelasting	**11**	**82**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
7.020.04 Onvoorzien								
Lasten	-3	-11	-3.085	-2.512	-5.638	-5.407	-5.531	-5.891
Baten	49	14	88	88	88	88	88	88
Totaal 7.020.04 Onvoorzien	**45**	**3**	**-2.997**	**-2.424**	**-5.550**	**-5.319**	**-5.443**	**-5.803**
Resultaat	**106.814**	**116.632**	**110.133**	**113.046**	**113.651**	**109.085**	**107.103**	**108.097**

Maatregelen

We innen belastingen. (7.020.01)
We ontvangen algemene uitkering. (7.020.02)
We betalen vennnootschapsbelasting. (7.020.03)
We houden rekening met nog te verdelen lasten en onvoorziene lasten. (7.020.04)

Doorbelastingen en reserves

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
7.500.01 Loonkosten								
Lasten	-82	-88	-122	-122	-124	-124	-124	-124
Totaal 7.500.01 Loonkosten	**-82**	**-88**	**-122**	**-122**	**-124**	**-124**	**-124**	**-124**
7.700.01 Rente en afschrijving								
Lasten	0	0	-42	0	-38	-38	-38	-38
Totaal 7.700.01 Rente en afschrijving	**0**	**0**	**-42**	**0**	**-38**	**-38**	**-38**	**-38**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-82**	**-88**	**-164**	**-122**	**-162**	**-162**	**-162**	**-162**
Gerealiseerd resultaat	**-82**	**-88**	**-164**	**-122**	**-162**	**-162**	**-162**	**-162**

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2026 (na bestuursrapportage) en 2027

- 7.020.02 De uitkomsten van de Meicirculaire 2026 zijn in deze begroting verwerkt. Ten opzichte van 2026 laten deze een stijging zien in 2027.
- 7.020.04 De prijs- en looncompensatie voor 2027 is hier begroot. In 2026 is een groot gedeelte van deze compensatie verdeeld over andere programma's.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
Lasten	-2.162	-2.287	-5.126	-4.611	-7.751	-7.770	-7.894	-8.254
Baten	111.365	120.692	116.084	118.778	122.805	118.008	116.151	117.505
Gerealiseerd resultaat	**109.204**	**118.405**	**110.958**	**114.167**	**115.054**	**110.238**	**108.257**	**109.251**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Financiële verordening
- Treasurystatuut
- Nota reserves en voorzieningen

OVERZICHT KOSTEN VAN OVERHEAD

Kosten van overhead

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat de kosten van overhead, het bedrag voor vennootschapsbelasting en het bedrag voor onvoorzien apart vermeld worden.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2027 (primitief)
Lasten	-23.064
Baten	2.125
Gerealiseerd resultaat	**-20.939**

Vennootschapsbeslasting

Vennootschapsbelasting is een belasting op winst. Winst uit ondernemersactiviteiten wordt op deze manier belast. Onze ondernemersactiviteiten bestaan voornamelijk uit grondexploitaties en dienstverlening aan derden. De te betalen vennootschapsbelasting is afhankelijk van de hoogte van de winst. Voor 2027 ramen wij een last uit vennootschapsbelasting van € 25.000.

Onvoorzien

In de begroting is in overeenstemming met de financiële verordening een bedrag van € 100.000 geraamd.

PARAGRAFEN

Bedrijfsvoering

Berkelland goed georganiseerd!

De bedrijfsvoering maakt de dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers, instellingen en bestuur mogelijk. We leveren mooi werk. Werk dat ertoe doet in de samenleving en waar wij trots op zijn. We groeien toe naar een situatie waarin we in control zijn en tegelijkertijd de flexibiliteit hebben om mee te bewegen met de behoeften uit de samenleving. Daarom is het belangrijk dat we de organisatie ondersteunen met de juiste middelen en werkprocessen en werken vanuit een stevig fundament. Na de afronding van de Visie op Dienstverlening, hebben we in 2025 een Visie op Bedrijfsvoering opgesteld. Deze visie geeft richting aan hoe we onze bedrijfsvoering de komende jaren gaan organiseren.

Trends en ontwikkelingen

De wereld om ons heen verandert snel. Internationale ontwikkelingen en conflicten kunnen onze bedrijfsvoering beïnvloeden. Dat zien we bij de kosten van energie- en brandstofcontracten. En dat zien we bij bijvoorbeeld bij pogingen onze ICT-systemen aan te vallen. Maar ook de algehele verdergaande digitalisering, het oprukken van kunstmatige intelligentie (AI), de veranderende arbeidsmarkt etc. vragen om een open blik, een flexibele werkwijze en ook transparantie in het kader van een betrouwbare overheid. Daarom volgt de bedrijfsvoeringsorganisatie de trends en ontwikkelingen in de samenleving.

De afgelopen jaren zijn er veel (nieuwe) opgaven vanuit het Rijk naar de gemeenten gekomen. Soms groot. Soms klein. De uitvoering van een nieuw collegeprogramma vraagt nieuwe inzet van de organisatie. En dit vraagt ook wat van de bedrijfsvoeringsorganisatie en de capaciteit die daarvoor beschikbaar is. Veel van deze veranderingen hebben gevolgen voor de ICT-organisatie en middelen die hiervoor nodig zijn. Maar ook voor andere onderdelen van de bedrijfsvoeringsorganisatie. We merken dat dit in een krappe arbeidsmarkt knelt. Het knelt vooral wanneer de middelen die we van het Rijk krijgen ook onvoldoende zijn.

Organisatieontwikkeling

We hebben afscheid genomen van de zelforganisatie. Dit betekent dat we een managementlaag met teamleiders hebben toegevoegd en dat daarmee de managementstructuur is gewijzigd.
Het doel van de ontwikkeling is om de organisatie zo in te richten dat we doelen effectief en efficiënt realiseren. We zijn er voor een goede dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers en om opdrachten die we krijgen van gemeenteraad, college en vanuit de rijksoverheid zo goed mogelijk uit te voeren. We zijn niet alleen een beheersmatige organisatie maar willen ook beter worden als ontwikkelorganisatie zodat we ambities van het bestuur waar kunnen maken.

Planning en control

We streven naar een P&C-cyclus die inzicht geeft met sturingsinformatie op niveau van de gemeenteraad, het college en de organisatie. Helder geformuleerde beleidsdoelen, daaruit voortvloeiende prestaties en de benodigde budgetten. Gestaag blijven we werken aan met name de gedetailleerdere informatie voor college en organisatie. We blijven uw raad informeren over de cumulatieve effecten van besluiten met budgettaire consequenties op het begrotingssaldo en de reserves. Indien nodig ook tussentijds. Vanzelfsprekend is dit met inbegrip van wijzigingen door tussentijdse rapportages van de gemeenschappelijke regelingen. Ook voor 2027 worden weer een aantal adviezen uit de nog te verschijnen managementletter 2026 geprioriteerd en opgevolgd. Voor de begroting 2027 is het aantal programma's teruggebracht van 10 naar 7.

Integriteit

Integere bestuurders en ambtenaren zijn een basisvoorwaarde voor het vertrouwen van inwoners in de lokale overheid. Integriteit is een groot goed en daarmee een belangrijk onderwerp in onze

organisatie. We vinden het belangrijk dat we een goed werkgever zijn. Er is dan ook aandacht voor een prettige en veilige werkomgeving. We besteden op diverse momenten in het jaar aandacht aan het thema om zo het bewustzijn van onze medewerkers te vergroten en te zorgen voor werkomgeving waarin integriteit en grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar zijn.

Daarnaast worden randvoorwaarden onderhouden die bijdragen aan een veilige werkomgeving, zoals een actueel agressie- en emotieprotocol, een incidentenregistratie en een Collega Assistentieteam (CAT) ter ondersteuning bij incidenten.

Arbeidsmarktstrategie

De arbeidsmarkt blijft gespannen en dat zal in de komende jaren niet veranderen. De trends die met zekerheid gaan plaatsvinden zijn:

- *Vergrijzing*
  De vergrijzing zorgt voor een vervangingsvraag bij gemeenten `en een grotere sociale opgave.
- *Krapte op de arbeidsmarkt*
  De huidige krapte is voor een belangrijk deel structureel, want voor het eerst in de geschiedenis groeit de beroepsbevolking niet meer.
- *Druk op medewerkers*
  Vacatures en nieuwe/extra opgaven verhogen de werkdruk van medewerkers. En door de hoge werkdruk lopen medewerkers risico op overbelasting en mogelijk uitval. De krapte versterkt de spiraal.

Naast de zekere trends, zijn er ook onzekerheden. Het gaat hierbij om de vraag of taken voor gemeenten toe of afnemen. Of de technologische ontwikkeling bespaart of levert dit werk op? En hoe ontwikkelen de gemeentelijke financiën zich.

Terugkijkend naar de afgelopen jaren hadden we in 2024 91 vacatures, in 2025 hadden we 102 vacatures en in de eerste zes maanden van 2026 hadden we 41 vacatures. We stimuleren interne doorstroom. Een aanhoudende factor is, dat in vrijwel alle domeinen de vacatures moeilijk zijn in te vullen. Nog steeds lukt het -soms met inzet van externe partijen- de vacatures te vervullen.

Momenteel zijn er vier generaties op de werkvloer. Een goede samenwerking tussen jonge en ervaren collega’s is belangrijker dan ooit vanwege de krapte op de arbeidsmarkt, maar ook omdat de wereld steeds sneller verandert. Om bij te blijven heb je jonge en ervaren collega’s nodig die samenwerken vanuit ieders kracht.

Daarom zetten we in op aantrekkelijk werkgeverschap met eigentijdse arbeidsvoorwaarden en ruime mogelijkheden om een gezonde werk-privébalans te behouden. En kijken we naar een aantrekkelijk werkpakket, rekening houdend met de verschillende generaties op de werkvloer en de technologische ontwikkelingen.

Privacy en informatieveiligheid

Gemeenten verwerken grote hoeveelheden persoonsgegevens en andere gevoelige informatie. Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat wij zorgvuldig omgaan met deze gegevens en dat deze goed zijn beveiligd. De zorg hierover neemt verder toe door de toenemende aantallen en publiciteit rondom datalekken, cyberaanvallen en digitale dreigingen. Wij ontvangen bijvoorbeeld meer privacygerelateerde vragen en verzoeken van inwoners. Ook het toezicht op privacy en informatiebeveiliging wordt verder aangescherpt. Daarom blijven wij investeren in bewustwording, opleiding en veilig gedrag van medewerkers, zodat zorgvuldig omgaan met informatie een vanzelfsprekend onderdeel blijft van ons dagelijks werk.

Sinds de inwerkingtreding van de Cyberbeveiligingswet (Cbw) op 15 augustus 2026 gelden nieuwe eisen op het gebied van cybersecurity. De wet regelt niet alleen het toezicht, maar vraagt ook om passende beveiligingsmaatregelen en het aantoonbaar beheersen van cyberrisico's. Daarbij wordt gekeken naar de wijze waarop risico's worden beheerst, hoe afspraken met leveranciers zijn geregeld en hoe bestuur en management betrokken zijn. Van bestuurders wordt verwacht dat zij actief toezicht houden op cyberrisico's en hierover verantwoording kunnen afleggen. De Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI) houdt toezicht op de naleving van deze wet. Voor gemeenten zal 2027 in belangrijke mate in het teken staan van aantoonbare naleving en verantwoording hierover.
Eind 2027 evalueren wij ons ICT leveranciers- en contractmanagement. Daarbij betrekken wij ook de gevolgen van de Europese Cyber Resilience Act (CRA), die eind 2027 van kracht wordt en strengere eisen stelt aan de beveiliging van de producten en diensten die ICT-leveranciers aanbieden.

Daarnaast werken wij verder aan de invoering van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid 2 (BIO2). Deze helpt ons om informatiebeveiliging op een gestructureerde en aantoonbare manier in te richten en sluit daarmee aan op de eisen van de Cyberbeveiligingswet.

Om aan deze ontwikkelingen invulling te geven, maken we een plan om de organisatie op het gebied van informatiebeveiliging en privacy te versterken. En we verbeteren de samenwerking met leveranciers en de verantwoording richting bestuur en toezichthouders.

Interne controle, rechtmatigheid en integrale kwaliteitszorg

Sinds 2024 wordt door het college een rechtmatigheidsverantwoording afgelegd over het voorgaande dienstjaar. Een belangrijke pijler voor de onderbouwing vormt de structurele en frequente toepassing van de verbijzonderde interne controle met de focus op de financiële rechtmatigheid. We werken met een intern controleplan gebaseerd op analyse van de belangrijkste risico’s waarin vastgesteld is hoe wij te werk willen gaan om de benodigde onderbouwing te realiseren. De in- en externe controles worden in samenwerking met de accountant zo goed mogelijk op elkaar afgestemd. Elk jaar worden de betreffende toetsingskaders geüpdatet en geactualiseerd. Normen en werkwijzen met betrekking tot verbijzonderde interne controle (VIC) en financiële rechtmatigheid blijven in ontwikkeling.

In 2027 gaan we door met de samenwerking tussen de interne controle functionarissen en andere disciplines om invulling te geven aan integrale kwaliteitszorg. Afhankelijk van de gekozen speerpunten zal de samenstelling met andere disciplines en hun inbreng afwisselen. Juridische kwaliteitszorg, informatieveiligheid en financiële rechtmatigheid blijven prioriteiten. Er is ook aandacht voor de administratieve inrichting van de verschillende teams met focus op goede registratie, efficiëntie en archivering. Daarmee draagt control bij aan het optimaliseren van processen en organisatie. Zo kunnen doelstellingen worden gerealiseerd en gevolgen van risico’s in beeld worden gebracht en zoveel mogelijk worden beperkt.

Fiscale risico's

De fiscale risico's nemen toe. In eerste instantie doordat de belastingdienst de controles op de wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (DBA) hervat. In tweede instantie omdat naar verwachting het convenant fiscaal horizontaal toezicht niet verlengd wordt in 2027. De kans op controles neemt ook hierdoor toe en daarmee neemt ook het fiscale risico toe. De basisprocessen zijn op orde, maar voor het voortzetten van het fiscaal convenant is meer nodig, hier kunnen we niet volledig aan voldoen. Daarnaast blijft er op fiscaal gebied altijd sprake van een grijs gebied waardoor discussie met de belastingdienst kan ontstaan.

ICT en informatievoorziening

De afgelopen jaren hebben we belangrijke stappen gezet in de ontwikkeling van een toekomstbestendige automatisering en informatievoorziening. In 2026 is de Visie op Informatie 2026-2030 vastgesteld. Deze visie geeft richting aan de manier waarop we digitalisering inzetten ter ondersteuning van onze dienstverlening, bedrijfsvoering en maatschappelijke opgaven. Daarbij staan betrouwbaarheid, toegankelijkheid, samenwerking en standaardisatie centraal. De hierin vastgestelde uitgangspunten vormen het kader voor toekomstige keuzes en investeringen. De toenemende digitalisering, nieuwe wet- en regelgeving en de inzet van innovatieve technologieën zoals AI leiden tot een groeiende vraag naar beheer, ondersteuning, implementatie en specialistische expertise. Om deze ontwikkelingen verantwoord te kunnen realiseren, is versterking van de ICT-capaciteit noodzakelijk.

Digitalisering raakt inmiddels vrijwel alle gemeentelijke taken en processen. Daarom besteden we de komende jaren extra aandacht aan het herinrichten en verbeteren van werkprocessen, het versterken van proceseigenaarschap en het maken van heldere afspraken over rollen en verantwoordelijkheden. Zo zorgen we ervoor dat processen, informatie en technologie beter op elkaar aansluiten en ontwikkelingen optimaal bijdragen aan onze dienstverlening, bedrijfsvoering en maatschappelijke opgaven. De toenemende verwevenheid van digitalisering met onze primaire processen vraagt daarbij om organisatiebrede sturing en regie.

In 2027 werken we samen met de organisatie aan een informatie-meerjarenplanning voor de periode 2027-2030. Hierin vertalen we de ambities uit de visie naar concrete projecten, prioriteiten en investeringen. Zo ontstaat meer samenhang in ontwikkelingen en kunnen we beter sturen op capaciteit, middelen en resultaten.

Ook blijven we werken aan de verdere modernisering van onze digitalisering en dienstverlening. Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij landelijke ontwikkelingen, Vereniging van Nederlandse Gemeenten(VNG)-standaarden en gemeentelijke samenwerkingen. Nieuwe ontwerpprincipes, data-toepassingen en kunstmatige intelligentie (AI) bieden kansen om de dienstverlening verder te verbeteren, processen te vereenvoudigen en medewerkers te ondersteunen. We volgen deze ontwikkelingen actief en willen innovatieve oplossingen die aantoonbaar bijdragen aan betere dienstverlening, efficiëntere bedrijfsvoering of maatschappelijke opgaven sneller benutten dan in het verleden. Daarbij passen we deze toe binnen de vastgestelde architectuurprincipes en wettelijke kaders. Transparantie en verantwoord gebruik staan hierbij centraal.

Wetgeving

De Wet versterking participatie op decentraal niveau is op 1 januari 2025 in werking getreden. Met deze wet wordt de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid op decentraal niveau versterkt. Gemeenten moeten een participatieverordening opstellen. Daarvoor geldt een overgangstermijn van 2 jaar. Op dit moment wordt ambtelijk de participatieverordening voorbereid. Er komt een voorstel richting uw raad.

Over het Wetsvoorstel versterking waarborgfunctie Awb is nog geen besluit genomen. In 2024 heeft de concept-wet ter consultatie opengestaan en heeft ook de Afdeling advisering van de Raad van State het voorstel beoordeeld. Tot nu toe is is het voorstel nog niet in de Tweede Kamer besproken. Het voorstel stelt een wijziging van de Awb op een aantal punten voor. De belangrijkste voor onze organisatie zijn:

- Codificeren/versterken van het evenredigheidsbeginsel en het dienstbaarheidsbeginsel;
- Besluiten moeten in meer begrijpelijke taal geformuleerd en gemotiveerd worden;
- Er komt meer ruimte voor verschoonbare termijnoverschrijding bij het te laat indienen van een bezwaarschrift;

- Een poging tot pre-mediation (het minnelijk oplossen) bij bezwaarschriften wordt in de meeste gevallen verplicht.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Wij willen een veilige, leefbare en weerbare gemeente zijn waarin veiligheidsvraagstukken integraal, preventief en risicobewust worden aangepakt. Daarbij versterken we de verbinding tussen veiligheid, zorg en leefbaarheid, zodat risico's vroegtijdig worden gesignaleerd en passende maatregelen kunnen worden getroffen.
De maatschappelijke en geopolitieke ontwikkelingen zorgen ervoor dat de opgave rondom weerbaarheid steeds belangrijker wordt. Van inwoners wordt meer zelfredzaamheid verwacht bij crises en verstoringen, terwijl ook de gemeentelijke organisatie voorbereid moet zijn op uiteenlopende risico's, zoals digitale dreigingen, uitval van vitale voorzieningen, maatschappelijke onrust en langdurige crisisomstandigheden. Het vergroten van de weerbaarheid van onze samenleving vraagt daarom om gezamenlijke inspanningen van inwoners, maatschappelijke partners, hulpdiensten en ons als overheid. Door te investeren in bewustwording, voorbereiding en samenwerking werken we aan een gemeente die beter bestand is tegen onverwachte gebeurtenissen, zich sneller kan herstellen wanneer deze zich voordoen en de bevolking preventief, preparatief en repressief kan ondersteunen.
De verharding in de maatschappij zien we ook bij onze dienstverlening terug. We trainen onze medewerkers hierin en we beschikken over een Collega Assistentieteam voor ondersteuning bij incidenten in ons gemeentehuis. Ook het komend jaar volgen we de ontwikkelingen en zullen we waar nodig aanvullende maatregelen nemen.

Wet open overheid

Wettelijk kader

Artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) verplicht bestuursorganen om een vaste openbaarheidsparagraaf op te nemen in de jaarlijkse begroting en het jaarverslag. Hierin moet de overheid inzicht geven in de actieve openbaarmaking van informatie, de voortgang van de interne informatiehuishouding en de inzet van middelen en personeel

Toelichting

Sinds 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) van kracht als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo verplicht overheidsorganisaties niet alleen om informatie op verzoek openbaar te maken, maar ook om bepaalde informatie actief openbaar te publiceren. De invoering van deze actieve openbaarmakingsplicht vindt landelijk gefaseerd plaats. De eerste tranche is op 1 november 2024 in werking getreden. De invoering van de tweede tranche is in 2026 opnieuw uitgesteld. De gemeente Berkelland blijft in 2027 desondanks werken aan de verdere implementatie van de Woo en bereidt zich voor op toekomstige openbaarmakingsverplichtingen.

In 2027 wordt verder uitvoering gegeven aan het in 2025 vastgestelde plan van aanpak. Hierbij ligt de focus op het verbeteren van de informatiehuishouding, de inrichting van processen voor actieve openbaarmaking en de borging van openbaarheid binnen de organisatie. De gemeente ligt op koers om de doelstellingen van het plan van aanpak te realiseren

Grondbeleid

Wat speelt er?

- Op 24 juni 2025 heeft de gemeenteraad de nota grondbeleid vastgesteld. In de nota is beschreven op welke wijze de gemeente invulling wil geven aan het bereiken van de ambities die in de Omgevingsvisie Berkelland zijn opgenomen.
- Bij de nota grondbeleid heeft de raad een krediet beschikbaar gesteld van maximaal € 2 miljoen om het college in staat te stellen tot strategische grondaankopen over te gaan wanneer daadkrachtig handelen gewenst is.
- In alle kernen zijn woningbouwplannen in voorbereiding en ontwikkeling. In alle grote kernen hebben we sleutelprojecten. Van een deel van de woningbouwontwikkelingen voert de gemeente zelf actief de grondexploitatie. Per locatie stelt de gemeenteraad daarvoor de exploitatiebegroting vast.
- De betaalbaarheid van (nieuwe) woningen staat door de gestegen bouwkosten onder druk. Dit heeft ook een drukkend effect op de grondwaarde. Macro-economische ontwikkelingen (waaronder olie- en gasprijzen) leiden ook tot prijsstijgingen voor investeringen in het bouw- en woonrijpmaken van plangebieden. Dit tempert de winstverwachting op grondexploitaties.
- Het blijft van belang om bij planontwikkelingen een balans te vinden tussen het gewenste woningbouwprogramma en de economische uitvoerbaarheid. Daarbij houden we ons de uitgangspunten in het Volkshuisvestingsprogramma 2026-2035. Waar mogelijk zetten we subsidiegelden in om bij te dragen aan de haalbaarheid van planontwikkeling.
- Het beschikbare aanbod bedrijfskavels is zeer beperkt. Samen met de regiogemeenten is in 2024 het Regionale Programma Werklocaties (RPW) geactualiseerd. Deze analyse van de verwachte toekomstige vraag en bestaande ruimte op lokale en regionale bedrijfsterreinen vormt voor de provincie Gelderland het kader voor het toetsen van ruimtelijke plannen die in een uitbreiding van de bestaande plancapaciteit voorzien.
- We onderzoeken zowel voor de lokale bedrijfsterreinen als het regionale bedrijventerrein Laarberg de haalbaarheid van gewenste uitbreiding van beschikbare kavels.

Wat zijn de kosten?

Verwachte resultaten grondexploitaties
Tot en met de begroting over het jaar 2024 is het onderdeel grondexploitatie kostenneutraal opgenomen. Een verklaring daarvoor is dat de uitgaven en inkomsten tijdens de looptijd worden gemuteerd op de boekwaarde van de voorraden Bouwgrond in exploitatie. Winsten worden verantwoord naar rato van de voortgang volgens de ‘percentage of completion’ methodiek die door de commissie BBV is voorgeschreven. Verliezen worden genomen zodra deze voorzienbaar zijn. In de begroting is het uitgangspunt dat winsten en verliezen worden toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserve grondexploitatie. Deze reserve dient als weerstandsvermogen voor het opvangen van risico’s. Omdat afgelopen jaren is geconstateerd dat er telkens sprake was van een positief resultaat op de grondexploitatie, nemen we vanaf 2025 in de begroting een winstprognose van € 400.000 op. Voor 2027 achten we dit nog realistisch, maar voor de middellange termijn is deze winstverwachting onzeker.

Totaal verwachten we op basis van het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2026 voor alle lopende grondexploitaties in 2027 circa € 490.000 uitgaven en € 1.300.000 opbrengsten. Volgens de “percentage of completion” methode bedraagt de verwachte tussentijdse winst op de bouwgronden in exploitatie in 2027 circa € 680.000.

De daadwerkelijke exploitatieresultaten zijn sterk afhankelijk van de economische omstandigheden. Aandachtspunten en risicofactoren daarbij zijn netcongestie, wet- en regelgeving (stikstof), doorlooptermijnen van juridische procedures en beschikbaarheid van bouwmaterialen en arbeidscapaciteit. Ook prijsinflatie en renteontwikkelingen zijn van invloed op investeringsbeslissingen die kopers van woningen en bedrijven maken.

Risico's grondexploitaties
De algemene reserve grondexploitaties moet toekomstige tegenvallers op kunnen vangen. Het is daarom belangrijk om een goede inschatting te maken van eventuele risico's. De hoogte van de reserve grondexploitaties stemmen we daar op af. We hanteren daarbij een minimale ondergrens en een plafond.
De gemeente werkt met een methode van risicomanagement om de kans op toekomstige tegenvallers en meevallers zo goed mogelijk te berekenen en in geld uit te drukken. In de analyse hanteren we scenario's waarbij gerekend wordt met verschillende marktrisico's en project-specifieke risico's. De marktrisico's omvatten kostenstijgingen (inflatie), daling van gronduitgifteprijzen en vertraging van het uitgiftetempo.

Reserve grondexploitatie in relatie tot becijferde risico's
De algemene reserve bouwgrondexploitatie bedraagt op 1 januari 2026 € 1.300.000. Het berekende risico ligt, afhankelijk van het scenario, in de bandbreedte van € 447.000 tot € 645.000. Het beschikbare weerstandsvermogen kwalificeert als uitstekend.

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen.
Na de algemene uitkering uit het gemeentefonds vormen de lokale heffingen (belastingen, leges en rechten) de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente.

Gemeenten zijn beperkt in de belastingen die ze mogen heffen. Welke dit zijn, is vastgelegd in de wet. Naast belastingen heffen we rechten (leges) voor individuele diensten onze inwoners. De tarieven van deze rechten dienen zo te worden gesteld dat de opbrengsten niet hoger zijn dan de kosten. De opbrengsten hebben een directe relatie met de kosten voor de dienstverlening (gebonden heffingen) en zijn daarmee maximaal 100% kostendekkend.

In deze paragraaf gaan we in op de kaders, de ontwikkelingen van de verschillende belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor onze inwoners. Verder geven we inzicht in de kostendekkendheid van een heffing en lichten we het kwijtscheldingsbeleid kort toe.

Beleid

Voor 2027 hanteren we de volgende uitgangspunten voor het berekenen van de tarieven:

- De lokale heffingen stijgen in principe niet meer dan met het inflatiepercentage. Voor 2027 hanteren we een inflatiepercentage van 2,1%. Daarnaast is in het watertakenplan 2024-2034 opgenomen om over de periode 2025 tot en met 2028 jaarlijks per aansluiting op het riool € 2,50 extra te heffen. Ook stijgt de afvalstoffenheffing in 2027 nog eenmaal met gemiddeld € 15 per huishouding extra. Dit laatste vloeit voort uit de besluitvorming van de begroting 2025.
- Bij afvalstoffen- en rioolheffing streven wij naar 100% kostendekkendheid. Bij het berekenen van de kostendekkendheid houden we rekening met de directe kosten, de kosten van overhead en btw. Het streven naar 100% kostendekkendheid kan betekenen dat de tarieven met meer dan het inflatiepercentage stijgen.

Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaand een overzicht van de lokale heffingen.

Opbrengsten lokale belastingen, heffingen en retributies (x € 1.000)	Realisatie 2025	2026 (vastgesteld)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	Verschil 2027 (primitief) -2026 (na bestuursrapportage)
Onroerende zaakbelastingen	12.057	11.970	11.970	12.152	182
Afvalstoffenheffingen	3.722	4.054	4.054	4.446	392
Rioolheffing	7.789	8.058	8.043	8.262	219
Begraafrechten	336	265	265	265	0
Leges omgevingsvergunning	1.676	1.096	1.496	1.119	-377
Reclamebelasting	219	203	258	258	0
Toeristenbelastingen	573	538	538	538	0
Secretarieleges	927	491	637	577	-60
Marktgelden	58	59	59	59	0
Totaal	**27.357**	**26.734**	**27.320**	**27.676**	**356**

De daling van de secretarieleges ten opzichte van 2025 heeft te maken met de paspoortpiek.

Ontwikkeling lastendruk

De belastingen en heffingen die inwoners betalen, verschillen per gemeente. Toch bestaat de behoefte om gemeenten te vergelijken. Voor het vergelijk maken we gebruik van de gegevens van de provincie Gelderland. Hierbij wordt de belastingdruk per inwoner vergeleken met de gemiddelde woonlasten van de gemeenten in de provincie. Onder woonlasten wordt verstaan de OZB, riool- en afvalstoffenheffing.

	2024	2025	2026	2027
Gemiddelde provincie Gelderland	519	551		
Gemiddelde gemeente Berkelland	501	519	548	568

De gemiddelde woonlasten per inwoner voor het jaar 2027 stijgen ten opzichte van 2026 .

Belastingen

De opbrengsten van de algemene belastingen komen ten goede aan de algemene middelen van de gemeente. Dit betekent dat de opbrengsten vrij te besteden zijn. Het gaat om de onroerendezaakbelastingen, toeristenbelasting en reclamebelasting. De opbrengsten uit reclamebelasting worden overgedragen aan het ondernemersfonds.

Onroerendezaakbelastingen.
Onroerende zaakbelastingen (OZB) zijn de belastingen op de waarde van een woning of bedrijf. De hoogte van de OZB is afhankelijk van de waarde van de onroerende zaak. Voor de gemeente zijn het de belangrijkste vrij besteedbare gemeentelijke belastingen. Sinds 2009 zijn de tarieven van de OZB vastgesteld op een percentage van de waarde van de onroerende zaak. Dit betekent dat de tarieven mee moeten bewegen met de waardeontwikkeling van de onroerende zaak. Stijgt de waarde dan moeten de tarieven neerwaarts worden bijgesteld om de opbrengst niet meer te laten stijgen dan de inflatiecorrectie. Dit voorkomt dat bij waardestijgingen de eigenaren onevenredig worden belast. Bij waardedaling geldt het omgekeerde. Conform de besluitvorming in de perspectiefnota stijgt de OZB-opbrengst met de inflatiecorrectie. De OZB-opbrengst gaat met € 30.000 omhoog vanwege areaaluitbreiding. Zonder rekening te houden met de stijging van de woningwaarde leidt dit tot de volgende voorlopige tarieven voor 2027:

Categorie	Tarief 2026	Tarief 2027
Eigenaar woning	0,0947%	0,0967%
Gebruiker niet woning	0,1605%	0,1639%
Eigenaar niet woning	0,2129%	0,2174%

Voor 2027 verwachten we opbrengsten uit onroerendezaakbelastingen van € 12.152.

Toeristenbelasting
Onder de naam ‘toeristenbelasting’ wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen een vergoeding.
Het tarief bedraagt € 1,50 per persoon per nacht.
De te verwachten opbrengst over 2027 is € 538.

Reclamebelasting
Onder de naam ‘reclamebelasting’ wordt een directe belasting geheven over openbare aankondigingen zichtbaar vanaf de openbare weg.
We heffen reclamebelasting als dienstverlening voor de ondernemers van Berkelland. De opbrengsten van de reclamebelasting worden na aftrek van onze kosten overgedragen aan het ondernemersfonds. Vanuit dit fonds kunnen ondernemers activiteiten financieren.
In 2027 verwachten we € 245.000 over te dragen aan het ondernemersfonds.

Bestemmingsheffingen

Bestemmingsheffingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke voorzieningen. Onder deze categorie vallen de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze heffingen mogen op begrotingsbasis maximaal kostendekkend zijn.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is bedoeld om de kosten van afvalinzameling en afvalverwijdering te dekken. Wij streven naar 100% kostendekking bij de afvalstoffenheffing. Voor 2027 nemen de begrote opbrengsten (afvalstoffenheffing) toe met € 300.000 bovenop het inflatiepercentage. Over de extra opbrengst is besloten bij de eerste begrotingswijziging van de begroting 2025. De extra verhoging is nodig om weer toe te groeien naar een kostendekkend tarief.
De totale begroting bij de afvalstoffenheffing is als volgt opgebouwd:

	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027
Taakveld Afval lasten	-4.124.893	-4.116.862	-4.202.990
Taakveld Afval baten	501.306	501.306	501.306
Netto lasten taakveld Afval	-3.623.587	-3.615.556	-3.701.684
Taakveld Overhead	-134.617	-134.617	-134.617
BTW (compensabel)	-547.372	-547.372	-547.372
Mutatie voorziening afval	251.604	243.573	-61.736
Totaal lasten	-4.053.972	-4.053.972	-4.445.409
Opbrengst belastingen	4.054.098	4.054.098	4.445.535
Dekking	100,00%	100,00%	100,00%

De tarieven voor 2027 worden in december definitief met de vaststelling van de verordening afvalstoffenheffing.
In het programma Ruimte, wonen en energie ziet u bij afval een overdekking staan. Dit komt doordat een gedeelte van de lasten voor afval bij doorbelastingen en reserves staat (afschrijving en uitvoeringslasten). Daarnaast is aan de opbrengstenkant rekening gehouden met een BTW component. Aan de lastenkant is de BTW niet zichtbaar. Dit is een gevolg van van het invoeren van het BTW-compensatiefonds voor gemeenten.

Maatstaven	2026	2027
basispakket 140 grijs	177,36	194,48*
basispakket 240 grijs	243,00	266,48*
verzamelcontainers	177,36	194,48*

*De tarieven in de kolom 2027 zijn gebaseerd op 2,1% inflatiecorrectie en een opbrengststijging van € 300.000.

Rioolheffing

De gemeente heeft de zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater en hemelwater en de structurele nadelige gevolgen van de grondwaterstand. De kosten hiervan worden betaald uit de rioolheffing. Er is een bewuste keuze gemaakt om de heffing te splitsen in een gebruikersdeel en een eigenarendeel. De gebruiker betaalt, omdat hij of zij afvalwater op het riool loost. De eigenaar, omdat de aansluiting op de riolering de gebruikswaarde van zijn pand verhoogt.

Het uitgangspunt voor de rioolheffing is 100% kostendekkende tarieven op termijn. Op basis van het watertakenplan 2024 is de inschatting gemaakt dat de tarieven de komende jaren stijgen met het inflatiepercentage. In de periode 2025 tot en met 2028 nog eens € 2,50 extra per aansluiting. Tekorten of overschotten op het taakveld riolering worden verrekend met de egalisatievoorziening riolering. Deze voorziening dient om tegenvallers en meevallers op te vangen en voorkomt grote schommelingen in de tarieven.

In het programma Ruimte, wonen en energie ziet u bij riolering een overdekking staan. Dit komt doordat een gedeelte van de lasten voor afval bij doorbelastingen en reserves staat (afschrijving en uitvoeringslasten). Daarnaast is aan de opbrengstenkant rekening gehouden met een BTW component. Aan de lastenkant is de BTW niet zichtbaar. Dit is een gevolg van van het invoeren van het BTW-compensatiefonds voor gemeenten.

In onderstaande begroting zijn de opbrengsten verhoogd met het inflatiepercentage en de € 2,50. In 2026 zijn de totale opbrengsten hoger dan de totale lasten. Het overschot wordt toegevoegd aan de egalisatievoorziening. De totale begroting voor de rioolheffing is als volgt opgebouwd:

	2026 (vastgesteld)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)
Taakveld Riolering lasten	-5.817.680	-5.870.956	-6.006.381
Taakveld Riolering baten	30.000	30.000	30.000
Netto lasten taakveld Riolering	-5.787.680	-5.840.956	-5.976.381
Taakveld Overhead	-485.058	-485.058	-502.520
BTW (compensabel)	-1.175.000	-1.175.000	-1.175.000
Mutatie egalisatievoorziening	-612.071	-548.675	-637.269
Totaal lasten	-8.059.809	-8.049.689	-8.291.170
Opbrengst heffing	8.057.809	8.042.809	8.261.708
Dekking	100%	100%	100%

De tarieven voor 2027 worden in december definitief met de vaststelling van de verordening rioolheffing. We schatten de tarieven als volgt in (de definitieve tarieven kunnen marginaal afwijken op basis van actuele gegevens van het GBTwente):

Maatstaven	2026	2027
Eigenarendeel	234,48	239,40
0 m³ - 1000 m³ bedrag per m³	1,40	1,43
1001 m³ - 2500 m³ bedrag per m³	1,33	1,36
2501 m³ - 5000 m³ bedrag per m³	1,20	1,23
5001 m³ - 50000 m³ bedrag per m³	0,71	0,72
50001 m³ en hoger bedrag per m³	0,20	0,20

Retributies/rechten

Een retributie kan alleen worden geheven voor het gebruik van bezittingen, werken of inrichtingen van de gemeente, bijvoorbeeld begraafrechten, marktgelden of het verlenen van diensten.
De verwachte opbrengst mag niet hoger zijn dan de kosten die met het gebruik of de dienstverlening verbonden zijn.

Begraafrechten

Begraafrechten worden geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor de door de gemeente verleende diensten in verband met de begraafplaats. De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag -dan wel voor wie- de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt. De baten en lasten zijn hieronder opgenomen.

	2026 (vastgesteld)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)
Taakveld begraafplaatsen lasten	-215.445	-215.148	-219.845
Taakveld begraafplaatsen opbrengsten	6.588	6.588	6.588
Nettolasten taakveld begraafplaatsen	-208.857	-208.560	-213.257
Toe te rekenen lasten	-20	-20	
Taakveld overhead	-89.380	-89.380	-103.100
Totaal lasten	-298.257	-297.960	-316.357
Opbrengsten begraafrechten	265.000	265.000	265.000
Dekking	89%	89%	84%

Marktgelden

Marktgelden worden geheven voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktverordening gemeente Berkelland en voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend.

	2026 (vastgesteld)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)
Markten lasten	-46.120	-46.120	-46.429
Markten opbrengsten	3.700	3.700	3.700
Nettolasten Markten	-42.420	-42.420	-42.729
Toe te rekenen lasten	-35.000	-35.000	-35.000
Taakveld overhead	-24.300	-24.300	-24.771
Btw (compensabel)	-3.867	-6.540	-6.540
Totaal lasten	-105.587	-108.260	-109.040
Opbrengsten marktgelden	58.800	58.800	58.800
Dekking	56%	54%	54%

Leges

De gemeente heft leges voor het verlenen van diensten die in het individuele belang van de aanvrager van de dienst zijn.
Voor bepaalde diensten zijn door het Rijk maximumtarieven vastgesteld, bijvoorbeeld voor rijbewijzen en reisdocumenten.
We onderzoeken de kostendekkendheid van al onze leges.

Hoofdstuk	Onderwerp	Taakveld	Begrote lasten	Begrote baten	Begrote Dekking
1	Algemene dienstverlening				
§ 1.1	Burgerlijke stand	Burgerzaken	-59.735	46.040	77%
§ 1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	Burgerzaken	-348.742	229.413	66%
§ 1.3	Rijbewijzen	Burgerzaken	-224.678	209.509	93%
§ 1.4	Verstrekkingen uit Basis Registratie Personen	Burgerzaken	-52.544	40.780	78%
§ 1.5	Vastgoedinformatie	Burgerzaken	-20.709	30.402	147%
§ 1.6	Overige publiekszaken	Burgerzaken			
§ 1.7	Gemeente archief	Overhead			
§ 1.8	Bijzondere wetten	Openbare orde en Veiligheid			
§ 1.9	Kabels en leidingen	Verkeer en vervoer			
9 t/m 19	Diversen	Openbare orde en Veiligheid	-17.218	10.000	58%
	Subtotaal		-723.626	556.144	77%
2	Omgevingsvergunning	Wonen en bouwen	-4.206.371	1.119.097	27%
3	Dienstverlening		-10.600	20.520	194%
Totaal			**-4.940.597**	**1.695.761**	**34%**

Kwijtscheldingsbeleid

Voor mensen met een minimuminkomen bestaat de mogelijkheid om gehele of gedeeltelijke kwijtschelding te krijgen voor de volgende gemeentelijke belastingen:
a. OZB;
b. Afvalstoffenheffing;
c. Rioolheffing.
We verlenen gehele kwijtschelding als er aan alle voorwaarden voor kwijtschelding is voldaan. In Berkelland hanteren we de zogenaamde 100% kwijtscheldingsnorm. Dit betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, die geen vermogen hebben, altijd in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Weerstandsvermogen

Wat speelt er?

De maatschappij blijft in beweging. Dat betekent ook dat er ontwikkelingen komen waar we nu nog geen rekening mee (kunnen) houden. Bijvoorbeeld economische ontwikkelingen die invloed hebben op burgers en bedrijven en daarmee ook gevolgen hebben voor onze bedrijfsvoering die we nu nog niet overzien. Plannen van andere overheden hebben steeds vaker aanzienlijke gevolgen voor onze bedrijfsvoering, waarbij de daadwerkelijke invoering van deze plannen ook nog eens met grote (budgettaire) onzekerheden gepaard gaat.
Het is daarom verstandig om middelen te reserveren voor eventuele tegenvallers. Hoeveel we moeten reserveren relateren we aan de risico's die we lopen. We reserveren in ieder geval € 5.000.000 om risico's af te dekken. Het inventariseren van de risico's helpt bij het inspelen op de mogelijke gevolgen. We letten meer op de risico's en proberen eerder te anticiperen. Het voorkomen van risicovolle activiteiten is geen doel op zich. Grondexploitatie wordt bijvoorbeeld gezien als één van de risicovolle activiteiten van gemeenten. Dit is echter ook een krachtig instrument om inhoudelijke beleidsdoelen te bereiken en levert regelmatig ook geld op.
De Rijksbezuinigingen op het Gemeentefonds (ravijnjaar, nu vanaf 2028) hebben waarschijnlijk een grote impact op onze bedrijfsvoering. Omdat reserveren geen afdoende oplossing is voor dit soort structurele tegenvallers hebben we ondertussen structurele bezuinigingen begroot. Vergelijkbare algemene risico's met een meer structureel effect zijn in principe niet in deze paragraaf opgenomen. De gedecentraliseerde taken in het kader van de Wmo en de Jeugdwet zijn bewust wel opgenomen, omdat dit openeinderegelingen zijn waarbij landelijk de uitgaven stijgen (in weerwil van gunstiger prognoses en hervormingen). In zijn algemeenheid liggen er meer budgettaire risico's bij gemeenten die in het verleden bij het Rijk lagen.

Wettelijk kader

Het algemeen wettelijk kader met betrekking tot weerstandsvermogen en risicobeheersing is beschreven in het besluit begroting en verantwoording. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat er een paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is opgenomen in de begroting en jaarrekening. In deze paragraaf moet in ieder geval staan:

- Een inventarisatie van de risico's.
- Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit.
- Het beleid met betrekking tot de weerstandscapaciteit en de risico's.
- Een aantal verplichte kengetallen en beoordeling van hun onderlinge verhouding.

Inventarisatie risico's

Als we ons verdiepen in risico's kunnen we zeer omvangrijke overzichten maken van alle mogelijke risico's. Dat is niet het doel van deze paragraaf en we pretenderen ook niet volledig te zijn. Er zijn altijd risico's die we nog niet kennen of die te algemeen zijn om hier te benoemen. De volgende risico's nemen we niet mee:

- Alle risico's met een uiterst kleine kans.
- Alle risico's met een kleine kans en tegelijk ook kleine financiële gevolgen.
- Alle risico's die we als gemeentelijke organisatie onderkennen en waarvoor we afdoende interne beheersmaatregelen hebben genomen.
- Alle risico's die via verzekeringen (of anderszins) voldoende afgedekt zijn.

Toelichting op gehanteerde begrippen:

- Geschatte omvang: hoe groot is het financieel gevolg als dit risico zich op enig moment voordoet.
- Geschatte kans: hoe groot is de kans dat dit risico zich in dit begrotingsjaar voordoet. Als we inschatten dat een risico zich hooguit eens in de 10 jaar voordoet, rekenen we met een kans van 1/10 = 10%.

- Financieel effect: de uitkomst van de omvang vermenigvuldigd met de kans. Wanneer de omvang en de kans goed zijn ingeschat zou de optelling de uitkomst in een gemiddeld jaar zijn. Jaren waarin alle of geen van de risico's zich voordoen zijn immers veel onwaarschijnlijker dan een mix van wel en niet.
- De genoemde omvang en kans: inschattingen van verschillende medewerkers van onze organisatie.
- We hebben beperkt feitenmateriaal waarmee we de inschattingen kunnen onderbouwen. We vinden dat deze schatting voldoende is voor het doel van deze paragraaf: het bepalen van het (benodigde) weerstandsvermogen.

Risico	Geschatte omvang in €	Geschatte kans in %	Financieel effect van het risico in €
Samenwerkingspartijen (GR'en/DVO's)	28.000.000	5	1.400.000
Sociaal domein Jeugdwet	17.000.000	5	850.000
Sociaal domein WMO	14.000.000	5	700.000
Klimaatveranderingen	5.000.000	10	500.000
Privacy/Datalek	1.000.000	10	100.000
Uitval ICT	4.000.000	10	400.000
Garantiestelling Laarberg	12.500.000	2	250.000
Overige Garanties	1.000.000	2	20.000
Waarborgfonds Sociale Woningbouw	P.M.	-	P.M.
Uitstaande leningen (inclusief SVN)	45.000.000	1	450.000
Organisatorische risico's (fouten door mindere continuïteit)	500.000	10	50.000
Planschadeclaims	250.000	10	25.000
Saneringen/archeologische vondsten	1.000.000	10	100.000
Totaal	**129.250.000**		**4.845.000**

Veel van bovenstaande risico's kunnen zich ook in een beperktere mate voordoen. Daar hoeven we geen weerstandsvermogen voor aan te houden. Weerstandsvermogen houden we aan voor een incident van serieuze omvang op het betreffende onderwerp. Geleidelijke aanpassingen aan de openbare ruimte om voorbereid te zijn op extremer weer als gevolg van klimaatverandering behoeven bijvoorbeeld geen dekking uit het weerstandsvermogen. Het herstel van schade aan onze openbare ruimte of andere eigendommen als gevolg van incidenteel optredend extreem weer eventueel wel.
Het risico op budgetoverschrijdingen bij de Wmo en de Jeugdwet hebben we verlaagd van 10% naar 5%. Dit lijkt langzamerhand voldoende. Voor de goede orde: de verlaging van de inkomsten in de algemene uitkering in verband met de door het kabinet voorgenomen afschaffing van de huishoudelijke hulp per 2029 zijn volledig verwerkt. Omdat we nog geen rekening (mogen) houden met een verlaging van de uitgaven is dit eerder een kans dan een risico.
Omdat we ook de komende jaren fors bouwen en (ondergrondse) infrastructuur vervangen houden we rekening met het risico op onvoorziene kosten voor sanering of verplichtingen rond archeologische vondsten.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

Onze weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve. De gehele algemene reserve van € 28.241.000 is beschikbaar als weerstandscapaciteit en er zijn geen claims op de algemene reserve.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Als we de algemene reserve van € 28.241.000 relateren aan de risico's die we voor 2027 hebben geïnventariseerd van € 4.845.000 dan komt het weerstandsvermogen uit op 5,8. Dit is uitstekend. De algemene reserve is ook een (tijdelijke) buffer voor nadelen in algemene zin die op ons afkomen zoals de Rijksbezuinigingen op het Gemeentefonds. Het is goed voorstelbaar dat onze maatregelen om lagere inkomsten uit het Gemeentefonds te dekken, structureel voldoende opleveren, maar dit is op korte termijn nog niet het geval.

Overigens houden we bij de bepaling van het weerstandsvermogen geen rekening met positieve risico's oftewel kansen. Dit heeft de afgelopen jaren de geraamde behoefte aan weerstandvermogen enigszins vertekend. De afgelopen jaren hebben we meer incidentele meevallers gehad dan dat er risico's manifest zijn geworden die afgedekt moesten worden uit het weerstandsvermogen. Onder andere hierdoor is ons eigen vermogen gegroeid. Wanneer onze inkomsten de komende jaren daadwerkelijk gekort worden kan dit overigens ook in een paar jaar vlot de verkeerde kant opgaan. Dat magere jaren in de praktijk al even achter ons liggen betekent niet dat deze definitief tot het verleden behoren.

Risicobeheersing

Risicomanagement bestaat niet alleen uit het inventariseren van risico's en het hebben van voldoende financiële buffers. Het gaat juist ook om het in kaart brengen van maatregelen die leiden tot het voorkomen en/of beter beheersen van risico's in onze belangrijkste productieprocessen. Dit is voor een groot deel decentraal belegd in de uitvoering. Daar worden namelijk de resultaten behaald die bijdragen aan het realiseren van onze maatschappelijke effecten. In 2027 richten we ons op concernniveau op het bestendigen van de interne controlefunctie en de gestructureerde opvolging van de bevindingen over de belangrijkste bedrijfsprocessen.

Kengetallen financiële positie

Hierna lichten we de 6 verplicht in deze paragraaf op te nemen financiële kengetallen kort toe.

1. Netto schuldenquote
   De netto schuldenquote geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen met de inkomsten die ze heeft. De richtlijn van de provincie Gelderland is dat bij een netto schuldenquote van 90% een risico ontstaat. Bij een schuldenquote boven de 130% is de gemeente nauwelijks nog in staat de schulden te betalen.
2. Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
   Als we geld uitlenen levert dat inkomsten op. Die inkomsten dekken een gedeelte van de schuld. Daarmee zijn we in ieder geval al in staat een gedeelte van de schuld te betalen. Er zit natuurlijk wel een risico aan het uitlenen van geld. Degene die het geld leent kan het geld misschien niet terugbetalen. De provincie Gelderland hanteert dezelfde percentages voor de risicobepaling als bij de netto schuldenquote.
3. Solvabiliteitsratio
   De solvabiliteitsratio geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen. Het gaat er hier dus niet om of de schulden betaald kunnen worden uit de inkomsten maar ook uit het bestaande bezit. De provincie Gelderland vindt een solvabiliteit van minder dan 50% al risicovol en een solvabiliteit van minder dan 20% erg risicovol. In het beleid bestemming overschotten hebben wij de grens gesteld dat we bij een solvabiliteit van minder dan 35% eerst de algemene reserve aanvullen.
4. Structurele exploitatieruimte
   Met dit kengetal kunnen we zien of we structureel in staat zijn de lasten die we als gemeente hebben ook te kunnen betalen. Dit kengetal is uiteindelijk het belangrijkst voor de vorm van toezicht waar de provincie Gelderland ons onder plaatst. Voor het repressief toezicht is het van belang dat of de begroting of de meerjarenraming een kengetal laat zien dat groter is dan 0%. Wij streven naar een situatie waarbij zowel de begroting als de meerjarenraming een percentage groter dan 0 laten zien.
5. Grondexploitatie
   Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de gronden zich verhoudt tot de inkomsten van de gemeente. De provincie Gelderland vindt een percentage minder dan 20 weinig risicovol. Een percentage van meer dan 35 is volgens de provincie Gelderland erg risicovol.

6. Belastingcapaciteit
   Dit kengetal laat zien hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het cijfer is er alleen op gericht om gemeenten te kunnen vergelijken op dit gebied. In het cijfer zijn alle gemeentelijke woonlasten meegenomen. Als het percentage onder de 100 ligt heffen we minder belasting dan gemiddeld in Nederland. Is het percentage hoger dan 100 dan heffen we meer belasting dan gemiddeld in Nederland. Er wordt geen rekening gehouden met de verschillen die er tussen gemeenten bestaan. De provincie Gelderland vindt een percentage van meer dan 105 erg risicovol.

We zien dat de investeringswensen voor de komende jaren leiden tot een verslechtering van de financiële positie. Het doen van investeringen vraagt dat we meer geld lenen. Dit gaat ten koste van de solvabiliteit.

Kengetallen	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Netto schuldenquote	27,94%	53,77%	47,30%	53,40%	58,77%	62,79%
Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	6,54%	30,64%	20,03%	25,48%	30,54%	34,81%
Solvabiliteitsratio	55,07%	42,88%	44,76%	43,09%	41,59%	40,23%
Structurele exploitatieruimte	3,60%	1,39%	1,01%	-0,60%	-1,34%	-0,49%
Grondexploitatie	0,69%	1,09%	0,70%	0,72%	0,73%	0,72%
Belastingcapaciteit	102,54%	107,01%	98,19%	99,52%	99,52%	99,52%

Verbonden partijen

Samenwerkingspartijen

'Partijen waarmee we samenwerken en hun kernactiviteiten'.

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de verbonden partijen. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang verstaan we dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.
Bij verbonden partijen gaat het om publiekrechtelijke en privaatrechtelijke organisaties. Publiekrechtelijke organisaties zijn gemeenschappelijke regelingen op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Privaatrechtelijke organisaties zijn bijvoorbeeld een NV, BV of stichting.
De gemeente heeft de volgende verbonden partijen:

Bedragen x € 1.000	Eigen Vermogen 1-1	Eigen Vermogen 31-12	Vreemd Vermogen 1-1	Vreemd Vermogen 31-12	Bijdrage	Resultaat
Gemeenschappelijke regelingen						
Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers	106	76	600	510	330	
GGD Noord-Oost Gelderland	2.656	3.182	8.787	13.266	1.107	
Omgevingsdienst Achterhoek	-134	500	2.878	2.609	2.478	
8RHK ambassadeurs	6.229	6.591	787	263	378	
Fijnder	3.666	3.456	10.198	10.447	23.559	
Stadsbank Oost Nederland	1.349	1.369	15.215	11.396	375	
Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland	17.324	18.990	70.214	26.019	3.266	
GBTwente					1.134	
Vennootschap/Coöperaties						
BNG NV	4.615.000	4.721.000	107.459.000	110.819.000	0	
Alliander NV	4.570.000	4.749.000	6.106.000	6.877.000	0	
Vitens NV	649.500	677.700	1.446.600	1.559.700	0	
Twence Holding BV	175.964	169.261	163.228	162.475	0	
Twente Milieu						
Gebiedsonderneming Laarberg BV	18.440	18.485	31.003	35.149	0	
Gebiedsonderneming Laarberg CV			24.038	24.738	0	
AGEM Gemeentelijke Energie BV						
Coöperatie Energieloket Achterhoek U.A.	212	230	1.390	1.669	0	
Leisurelands BV (2022)	79.651	77.432	15.651	15.023	0	

Gemeenschappelijke regelingen

8RHK ambassadeurs, Doetinchem.

Doelstelling en belang:
Het adequaat behartigen van de regionale belangen van de aangesloten gemeenten en het effectief en efficiënt organiseren van bovenlokale vraagstukken in de Achterhoek.
Regio Achterhoek adviseert de board, thematafels en raad over de lobby, communicatie en subsidies.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J.H.A. van Oostrum: Algemeen Bestuur. (plaatsvervanger wethouder W.W. Buunk)
Smart werken en innovatie: Wethouder J.B. Boer
Onderwijs en arbeidsmarkt: Wethouder W.A. Wormgoor
Mobiliteit en bereikbaarheid: Wethouder J.F. Olthof
Wonen en vastgoed: Wethouder W.W. Buunk
Circulaire economie en energietransitie: Wethouder J.F. Olthof
De gezondste regio: Wethouder W.A. Wormgoor
Deelnemers:
De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude-IJsselstreek en Winterswijk.
Programma:
De regio Achterhoek levert een bijdrage aan meerdere programma's.
Ontwikkelingen:
Het kompas voor de samenwerking in de Achterhoek is de Achterhoek Visie 2030, Ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit. De regio wil groeien in kwaliteit van leven en wonen, en wil de economische kracht van de regio versterken door groei van de arbeidsproductiviteit en economische toegevoegde waarde. De Regio behartigt de gezamenlijke belangen van overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij provincie, Rijk en Europese Unie. De inhoudelijke keuzes voor de regionale lobby komen vanuit de nieuwe samenwerkingsstructuur.
Risico's:
Financiële risico's zijn beperkt. Weerstandscapaciteit is voldoende.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL), Doetinchem.

Doelstelling en belang:
- Het beheer en aan publiek openstellen van de historische archieven van de deelnemende gemeenten op basis van Archiefwet 1995.
- Uitvoering taken en activiteiten Stichting Staring Instituut.
- Het beheren, verzamelen, ordenen en ontsluiten van historische informatie (gebaseerd op de Archiefwet en het Archiefbesluit).
- Een groter en breder publiek voor erfgoed en streekcultuur aanspreken.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Vacature : Algemeen Bestuur. (plaatsvervanger wethouder W.A. Wormgoor)

Deelnemers:
Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk

Programma:
Het ECAL levert een bijdrage aan het programma "Onderwijs, sport en cultuur"

Ontwikkelingen:
Het ECAL heeft een E-depot gerealiseerd. Dit is een digitale bewaarplaats voor permanent te bewaren digitale archiefstukken. Het doel is toekomstige waarborging van duurzaamheid en toegankelijkheid van digitale archieven. In de komende periode wordt het E-depot verder doorontwikkeld.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Fijnder, Oost Gelre.

Doelstelling en belang:
Fijnder heeft als taak de uitvoering van de wet- en regelgeving op het gebied van de sociale zekerheid voor de gemeente en richt zich op de zelfredzaamheid en participatie van inwoners.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder J.B. Boer: Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur
Wethouder W.A. Wormgoor: Algemeen Bestuur
Vacature: plaatsvervanger Algemeen Bestuur

Deelnemers:
Oost Gelre, Winterswijk en Berkelland

Programma:
Fijnder levert een bijdrage aan programma 'Economie, werk en inkomen'.

Ontwikkelingen:
Samen met Fijnder en onderwijs laten we het aanbod van werkzoekenden beter aansluiten op de vraag. Voor de doelgroep met een afstand tot de arbeidsmarkt zorgen we voor een doorgaande ontwikkellijn, waarin deze groep integraal ondersteund wordt.
Daarnaast werken we verder aan 'Samen aan het stuur, één uitvoeringsorganisatie werk en inkomen voor het sociaal domein'. In deze bestuursopdracht aan Fijnder positioneren we deze als tweedelijns organisatie, waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor de integrale toegang en regie op de dienstverlening aan onze inwoners.

Risico's:

GGD Noord- en Oost Gelderland, Apeldoorn.

Doelstelling en belang:
GGD NOG voert de Wet publieke gezondheid uit namens 22 colleges van B&W. Publieke gezondheid gaat over het beschermen en bevorderen van de gezondheid van de bevolking.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder W.A. Wormgoor: Algemeen Bestuur. (plaatsvervanger burgemeester J.H.A. van Oostrum)

Deelnemers:
Aalten, Apeldoorn, Berkelland, Bronckhorst, Brummen, Doetinchem, Elburg, Epe, Ermelo, Hattem, Harderwijk, Heerde, Lochem, Montferland, Nunspeet, Oldebroek, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Putten, Voorst, Winterswijk en Zutphen.

Programma:
De GGD NOG levert een bijdrage aan de programma's 'Sociaal domein'.

Ontwikkelingen:

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Omgevingsdienst Achterhoek, Bronckhorst.

Doelstelling en belang:
De Omgevingsdienst Achterhoek (ODA) voert taken uit op het gebied van vergunningsverlening, toezicht, handhaving en advisering binnen onze fysieke leefomgeving. Daarnaast adviseert de ODA over specialistische milieuthema's zoals bodem, geluid, zeer zorgwekkende stoffen en op het gebied van indirecte lozingen en waterkwaliteit in het kader van de Kaderrichtlijn Water.

Het belang van de ODA is het borgen van een schone, gezonde, veilige en duurzame bodem, lucht en water in de Achterhoek.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Vacature: Algemeen Bestuur. (plaatsvervanger wethouder W.W. Buunk)

Deelnemers:
De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen en de provincie Gelderland.

Programma:
De ODA is opgericht via een gemeenschappelijk regeling en draagt bij aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving.

Ontwikkelingen:
De ODA gaat de dienstverlening verder op niveau brengen. Enerzijds neemt de complexiteit van het werk toe evenals het aantal adviesvragen als gevolg van de invoering van de Omgevingswet, gebiedsontwikkeling (woningbouw) en specialistische milieuvraagstukken waaronder PFAS. Anderzijds moet voldaan worden aan de robuustheidseisen vanuit het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (IBP VTH).
De ODA treft de voorbereiding op een fusie. In september 2025 heeft het Algemeen Bestuur de toekomstige koers bepaald. Er is besloten voor een geleidelijke fusie met de Omgevingsdienst Veluwe, waarbij de integratie van de bedrijfsvoering de eerste stap vormt. Daarnaast moeten beide organisaties voor de formele fusie op een nagenoeg gelijkwaardig kwaliteits- en uitvoeringsniveau functioneren.

Risico's:
Geen. In de raadsvergadering van 9 juni 2026 is ingestemd met de begrotingswijziging 2026 en de begroting 2027 van de ODA.

Stadsbank Oost Nederland, Enschede.

Doelstelling en belang:
De Stadsbank Oost Nederland (SON) levert bijzondere financiële dienstverlening aan consumenten.
De SON ondersteunt de aangesloten gemeenten in hun sociale beleid, zonder winstoogmerk. Tenslotte voorziet de bank op een zowel maatschappelijk als zakelijk verantwoorde wijze in de behoefte aan geldkrediet, schuldhulpverlening, budgetbeheer, afgifte van verklaringen ex artikel 285 lid 4 Faillissementswet, de beschikbaarstelling van bewindvoerders ter uitvoering van bepalingen inzake de wettelijke schuldsanering natuurlijke personen.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder J.B. Boer: Algemeen Bestuur. (plaatsvervanger wethouder W.A. Wormgoor)

Deelnemers:
Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Montferland, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Winterswijk, Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Lochem, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Twenterand, Tubbergen, Wierden.

Programma:
De SON levert een bijdrage aan het programma 'Economie, werk en inkomen'.

Ontwikkelingen:
Het afgelopen jaar heeft de Stadsbank, vanuit de positie van uitvoeringsorganisatie, initiatieven opgestart om tot een modernisering van de schuldhulpverlening te komen onder andere met betrekking tot de buddy-app, collectief schuldregelen, inzet van het instrument saneringskredieten en een kleine pilot met automatische incasso. Deze ambitie wordt in de komende jaren voortgezet.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland, Apeldoorn.

Doelstelling en belang:
Samen met vele stakeholders zorgt de VNOG voor de kwaliteit en efficiency van de brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening, bevolkingszorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J.H.A. van Oostrum: Algemeen Bestuur
Burgemeester J.H.A. van Oostrum: Dagelijks Bestuur

Deelnemers:
De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude-IJsselstreek, Winterswijk, Apeldoorn, Brummen, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Heerde, Hattem, Lochem, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Voorst, Zutphen

Programma:
De VNOG draagt bij aan het programma 'Veiligheid en openbare orde'.

Ontwikkelingen:
De gemeentesecretarissen hebben op 11 juni 2025 unaniem ingestemd met het voorstel om het Opleiden, Trainen en Oefenen Gemeenten (OTO-G) te professionaliseren en ervoor te zorgen dat alle betrokkenen worden opgeleid. Ook is ingestemd met de hiervoor noodzakelijk verhoging van de jaarlijkse bijdrage met € 7.500 per gemeente. Dit brengt het totaalbedrag op € 14.000 per gemeente vanaf 2026.

Risico's:
Financiële risico's zijn beperkt. De weerstandscapaciteit is voldoende. Eventuele tekorten in de exploitatie dienen door de deelnemende gemeentes te worden aangevuld.

GBTwente, Hengelo

Doelstelling en belang:
Sinds 2009 zet GBTwente zich in om gemeentelijke belastingen op een betrouwbare, dienstverlenende en efficiënte manier te regelen voor gemeenten in Twente en de Achterhoek. Wat begon als een slimme samenwerking, is uitgegroeid tot een organisatie die voor 10 gemeenten de WOZ-waarde bepaalt en belastingen heft en int. Door kennis te delen, kosten te besparen en processen eenvoudiger te maken, zorgen ze ervoor dat belastingen voor iedereen begrijpelijk en persoonlijk worden.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder J.B. Boer: Algemeen Bestuur. (plaatsvervanger burgemeester J.H.A. van Oostrum)
Deelnemers:
Almelo, Berkelland, Borne, Bronckhorst, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Twenterand.

Programma:
GBTwente levert een bijdrage aan de programma's 'Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien' , 'Ruimte, wonen en energie' en 'Economie, werk en inkomen'.

Ontwikkelingen:
Tot 2026 maakten wij via een dienstverleningsovereenkomst gebruik van deze organisatie. Vanaf 1 januari 2026 zijn wij aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Overige verbonden partijen

Euregio.

Doelstelling en belang:
De Euregio heeft als doel onze euregionale metropoolregio tot een samenhangend en samenwerkend verzorgingsgebied ontwikkelen dat door haar inwoners ook als zodanig wordt ervaren. Website: www.euregio.nl
Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Algemeen Bestuur en EUREGIO-raad: burgemeester J.H.A. van Oostrum (plaatsvervanger raadslid M. Kropman), raadslid T. Kasteel (plaatsvervanger raadslid A. Weg)
Algemeen Bestuur: wethouder J.F. Olthof (plaatsvervanger raadslid J. Peters)

Deelnemers:
In Nedersaksen omvat het EUREGIO-gebied de Landkreis Grafschaft Bentheim, de Landkreis Osnabrück, de Stadt Osnabrück en de gemeenten Emsbüren, Salzbergen en Spelle (Landkreis Emsland). In Noordrijn-Westfalen horen de Stadt Münster en alle Kreise van het Münsterland (Borken, Coesfeld, Steinfurt, Kreis Warendorf) bij de EUREGIO.
In Nederland maken de Regio Achterhoek (Gelderland) en de Regio Twente, de gemeenten Ommen en Hardenberg (Overijssel) en de gemeente Coevorden (Drenthe) deel uit van het EUREGIO-gebied.
De EUREGIO telt 129 lid gemeenten – 104 aan Duitse en 25 aan Nederlandse zijde.
Ontwikkelingen:
De visie 2030 is geactualiseerd. De voorbereidingen voor de financieringsperiode van INTERREG VI (subsidieprogramma dat is gericht op de ontwikkeling van deze grensregio) zijn afgerond.
Financieel:
De bijdrage bedraagt € 0,29 per inwoner (ca. € 13.000).
Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt.

Stichtingen en verenigingen

P10.

Doelstelling en belang:
De P10 is het netwerk van grote plattelandsgemeenten. De 33 grootste plattelandsgemeenten van Nederland hebben veelal dezelfde ambities en uitdagingen. Daarvoor zetten zij zich dagelijks in bijvoorbeeld om de leefbaarheid en vitaliteit op peil houden. In P10-verband brengen wij deze onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouders J.F. Olthof en W.W. Buunk

Deelnemers:
De 33 grootste plattelandsgemeenten van Nederland.

Programma:
De P10 levert een bijdrage aan meerdere programma's.

Ontwikkelingen:
De Strategische Visie 2023-2026 is vastgesteld, daarnaast is een Uitvoeringsagenda opgesteld. Deze is dynamisch. Tevens is een Agenda Platteland opgesteld.
Sinds 2023 neemt de burgemeester van Hof van Twente de organisatie van de P10 op zich. 33 plattelandsgemeenten zijn inmiddels lid geworden van de P10! Daarmee is de P10 uitgegroeid tot een samenwerkingsverband waarmee Den Haag graag aan tafel zit. De stem van het platteland wordt gehoord!

Financieel:
De jaarlijkse bijdrage bedraagt € 7.500.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt.

Vennootschappen en coöperaties

Agem Gemeentelijke Energie B.V..

Doelstelling en belang:
De Agem Gemeentelijke Energie is de energieleverancier (gas en elektra) voor de bedrijfsvoering van Berkelland. Ze levert een bijdrage aan de energietransitie waarbij het streven is alle energie die wij verbruiken, zelf duurzaam op te wekken.
De 8 Achterhoekse gemeenten zijn de aandeelhouders. De gemeente bezit 38 aandelen en heeft een belang van 12,5%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder J.F. Olthof; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering. Daarnaast is Wethouder J.F. Olthof bestuurslid.

Programma:
Het belang levert via haar ambities een bijdrage aan programma 'Ruimte, wonen en energie'. Daarnaast is het de energieleverancier voor onze bedrijfsvoering.

Risico's:
Het investeren in projecten voor de opwek van duurzame energie kent de in de markt gangbare bedrijfseconomische risico's.

Alliander N.V., Arnhem.

Doelstelling en belang:
Alliander is een netwerkbedrijf en zorgt voor een betrouwbare, betaalbare en bereikbare energievoorziening (gas en elektra). De gemeente heeft met een aantal van 633.991 aandelen een belang van 0,46%. Er wordt maximaal € 100 miljoen aan dividend uitgekeerd. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder J.B. Boer; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.
De gemeente neemt deel aan het Nuval-platform. Deelnemers hebben afgesproken in een aantal onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Alliander. Een vertegenwoordiger van het Nuval-platform neem deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Alliander.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

BNG Bank N.V., Den Haag.

Doelstelling en belang:
Het behoud van een belangrijk marktaandeel in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en rendement voor de aandeelhouders. De gemeente heeft met een aantal van 305.877 aandelen een belang van 0,55%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: wethouder J.B. Boer.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Coöperatie Energieloket Achterhoek U.A.

Doelstelling en belang:
De Coöperatie Energieloket Achterhoek U.A. levert een bijdrage aan de verduurzaming van de energievoorziening in de Achterhoek, duurzame energie in de Achterhoek te doen ontwikkelen, de productie en de levering van duurzame energie in de Achterhoek te stimuleren en het gebruik van duurzame energie in de Achterhoek te bevorderen. De coöperatie is 100% eigenaar van het regionale energieloket: Energieloket Achterhoek B.V..
De gemeente is lid van de coöperatie. Alle leden hebben evenveel stemrecht.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van leden: Wethouder J.F. Olthof; afgevaardigde ledenvergadering.

Programma:
Het belang levert een bijdrage aan programma 'Ruimte, wonen en energie'.

Risico's:
Op dit moment zijn er geen voornemens voor investeringen. Voor eventuele toekomstige investeringen dient een gemeentelijk besluit te worden genomen.

Gebiedsonderneming Laarberg B.V., Oost Gelre.

Doelstelling en belang:
Gebiedsonderneming Laarberg B.V. treedt op als beherend vennoot van Gebiedsonderneming Laarberg C.V. Gebiedsonderneming Laarberg heeft als doel het ontwikkelen en exploiteren van het regionaal bedrijventerrein Laarberg. Het geplaatste aandelenkapitaal bestaat uit 180 aandelen van € 100 nominaal, totaal € 18.000. De gemeenten Oost Gelre en Berkelland nemen beide voor 50% deel in de besloten vennootschap.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder J.B. Boer.

Deelnemers:
De gemeenten Oost Gelre en Berkelland nemen ieder voor 50% deel in de vennootschap. De gemeente Oost Gelre is hierbij als grondgebied gemeente verantwoordelijk voor de ruimtelijke procedures.

Programma:

Gebiedsonderneming Laarberg draagt bij aan het programma ‘Economie, werk en inkomen’.

Ontwikkelingen:
De grondverkoop is mede afhankelijk van economische omstandigheden. Medio 2024 is nog circa 37 ha terrein uitgeefbaar, waarvan al circa 6 ha is gereserveerd. Voor uitbreiding van bedrijventerreinen geldt het Regionale Programma Werklocaties als provinciaal kader. Daarin staat dat voor Laarberg een uitbreidingsambitie voor de langere termijn geldt van 30-35 ha.

Risico’s:
De financiële risico’s zijn beperkt door het lage ingebrachte kapitaal.

Gebiedsonderneming Laarberg C.V., Oost Gelre.

Doelstelling en belang:
Gebiedsonderneming Laarberg C.V. is een commanditaire vennootschap, waarvan Gebiedsonderneming Laarberg B.V. de beherend vennoot is. Gebiedsonderneming Laarberg heeft als doel het ontwikkelen en exploiteren van Regionaal Bedrijventerrein Laarberg.
Het ondernemingsvermogen is ingebracht door beide commanditaire vennoten, de gemeenten Oost Gelre en Berkelland, en hebben beide een belang van € 1 in dit vermogen.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Vergadering van Vennoten; Wethouder J.B. Boer.

Deelnemers:
De gemeenten Oost Gelre en Berkelland hebben als commanditaire vennoten ieder 48% zeggenschap. Gebiedsonderneming Laarberg B.V. heeft als bestuurder 4% zeggenschap.
Programma:
Gebiedsonderneming Laarberg draagt bij aan het programma ‘Economie, werk en inkomen’.

Ontwikkelingen:
Zie hiervoor de toelichting bij Gebiedsonderneming Laarberg B.V.

Twence B.V., Hengelo.

Doelstelling en belang:
Twence is een afvalverwerker die uit afval energie haalt nadat het afval van herbruikbare materialen is ontdaan. Twence draagt daarmee bij aan duurzaamheid. De gemeente heeft met een aantal van 45.251 aandelen een belang van 5,67%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder J.B. Boer; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico’s:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie. In de aandeelhoudersvergadering van 16 april 2026 is het nieuwe tarievenbeleid voor de looptijd van 1 juli 2027 tot en met 30 juni 2032 vastgesteld. Op basis van de in 2025 afgevoerde hoeveelheden ramen wij dat de nieuwe tarieven voor restafval en GFT voor Berkelland in 2027 leiden tot een kostenstijging van circa € 70.000. De tarieven zijn exclusief belastingen en heffingen, waaronder de verbrandingsbelasting en de CO2-heffing.

Twente Milieu

Doelstelling en belang:
Twente Milieu zamelt het huishoudelijk afval in. Ook zijn zij verantwoordelijk voor de afhandeling

van vragen van inwoners en de inzet van communicatie en voorlichting. Daarnaast geeft Twente Milieu advies over het gemeentelijk afval en grondstoffenbeleid.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder J.F. Olthof; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.

Programma:
De lasten van de deelname in Twente Milieu zijn onderdeel van het programma 'Ruimte, wonen en energie'.

Risico's:
Geen bijzondere risico's.

Vitens N.V., Zwolle.

Doelstelling en belang:
Vitens zorgt als waterleidingbedrijf voor de drinkwatervoorziening. De gemeente heeft met een aantal van 24.034 aandelen een belang van 0,42%

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder J.F.Olthof; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.
De gemeente neemt deel aan het Nuval-platform. Deelnemers hebben afgesproken in een aantal onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Vitens. Een vertegenwoordiger van het Nuval-platform neem deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Vitens.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Leisurelands B.V., Arnhem

Doelstelling en belang:
Sinds de liquidatie van het Recreatieschap Achterhoek Liemers is de gemeente Berkelland aandeelhouder van Leisurelands BV.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder J.F. Olthof is naast de vertegenwoordiger van de gemeente Berkelland ook gemachtigd namens de overige acht Achterhoekse POHO-VE (portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie) gemeenten (Aalten, Bronckhorst, Oost Gelre, Doetinchem, Oude IJsselstreek, Lochem, Winterswijk en Zutphen).

Programma: Ruimte, wonen en energie.

Risico's:

Financiering

Financiering

'Geld lenen kost geld!'

Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het treasurybeleid en de wijze waarop dit in de begroting is opgenomen. De financieringsparagraaf geeft daarnaast inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop de rente aan grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend.
Het gemeentelijke treasurybeleid is opgenomen in de financiële verordening 2026 en het treasurystatuut 2018.

Ontwikkelingen

Verwachte renteontwikkeling:
De ECB gaat de rente in 2026 waarschijnlijk nog verhogen. De inflatieverwachtingen nemen toe vanwege de situatie in het Midden-Oosten. De korte rente zal volgens verwachting het komende jaar stijgen. In de lange rente wordt een lichte stijging verwacht. In de tabel hieronder een gemiddelde verwachting van 2 tarieven volgens een aantal systeembanken. (Bron: Thesor Marktperspectief juli 2026)

Ontwikkeling	3 maands euribor	10 jaars rente
1-1-2027	**2,72%**	**3,26%**
31-12-2027	**3,06%**	**3,29%**

Verwachte liquiditeitsontwikkeling
De BNG Bank heeft in 2026 besloten de door ons verstrekte hybride lening van € 20 miljoen niet af te lossen. Ook in 2027 is er weer een keuzemoment. We gaan er in onze begroting van uit dat de BNG Bank in 2027 niet aflost. Volgens de planning wordt er de komende jaren flink geïnvesteerd in Berkelland. Daarnaast moeten we ook een lening van € 10 miljoen aflossen. We houden daarom rekening met het aantrekken van € 10 miljoen financiering in 2027.

Risicobeheer

In het treasurystatuut staat dat de financieringsfunctie dient tot het beschermen tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en valutarisico's. Hierna wordt aangegeven in welke mate deze risico's zich voordoen en op welke wijze deze risico's worden beheerst.

Renterisico
Voor het renterisicobeheer worden de normen gehanteerd conform de Wet FIDO. Het gaat hierbij om de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De kasgeldlimiet en de renterisiconorm hebben allebei als doel de leningenportefeuille te behoeden voor een onverantwoord grote gevoeligheid voor rente fluctuaties.
Met de kasgeldlimiet wordt een beperking opgelegd aan de omvang van de netto vlottende schuld. Deze bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar. Voor 2027 is dat: € 13,9 miljoen (€ 163,78 miljoen x 8,5%). Het is afhankelijk van de liquiditeitsbehoefte op korte termijn en de ontwikkeling van korte en lange rente in 2027 of we de grens van de kasgeldlimiet opzoeken.
De renterisiconorm bepaalt het maximum aan leningen met een rente typische looptijd van 1 jaar of langer die geherfinancierd moeten worden of waarvan de rente herzien moet worden. Deze bedraagt 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar. De ontwikkeling van de renterisiconorm is in onderstaand overzicht weergegeven.

Stap	Variabelen renterisiconorm	2027
1	Renteherzieningen	
2	Aflossingen	12.648
3	Renterisico (1+2)	12.648
4	Renterisiconorm	32.757
5	**Ruimte onder risiconorm (+) of overschrijding risiconorm (-)**	**20.109**
4a	Begrotingstotaal	163.783
4b	Percentage regeling	20
4 = 4a x 4b/100	Renterisiconorm	32.757

Er blijft voldoende ruimte onder de risiconorm.

Koersrisico's

Koersrisico's worden gelopen op deelneming door daling van de waarde van de aandelen. Op dit moment bezit de gemeente aandelen in de volgende partijen:
Twence, Agem, BNG Bank, Alliander, Laarberg, Vitens, Leisurelands en Twente Milieu.
De koersrisico's op deze deelnemingen worden laag ingeschat.

Kredietrisico's

Kredietrisico's worden gelopen bij het uitzetten van overtollige middelen en het verstrekken van leningen en garantstellingen. Kredietrisico's worden beperkt door de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) stelt en door de specifieke eisen die de gemeente stelt aan de partij waaraan middelen worden verstrekt.
Eventuele tijdelijke overtollige kasmiddelen worden uitgezet volgens de wettelijke kaders voor het schatkistbankieren.
Hieronder een overzicht van de verwachte stand van de verstrekte leningen in 2027.

Overzicht verstrekte leningen bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2027	Stand per 31-12-2027
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	6.233	6.233
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen	72	72
Kapitaalverstrekkingen aan overige verbonden partijen	2.715	2.715
Leningen aan deelnemingen	22.959	22.959
Leningen aan overige verbonden partijen	9.001	9.001
Overige langlopende leningen	3.524	3.302
Leningen aan openbare lichamen	472	439
Totaal	**44.976**	**44.721**

Liquiditeitsrisico's

De gemeente beperkt haar interne liquiditeitsrisico's door haar treasuryactiviteiten te baseren op de liquiditeitsplanning.

Valutarisico's

Valutarisico's worden in de gemeente uitgesloten door uitsluitend leningen te verstrekken, aan te gaan of te garanderen in euro's.

Rentelasten en baten

Rentelasten

De rentelasten in de begroting zijn gebaseerd op de langlopende leningen en geraamde financieringsbehoefte. De financieringsbehoefte wordt bepaald door de ontwikkeling van de reguliere exploitatie, het investeringsplan en de mutaties op de grondexploitatie.
In de begroting is een bedrag opgenomen van € 1.560.044 voor verwachte rentelasten.
Hieronder de verwachte stand van de leningenportefeuille begin en eind 2027.

Lening (x € 1.000)	Looptijd	Rente %	Saldo 1-1-2027	Aflossing	Opname	Saldo 31-12-2027
BNG Bank	25 jaar lineair	2.99 %	32.966	1.648		31.318
BNG Bank	10 jaar lineair	-0.05 %	4.000	1.000		3.000
BNG Bank	5 jaar fixed	0.5 %	10.000	10.000		0
nieuwe lening	10 jaar lineair	4,0 %			10.000	10.000
Totaal			**46.966**	**12.648**	**10.000**	**44.318**

Rentebaten
De rentebaten betreffen de inkomsten uit:

- personeelshypotheken: € 30.000
- verstrekte leningen: € 1.169.000
- rente schatkist: € 195.000

Doorberekende rente/renteresultaat
In de begroting wordt rente doorberekend aan de grondexploitatie en aan taakvelden. Er wordt uitgegaan van totaalfinanciering. Dit houdt in dat aangetrokken leningen betrekking hebben op alle activiteiten van de gemeente. De wijze waarop er wordt doorberekend is als volgt:
Grondexploitatie
De aan de grondexploitatie doorberekende rente is conform de voorschriften van het BBV. Het percentage wordt berekend op basis van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor 2027 is deze 0,25%.

Taakvelden
Aan taakvelden wordt rente toegerekend op basis van een omslagpercentage.
Het begrote omslagpercentage wordt berekend door de totale begrote rentelasten te delen door het begrote saldo van de investering op 1 januari van het begrotingsjaar. Indien de afwijking bij realisatie tussen de werkelijke rentelasten en de voor gecalculeerde toegerekende rentelasten groter is dan 25% moet er gecorrigeerd worden. Voor 2027 rekenen we met 0,25%.
Renteresultaat
Het renteresultaat geeft het saldo weer van rentelasten en toegerekende rente aan taakvelden. Het renteresultaat maakt onderdeel uit van de algemene dekkingsmiddelen.

Schema rentetoerekening begroting	2027
Externe rente korte en lange financiering	1.310.044
Externe rentebaten	1.393.922
Saldo rentelasten en rentebaten	-83.878
Toerekening bijzondere rentes:	
Rente grondexploitatie	3.453
Rentebaten projectfinanciering	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	3.453
Saldo door te rekenen externe rente	-87.331
Rente eigen vermogen	0
Rente voorzieningen	0
Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente	-87.331
Werkelijk aan taakvelden toegerekend	332.313
Renteresultaat op taakveld Treasury	**-419.644**

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

'We zorgen goed voor onze kapitaalgoederen'

Inleiding

In deze paragraaf staat hoe we met onze kapitaalgoederen omgaan. Kapitaalgoederen zijn goederen met een meerjarig nut. Denk aan wegen, gebouwen, riolering en openbaar groen. Zoals wettelijk is voorgeschreven worden investeringen met een meerjarig nut afgeschreven. De afschrijvingstermijn die daarbij wordt gebruikt komt overeen met de economische levensduur van de investering. Wij hanteren wel een ondergrens. Investeringen met een waarde van minder dan € 20.000 worden niet geactiveerd, maar komen direct ten laste van de exploitatie.
Het onderhoud van de kapitaalgoederen voeren we zoveel mogelijk in samenhang uit in integrale projecten, bijvoorbeeld bij wegen en riolering.
Wij streven naar een verantwoord beheer van onze kapitaalgoederen. In deze paragraaf geven we een indicatie over de staat van onderhoud en welke middelen voor het onderhoud in de begroting zijn opgenomen.
Daarbij gaan wij uit van:

- Een rioolstelsel dat wordt beheerd overeenkomstig het watertakenplan.
- Een kwaliteitsniveau van de wegen volgens het scenario 'laag'.
- Een kwaliteitsniveau voor openbaar groen dat past bij het budget.
- Een gedifferentieerd onderhoudsniveau voor gemeentelijke gebouwen.

Riolering en water

In het watertakenplan is de inrichting en het beheer van de afvalwaterketen (riolering en zuivering) en het watersysteem beschreven. Met het watertakenplan geven wij invulling aan de planverplichting uit de Wet milieubeheer. Met de inhoud van dit plan leggen we de basis voor de zorgplichten van de gemeente en de zorgplichten van het waterschap. Naast onze zorgplichten spelen wij met dit watertakenplan in op het veranderende klimaat, de duurzaamheidsopgaven en technologische ontwikkelingen. Zo kunnen we ook in de toekomst een veilig en goed functionerende afvalwaterketen en watersysteem waarborgen.

Kerncijfers

- 298 kilometer vrij verval riool
- 688 kilometer persleiding (inclusief aansluitleidingen)
- 86 gemalen, 6 bergbezinkvoorzieningen en 1973 drukriool installaties
- 8000 inspectieputten
- 16.750 kolken en 2,3 kilometer lijngoten

Beleidskaders

- Watervisie Berkelland 2030 (in samenwerking met het waterschap opgesteld)
- Watertakenplan
- Beheerplan riolering

- Regenwaterstructuurplan

  Huidige staat en ontwikkelingen
  Binnen taakveld riolering kennen wij alleen onderhoudsniveau 'goed', anders kunnen er gevolgen voor de volksgezondheid ontstaan. Met het watertakenplan is een stap gemaakt in het toepassen van risicogestuurd beheer. Bij risicogestuurd beheer stappen we af van louter cyclisch beheer. We reinigen, inspecteren, renoveren of vervangen dan niet meer alleen omdat het zoveel jaar geleden is gedaan, maar kijken naar de technische kwaliteit en noodzaak tot vervanging. De planning van de uitvoering van rioolvervanging/onderhoud wordt integraal afgestemd met de wegbeheerders.

  Financiën
  In de paragraaf lokale heffingen staat een totaaloverzicht van de kosten die worden toegerekend aan riolering. De jaarlijkse lasten voor beheer en onderhoud worden gedekt door tarieven. Op basis van het watertakenplan zijn de tarieven op termijn nog niet kostendekkend. Een tekort of overschot in een jaar wordt onttrokken of toegevoegd aan de voorziening voor rioolheffing.

Onderhouden van wegen

De gemeente Berkelland heeft verharde wegen met een oppervlakte van 4,37 miljoen m2, ofwel 437 hectare. Hiervan ligt 55% buiten de bebouwde kom en 45% binnen de bebouwde kom. Het grootste deel van het areaal bestaat uit asfaltverharding (circa 59%). en 40% elementenverharding (tegels, betonstraatstenen, klinkers. etc.) en een klein gedeelte (circa 1%) bestaat uit cementbetonverharding. Onderstaande tabel geeft verder inzicht.

Huidige areaal per structuurgebied en verhardingstype in m²
(op basis van brondata 02-10-2023 gemeente Berkelland)

Areaal		Centrumgebied	Wijkontsluitings-wegen	Woonstraten	Industriewegen	Erftoegangswegen Buiten de kom	Overige wegen Buiten de kom	Totaal
Asfalt	Rijbanen	25.642	260.258	176.476	65.217	535.926	1.312.245	**2.375.764**
	Fietspaden	4.100	25.817	11.572	8.470	49.306	40.096	**139.360**
	Voetpaden	1.096	1.573	7.447	-	135	9.084	**19.336**
	Parkeren en overige	394	4.070	1.378	2.569	2.568	9.427	**20.406**
	Totaal asfalt	*31.232*	*291.722*	*196.873*	*76.256*	*587.935*	*1.370.973*	***2.554.990***
Elementen	Rijbanen	67.625	51.464	493.303	28.124	10.159	216.898	**867.573**
	Fietspaden	745	12.502	9.314	1.552	1.152	1.588	**26.853**
	Voetpaden	60.272	103.507	321.178	21.849	484	23.169	**530.459**
	Parkeren en overige	25.012	25.641	154.672	17.318	19.303	102.952	**344.898**
	Totaal elementen	*153.655*	*193.119*	*978.496*	*68.842*	*31.529*	*345.991*	***1.771.632***
Totaal		**184.887**	**484.841**	**1.175.369**	**145.098**	**619.464**	**1.716.964**	**4.326.623**

Daarnaast beheren en onderhouden we circa 679.000 m2 aan half- en onverharde paden en zandwegen. Ongeveer 40% daarvan is halfverhard en 60% betreft zandwegen.
De volgende kenmerken zijn van invloed op het onderhoud van het wegenareaal:

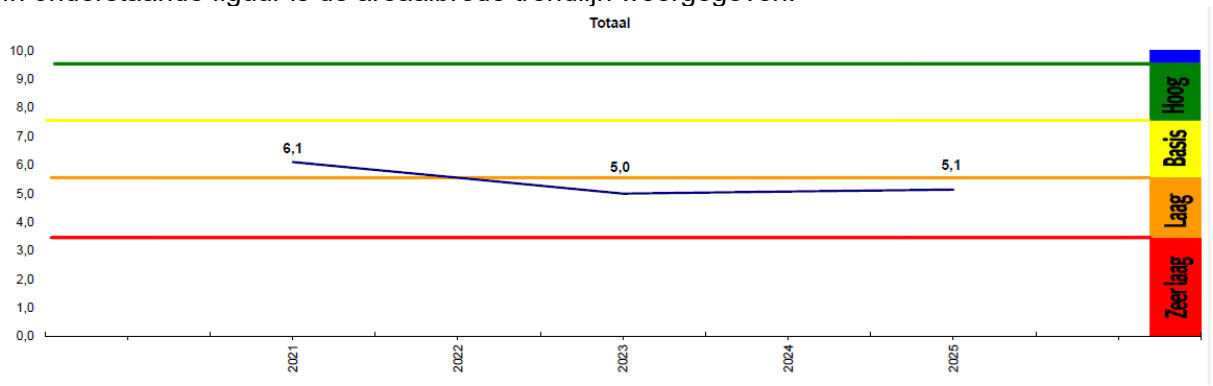
- We hebben een groot areaal van (met name oude asfalt-)wegen gelegen in het buitengebied, dat door een toename van steeds zwaarder wordend verkeer ook steeds zwaarder belast wordt en daardoor sneller slijt en sneller aan reconstructie toe is.
- Het wegenareaal is over het algemeen verouderd met als resultaat dat diverse wegconstructies het einde van de levensduur naderen of al hebben bereikt.
- We hebben per inwoner ca. 100 m2 verharding in beheer; bijna dubbel zo veel als gemiddeld in Nederland (58m2).
- De profilering van wegen voldoet op veel plekken niet meer aan huidige eisen en het hedendaagse gebruik.
- We hebben veel last van wortelopdruk van bomen die inmiddels dicht langs ons wegen staan.

- Binnen de verschillende kernen zijn de wegen voornamelijk uitgevoerd in (dure) elementenverhardingen.
- In de recente jaren stegen de prijzen in de grond-, weg- en waterbouwsector sterk. De stijging van prijzen houdt aan.

Beleidskaders
Wegenbeleidsplan 2025-2029 (juli 2025)
Er is besloten om voor de onderhoudskwaliteit van de wegen het scenario 'laag' te hanteren. Dat betekent dat de meeste wegvakken binnen en buiten de bebouwde kommen onderhouden worden op het niveau 'laag'. Voor fietspaden wordt het onderhoudsniveau 'basis' gehanteerd.

Gewenste kwaliteit		Centrum-gebied	Wijkont-sluitings-wegen	Woon-straten	Industrie-wegen	Erftoe-gangswegen buiten de kom	Overige wegen buiten de kom
Asfalt	Rijbaan	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
	Fietspaden	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
	Voetpaden	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
	Overige	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
Elementen	Rijbaan	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
	Fietspaden	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
	Voetpaden	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
	Overige	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag

Huidige staat en ontwikkelingen
We inspecteren elke 2 jaren alle wegverhardingen op de aanwezigheid van schades. We monitoren het kwaliteitsverloop en herijken de onderhoudsbehoefte. Op basis daarvan maken we jaarlijks onderhoudsplanningen en voeren die uit. Als uit de tweejaarlijkse inspectieresultaten blijkt dat wegen of wegvlakken aan het einde van de levensduur zijn dan nemen we die op in het meerjaren investeringsprogramma (MJIP). De veroudering van het wegennet gaat de komende decennia zorgen voor een piek in de investeringsbehoefte.
In onderstaande figuur is de areaalbrede trendlijn weergegeven:

Uit de trendlijn blijkt dat de algehele kwaliteit van de wegverhardingen in de periode van 2023 naar 2025 gelijk is gebleven (zelfs licht gestegen). Dat is het gevolg van de incidentele inzet van extra middelen in combinatie met de ontwikkeling van datagedreven werken.

In 2027 vindt opnieuw een globale visuele weginspectie plaats. Met die gegevens is een meer gedetailleerd beeld van de kwaliteitstrend te geven.
Onverminderd geldt dat de onderhoudsvraag in de laatste jaren flink groter was dan het beschikbare budget. Die situatie heeft zich in 2025 en 2026 gestabiliseerd, door de incidentele inzet van extra middelen..
Gezien de levensduur staat de onderhoudsbehoefte de komende jaren onder druk. We kunnen die behoefte de komende jaren inlopen door het aanwenden van de vrijgevallen afschrijvingslasten als gevolg van het aanpassen van de afschrijftermijn van wegverhardingen.

Financiën
Het verschil tussen het structureel beschikbare budget binnen de exploitatiebegroting voor het uitvoeren van onderhoud aan wegen en de behoefte is circa € 1,5 miljoen. Die (groot) onderhoudsbehoefte bij het met het nieuwe wegenbeleidsplan vastgestelde kwaliteitsniveau ‘laag’ bedraagt € 3,55 miljoen. Voor 2027 is € 3,5 miljoen beschikbaar voor (groot) onderhoud, waarvan incidenteel € 1,5 miljoen. Dat betekent dat de onderhoudsbehoefte in 2027 (net als in 2025 en 2026) niet zal groeien.

Openbare verlichting

De gemeente Berkelland beheert en onderhoudt ongeveer 9.200 lichtmasten en armaturen. Een areaal dat jaarlijks groeit door nieuwbouw in- en uitbreidingen en herinrichting van openbare ruimte. Eind 2026 verwachten wij ongeveer 3/4 van alle lichtmasten voorzien te hebben van een ledlamp.

Huidige staat en ontwikkelingen
Ongeveer 10% van alle lichtmasten en ongeveer 20% van alle armaturen is ouder dan de theoretische levensduur. Met name op het gebied van armaturen geeft dat problemen, omdat het voorkomt dat vervangende lampen en onderdelen niet meer leverbaar zijn. We moeten in de toekomst dus meer gaan vervangen.

Beleidskaders
Beleidsplan openbare verlichting 2025-2034.

Financiën
Op dit moment staan de onderhoudsbudgetten voor openbare verlichting onder druk als gevolg van de energieprijzen. 'VerLEDden' zorgt voor vermindering van energiekosten én de kosten van storingen. Met het investeringsprogramma infrastructuur 2026 wordt een slag geslagen met het 'verLEDeden' van onze openbare verlichting.

Groen en speelvoorzieningen

Berkelland heeft 180 hectare groen in de bebouwde kommen. Hiervan is ongeveer 35 hectare gazon, 75 hectare ruw/bloemrijk gras, 41 hectare bosplantsoen en 18 hectare heesters, hagen en vaste planten en 11 hectare diversen.
Gemeente Berkelland is eigenaar van 16.000 bomen in de bebouwde kom. Daarnaast zijn er 81.000 bomen buiten de bebouwde kom.
Er zijn 495 speeltoestellen inclusief doeltjes en dergelijke in Berkelland in de openbare ruimte. Relatief veel toestellen zijn oud (ouder dan 15 jaar). Op basis van het huidige beleidsplan "Spelen en bewegen in de openbare ruimte" is er een inhaalslag gaande om verouderde toestellen te verwijderen en nieuwe toestellen te plaatsen die aansluiten bij de doelgroepen in de wijk of in het dorp.

Beleidskaders
- Groenbeleidsplan en groenstructuurplan 2024-2033.
- Beleidsplan spelen en bewegen in de openbare ruimte 2022-2031.
- Bomenbeleidsplan 2020-2029

Huidige staat en ontwikkelingen
De huidige staat is wisselend: over het algemeen is de staat van het groen redelijk tot goed, maar er zijn ook diverse locaties die verouderd zijn. Dit gaat zowel om groen- als speelvoorzieningen. De budgetten zijn toereikend om het onderhoudsniveau laag te handhaven.

Onderhoud gebouwen

Het onderhoud aan gebouwen wordt uitgevoerd op basis van het meerjaren onderhoudsplan. Het plan heeft betrekking op 54 gebouwen/bouwwerken waarvan:

- 9 leegstaande panden
- 6 gymzalen
- 3 museums
- 2 molens
- 3 sporthallen
- 2 gemeentewerven
- 1 woning
- 4 brandweerkazernes
- 5 kerktorens
- 19 overig

Beleidskaders
In 2026 vond er een inspectie plaats van de gemeentelijk gebouwen. Hierbij is de actuele onderhoudsstaat van de gebouwen vastgelegd. Voor het onderhoud onderscheiden we de volgende onderhoudsniveau's:

Niveau 1 Uitstekend: Nieuwbouwkwaliteit en/of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit.
Niveau 2 Goed: Nieuwbouwkwaliteit met de eerste tekenen van feitelijke veroudering.
Niveau 3 Redelijk: Het verouderingsproces is over vrijwel de gehele linie duidelijk op gang gekomen.
Niveau 4 Matig: Het verouderingsproces heeft het bouwdeel duidelijk in zijn greep.
Niveau 5 Slecht: Het verouderingsproces is min of meer onomkeerbaar geworden.
Niveau 6 Zeer slecht: Een zodanig slechte toestand dat dit niet meer te classificeren valt onder conditie 5.

Om een goed en veilig gebouw te kunnen bieden is ervoor gekozen om de gemeentelijke gebouwen in onderhoudsniveau 3 te houden/krijgen. Uitzondering hierop zijn het gemeentehuis en
de gemeentewerf. Hiervoor wordt onderhoudsniveau 2 aangehouden.

Meerjarenonderhoudsplan
We voeren het in 2025 opgestelde meerjarenonderhoudsplan uit.
Financiën
In de begroting is jaarlijks € 425.000 gereserveerd voor het onderhoud van gemeentelijk vastgoed. Voor het dagelijks onderhoud is een budget beschikbaar van € 267.490. Voor het onderhoud van de technische installatie is € 101.580 beschikbaar. Het totale budget voor onderhoud gebouwen bedraagt € 794.070.

Reserves en voorzieningen

Wat speelt er?

Bij de nota Reserves en voorzieningen zijn de reserves herschikt. Daarbij zijn nog zeven reserves in stand gebleven, waarvan zes bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves zijn ingesteld om toekomstige lasten te kunnen dekken. De reserves zijn een spaarpot voor uitgaven die we verwachten. Dit betekent niet dat er concrete plannen zijn. Als er een concreet plan is hevelen we het benodigde bedrag over van de betreffende bestemmingsreserve naar de bestemmingsreserve bestuurlijke claims. De werkelijke kosten worden vervolgens gedekt uit de reserve bestuurlijke claims. Hierna geven we per reserve nog eens aan voor welk doel ze zijn ingesteld.
Na de reserves is ook een meerjarenoverzicht opgenomen van voorzieningen.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Stand 1-1-2026	Mutaties 2026	Verwacht saldo 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Verwacht saldo 31-12-2027
Algemene reserve	28.938	-697	28.241			28.241
Bestuurlijke claims	34.448	-10.441	24.007	7	17	23.997
Egalisatiereserve investeringen	11.318	119	11.437		275	11.162
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	1.890	-589	1.301			1.301
Onderhoud wegen	1.583	-641	942		938	4
Onderwijshuisvesting	19.274	3.190	22.464	128		22.592
Sportvastgoed	7.349	3.867	11.216	22		11.238
Totaal	**104.800**	**-5.192**	**99.608**	**157**	**1.230**	**98.535**

Algemene reserve

Algemene reserve		
Doel	Buffer voor het opvangen van nadelen	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Resultaatbestemming	
Stand 1 januari		**28.241**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december		**28.241**

Bestuurlijke claims

Bestuurlijke claims		
Doel	Het dekken van projecten waarover een bestuurlijk besluit is genomen.	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Uitname uit andere reserves voor projecten	
Stand 1 januari		**24.007**
Toevoegingen		**7**
Tiny houses, reservering herstel		7
Onttrekkingen		**17**
Arbeidstoeleiding Oekraïners		17
Stand 31 december		**23.997**

Egalisatiereserve investeringen

Egalisatiereserve investeringen		
Doel	Het dekken van afschrijvingslasten van investeringen	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Bijdrage uit andere reserves ter dekking afschrijvingslasten	
Stand 1 januari		**11.437**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**275**
Dekking afschrijvingslasten		275
Stand 31 december		**11.162**

Egalisatiereserve bouwgrondexploitaties

Algemene reserve bouwgrondexploitatie		
Doel	Het opvangen van verliezen van de bouwgrondexploitatie	
Plafond	Weerstandsvermogen voor bouwgrondexploitaties =2	
Vulling	Resultaatbestemming bouwgrondexploitaties met uitzondering van voormalig onderwijsgronden en sportaccommodaties.	
Stand 1 januari		**1.301**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december		**1.301**

Wegen

Onderhoud wegen		
Doel	Het beschikbaar houden van middelen voor onderhoud wegen dat in het vorige dienstjaar niet zijn uitgevoerd.	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Restantbudget onderhoud wegen.	
Stand 1 januari		**942**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**938**
Aanvulling onderhoudsbudget		938
Stand 31 december		**4**

Onderwijshuisvesting

Onderwijshuisvesting	
Doel	De reserve wordt ingezet voor de sloopkosten en het afboeken van restantboekwaarden van onderwijsgebouwen. Daarnaast kan de reserve worden ingezet om afschrijvingslasten van onderwijshuisvestingsinvesteringen te dekken.
Plafond	Afhankelijk van actualisatie IHP Onderwijs
Vulling	- Bestemmen exploitatieresultaten - Vrijvallende afschrijvingslasten onderwijshuisvesting - Voordelige bouwgrondexploitatieresultaten van voormalige onderwijsgronden

Stand 1 januari	**22.464**
Toevoegingen	**128**
Vrijvallende afschrijvingslasten	128
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december	**22.592**

Sportvastgoed

Sportvastgoed	
Doel	De reserve wordt ingezet voor de sloopkosten en het afboeken van restantboekenwaarden van sportaccommodaties. Daarnaast kan de reserve worden ingezet om de afschrijvingslasten van de sportaccommodatie-investeringen te dekken.
Plafond	Afhankelijk van visie op sportaccommodaties
Vulling	- Bestemmen exploitatieresultaten - Vrijvallende afschrijvingslasten sportaccommodaties - Voordelige bouwgrondexploitatieresultaten van voormalige sportaccommodaties.

Stand 1 januari	**11.216**
Toevoegingen	**22**
Vrijvallende afschrijvingslasten	22
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december	**11.238**

Meerjarenoverzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo
	31-12-2025	2026	31-12-2026	2027	31-12-2027	2028	31-12-2028	2029	31-12-2029	2030	31-12-2030
Algemene reserve	28.938	-697	28.241		28.241		28.241		28.241		28.241
Bestuurlijke claims	34.448	-10.441	24.007	-11	23.996	7	24.003	7	24.010	7	24.017
Egalisatiereserve investeringen	11.318	119	11.437	-275	11.162	-275	10.887	-275	10.612	-275	10.337
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	1.890	-589	1.301		1.301		1.301		1.301		1.301
Onderhoud wegen	1.583	-641	942	-938	4		4		4		4
Onderwijshuisvesting	19.274	3.190	22.464	128	22.592	128	22.720	128	22.848	128	22.976
Sportvastgoed	7.349	3.867	11.216	22	11.238	22	11.260	22	11.282	22	11.304
Totaal	**104.800**	**-5.192**	**99.608**	**-1.074**	**98.534**	**-118**	**98.416**	**-118**	**98.298**	**-118**	**98.180**

Voorzieningen

	Saldo 31-12-2025	Mutaties 2026	Verwacht saldo 31-12-2026	Mutaties 2027	Verwacht saldo 31-12-2027	Mutaties 2028	Verwacht saldo 31-12-2028	Mutaties 2029	Verwacht saldo 31-12-2029	Mutaties 2030	Verwacht saldo 31-12-2030
Pensioenen wethouders	5.083	0	5.083	0	5.083	0	5.083	0	5.083	0	5.083
Wachtgeldregeling wethouders	49	473	522	-250	272	-250	22	-22	0	0	0
RVU	236	0	236	0	236	0	236	0	236	0	236
RVU SW	109	0	109	0	109	0	109	0	109	0	109
Spaarverlof	703	0	703	0	703	0	703	0	703	0	703
Riolering	6.883	276	7.159	613	7.772	586	8.358	488	8.846	488	9.334
Afval	300	-251	49	62	111	62	173	62	235	62	297
Totaal	**13.363**	**498**	**13.861**	**425**	**14.286**	**398**	**14.684**	**528**	**15.212**	**550**	**15.762**

FINANCIËLE BEGROTING

Structureel saldo begroting

bedragen x € 1.000	2027	2028	2029	2030
Lasten	163.783	160.832	160.117	160.261
Baten	164.146	159.523	157.675	159.129
Saldo van baten en lasten	**363**	**-1.309**	**-2.442**	**-1.132**
Toevoegingen aan reserves	157	157	157	157
Onttrekkingen aan reserves	1.229	275	275	275
Saldo mutatie reserves	**1.072**	**118**	**118**	**118**
Geraamd resultaat	**1.435**	**-1.191**	**-2.324**	**-1.014**
Incidentele lasten (inclusief reservemutaties)	218	218		
Incidentele baten (inclusief reservemutaties)	955			
Saldo incidentele baten en lasten	**-737**	**218**	**0**	**0**
STRUCTUREEL RESULTAAT	**698**	**-973**	**-2.324**	**-1.014**

Baten en lasten 2027 per programma

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per programma	2027 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
1 Ruimte, wonen en energie	**-34.862**	**17.215**	**938**	**-7**	**-16.715**
2 Sociaal domein	**-49.277**	**6.782**	**17**	**0**	**-42.477**
3 Onderwijs, sport en cultuur	**-8.875**	**565**	**0**	**-22**	**-8.332**
4 Economie, werk en inkomen	**-30.989**	**13.922**	**0**	**-128**	**-17.196**
5 Openbare orde en veiligheid	**-4.993**	**148**	**0**	**0**	**-4.845**
6 Bestuur en dienstverlening	**-27.037**	**2.709**	**275**	**0**	**-24.054**
7 Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**-7.751**	**122.805**	**0**	**0**	**115.054**
Gerealiseerd resultaat	**-163.783**	**164.146**	**1.229**	**-157**	**1.435**

Saldi per programma 2025-2030

Bedragen x €1.000

Meerjarenoverzicht van baten en lasten per programma	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
1 Ruimte, wonen en energie							
Lasten	-37.262	-34.628	-48.713	-34.862	-32.373	-31.836	-31.771
Baten	20.203	18.337	24.677	17.215	16.465	16.449	16.524
Onttrekkingen	2.398	1.194	8.214	938	0	0	0
Stortingen	-1.657	0	-7	-7	-7	-7	-7
Totaal 1 Ruimte, wonen en energie	**-16.319**	**-15.097**	**-15.828**	**-16.715**	**-15.914**	**-15.393**	**-15.253**

Meerjarenoverzicht van baten en lasten per programma	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
2 Sociaal domein							
Lasten	-49.800	-42.851	-50.482	-49.277	-48.945	-48.945	-48.945
Baten	8.126	1.575	7.395	6.782	7.683	7.683	7.684
Onttrekkingen	980	43	943	17	0	0	0
Stortingen	-25	0	0	0	0	0	0
Totaal 2 Sociaal domein	**-40.719**	**-41.233**	**-42.144**	**-42.477**	**-41.262**	**-41.262**	**-41.262**
3 Onderwijs, sport en cultuur							
Lasten	-9.918	-8.520	-9.873	-8.875	-8.769	-8.694	-8.544
Baten	868	493	487	565	565	565	565
Onttrekkingen	275	0	522	0	0	0	0
Stortingen	-243	-19	-19	-22	-22	-22	-22
Totaal 3 Onderwijs, sport en cultuur	**-9.018**	**-8.045**	**-8.883**	**-8.332**	**-8.227**	**-8.152**	**-8.002**
4 Economie, werk en inkomen							
Lasten	-29.038	-29.793	-30.289	-30.989	-30.707	-30.707	-30.707
Baten	13.722	13.081	13.953	13.922	13.922	13.922	13.922
Onttrekkingen	1.029	30	934	0	0	0	0
Stortingen	-185	-91	-91	-128	-128	-128	-128
Totaal 4 Economie, werk en inkomen	**-14.473**	**-16.773**	**-15.494**	**-17.196**	**-16.914**	**-16.914**	**-16.914**
5 Openbare orde en veiligheid							
Lasten	-4.271	-4.591	-5.111	-4.993	-5.071	-5.071	-5.071
Baten	323	145	448	148	148	148	148
Onttrekkingen	0	0	85	0	0	0	0
Totaal 5 Openbare orde en veiligheid	**-3.948**	**-4.446**	**-4.579**	**-4.845**	**-4.923**	**-4.923**	**-4.923**
6 Bestuur en dienstverlening							
Lasten	-28.383	-26.387	-30.651	-27.037	-27.196	-26.969	-26.969
Baten	3.652	2.535	2.681	2.709	2.733	2.757	2.782
Onttrekkingen	918	315	3.644	275	275	275	275
Stortingen	-1.636	0	0	0	0	0	0
Totaal 6 Bestuur en dienstverlening	**-25.449**	**-23.538**	**-24.326**	**-24.054**	**-24.189**	**-23.937**	**-23.912**
7 Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien							
Lasten	-2.287	-5.126	-4.611	-7.751	-7.770	-7.894	-8.254
Baten	120.692	116.084	118.778	122.805	118.008	116.151	117.505
Totaal 7 Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**118.405**	**110.958**	**114.167**	**115.054**	**110.238**	**108.257**	**109.251**
Gerealiseerd resultaat	**8.479**	**1.825**	**2.914**	**1.435**	**-1.191**	**-2.323**	**-1.014**

Algemene dekkingsmiddelen

In onderstaand overzicht is een specificatie opgenomen van de algemene dekkingsmiddelen zoals die in het overzicht van baten en lasten zijn verwerkt. Onvoorzien bestaat voor € 100.000 uit een budget voor onvoorziene uitgaven en voor de rest uit budgetten voor loon- en prijsstijging, budgetten die op voorhand nog niet zijn toe te delen aan programma's en budgetten voor taken waarvoor het Rijk middelen beschikbaar stelt.

Bedragen x €1.000

Overzicht van bate en lasten per activiteit	Realisatie 2025	2026 (primitief)	2026 (na bestuursrapportage)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)	2030 (primitief)
7.010.01 We zorgen voor voldoende liquiditeit	**251**	**-269**	**53**	**388**	**138**	**138**	**138**
7.010.02 We beheren onze financiële middelen	**1.609**	**1.258**	**1.190**	**1.178**	**1.178**	**1.178**	**1.178**
7.020.01 We innen belastingen	**12.076**	**11.836**	**11.936**	**11.987**	**12.347**	**12.712**	**13.177**
7.020.02 We ontvangen algemene uitkering	**104.472**	**101.319**	**103.559**	**107.239**	**102.082**	**99.860**	**100.749**
7.020.03 We betalen vennootschapsbelasting	**82**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
7.020.04 Onvoorzien	**3**	**-2.997**	**-2.424**	**-5.550**	**-5.319**	**-5.443**	**-5.803**
7.500.01 Loonkosten	**-88**	**-122**	**-122**	**-124**	**-124**	**-124**	**-124**
7.700.01 Rente en afschrijving	**0**	**-42**	**0**	**-38**	**-38**	**-38**	**-38**
Gerealiseerd resultaat	**118.405**	**110.958**	**114.167**	**115.054**	**110.238**	**108.257**	**109.251**

Overzicht van incidentele baten en lasten 2026-2029 per programma

Een gedeelte van de incidentele lasten in onze begroting dekken we met incidentele baten. In onderstaand overzicht zijn de incidentele lasten van groter dan € 150.000 benoemd. Een gedeelte van deze lasten dekken we uit reserves. Dit is in de toelichting weergegeven.

Lasten gedekt door onttrekking uit de reserves.

- Groot onderhoud wegen: het op 8 juli 2025 vastgestelde wegenbeleidsplan geeft aan dat voor het onderhoud wegen meer geld nodig is dan nu beschikbaar is. Dit wordt voor 2027 tijdelijk opgelost door een onttrekking aan de reserve wegen.

Lasten niet gedekt uit reserves.

- Regiodeal: de Regio Achterhoek heeft met het Rijk een regiodeal gesloten met een beperkte looptijd. De cofinanciering die wij hiervoor in moeten brengen zien wij vooralsnog als incidenteel.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2027 (incidenteel)	2028 (incidenteel)	2029 (incidenteel)	2030 (incidenteel)
1 Ruimte, wonen en energie				
Onttrekkingen				
60100020 Reserve Fijn leven	938	0	0	0
Mutaties reserves	**938**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**938**	**0**	**0**	**0**
Totaal 1 Ruimte, wonen en energie	**938**	**0**	**0**	**0**
6 Bestuur en dienstverlening				
Lasten				
60040907 PRJCT Regiodeal	-218	-218	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-218**	**-218**	**0**	**0**
Totaal Lasten	**-218**	**-218**	**0**	**0**
Totaal 6 Bestuur en dienstverlening	**-218**	**-218**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**720**	**-218**	**0**	**0**

Meerjaren balansprognose

Activa	Eind 2025	Eind 2026	Eind 2027	Eind 2028	Eind 2029	Eind 2030
Vaste Activa						
Immateriële vaste activa	631	505	379	252	126	0
Materiële vaste activa	126.456	135.377	144.026	152.402	160.507	168.338
Financiële vaste activa	45.227	44.976	44.721	44.721	44.721	44.721
Kapitaalverstrekkingen	9.324	9.020	9.020	9.020	9.020	9.020
Verstrekte leningen	32.142	31.960	31.960	31.960	31.960	31.960
Overige langlopende leningen	3.761	3.996	3.741	3.741	3.741	3.741
Uitzettingen in 's Rijks schatkist > 1 jaar						
Uitzettingen Nederlands schuldpapier > 1 jaar						
Overige uitzettingen > 1 jaar						
Vlottende Activa						
Voorraden	1.253	1.253	1.253	1.253	1.253	1.253
Bouwgronden in exploitatie	1.153	1.153	1.153	1.153	1.153	1.153
Overige voorraden	100	100	100	100	100	100
Uitzettingen < 1 jaar	26.784	23.885	23.885	23.885	23.885	23.885
Liquide middelen	148					
Overlopende activa	5.186	5.869	5.869	5.869	5.869	5.869
Totaal Activa	**205.685**	**211.865**	**220.133**	**228.382**	**236.361**	**244.066**
Passiva						
Vaste Passiva						
Eigen Vermogen	113.280	100.969	98.535	98.416	98.298	98.179
Algemene reserves	28.938	28.241	28.241	28.241	28.241	28.241
Bestemmingsreserves	75.863	71.367	70.294	70.175	70.057	69.938
Nog te bestemmen resultaat	8.479	1.361				
Vreemd Vermogen	62.977	82.343	93.045	101.415	109.511	117.334
Voorzieningen	13.363	13.861	14.286	14.684	15.212	15.761
Vaste schulden > 1 jaar	49.614	68.482	78.759	86.731	94.299	101.573
Vlottende Passiva						
Vlottende schulden < 1 jaar	6.895	10.161	10.161	10.161	10.161	10.161
Overlopende passiva	22.533	18.391	18.391	18.391	18.391	18.391
Totaal Passiva	**205.685**	**211.864**	**220.132**	**228.383**	**236.361**	**244.065**

Toelichting
(Im)materiële vaste activa:
Deze balansposten zijn geprognosticeerd op basis van de jaarrekening 2025 uit de activamodule. Hier zijn de toekomstig geplande investeringen aan toegevoegd.

Financiële vaste activa:
De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de activamodule.

Voorraden:
De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de activamodule.

Vorderingen:
De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

Liquide middelen:
De liquide middelen bevat normaal gesproken het positieve netto-effect van alle overige geprognosticeerde activa- en passivaposten (voor deze balans is deze sluitpost opgenomen onder vaste schulden > 1 jaar).

Overlopende activa:
De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

Eigen vermogen:
De balanspost reserves is meerjarig begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie (conform besluitvorming van de raad). Een specificatie van deze post is terug te vinden in het hoofdstuk Reserves en voorzieningen van deze begroting.

Voorzieningen:
De balanspost voorzieningen is begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie en het Watertakenplan 2024-2034. Een specificatie van deze post is terug te vinden in het hoofdstuk Reserve en voorzieningen van deze begroting.

Vaste schulden > 1 jaar:
De prognose voor de financiële vaste passiva is opgesteld op basis van de gegevens uit de leningenadministratie. Daarnaast bevatten deze post het negatieve netto-effect van alle overige geprognosticeerde activa- en passivaposten (sluitpost voor de jaren 2026 tot en met 2030).

Vlottende schulden:
De prognose voor de vlottende schulden is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

Overlopende passiva:
De prognose voor de overlopende passiva is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

EMU saldi

Berekening EMU-saldo

In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een bij de euro aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-saldo wordt bepaald door een gezamenlijk saldo van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,27% van het tekort veroorzaken. Dit is vastgelegd in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën.

In de onderstaande tabel is het EMU-saldo van Berkelland berekend. In de septembercirculaire 2025 zijn de individuele referentiewaarden per gemeente opgenomen. Met name in 2026 zitten we ruimschoots onder de referentiewaarde van 7,272 miljoen euro, maar ook voor 2027 blijven we onder deze waarde. Dat betekent dat we onze reservepositie verlagen en meer leningen aantrekken.
We hebben meer financiering nodig, omdat er naast de gebruikelijke investeringen in de infrastructuur, grote projecten gepland zijn als sporthal Ruurlo, sporthal 't Timpke en centrumplan Ruurlo. Daarnaast zijn er wijkaanpakken in Rekken, Neede Noord Oost en Garvelinkkamp. Vanaf 2028 komen we dichter bij de referentiewaarde.

			2026	2027	2028	2029	2030
EMU-saldo			-20.608	-10.532	-7.972	-7.568	-7.275
EMU-saldo referentiewaarde 2026			-7.272	-7.272	-7.272	-7.272	-7.272
Verschil EMU-saldo en referentiewaarde			-13.336	-3.260	-700	-296	-3
Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-251	-255			
		Uitzettingen					
	Vlottende activa	Uitzettingen	-2.899				
		Liquide middelen	-148				
		Overlopende activa	683				
Passiva	Vaste passiva	Vaste schuld	18.868	10.277	7.972	7.568	7.275
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	3.266				
		Overlopende passiva	-4.142				
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa							

Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2026 (na bestuursrapportage)					2027 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
0.1 Bestuur	**-3.799**	**0**	**0**	**0**	**-3.799**	**-3.069**	**0**	**0**	**0**	**-3.069**
0.10 Mutaties reserves	**0**	**0**	**14.342**	**-117**	**14.225**	**0**	**0**	**1.229**	**-157**	**1.073**
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	**-1.553**	**0**	**0**	**0**	**-1.553**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
0.2 Burgerzaken	**-1.010**	**703**	**0**	**0**	**-306**	**-744**	**566**	**0**	**0**	**-178**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	**-108**	**1**	**0**	**0**	**-107**	**-110**	**1**	**0**	**0**	**-109**
0.4 Overhead	**-27.053**	**1.960**	**0**	**0**	**-25.093**	**-23.064**	**2.125**	**0**	**0**	**-20.939**
0.5 Treasury	**-1.241**	**2.618**	**0**	**0**	**1.377**	**-1.042**	**2.784**	**0**	**0**	**1.742**
0.61 OZB woningen	**-583**	**7.688**	**0**	**0**	**7.105**	**-712**	**7.869**	**0**	**0**	**7.158**
0.62 OZB niet-woningen	**-5**	**4.284**	**0**	**0**	**4.279**	**-5**	**4.284**	**0**	**0**	**4.279**
0.64 Belastingen overig	**-22**	**203**	**0**	**0**	**180**	**-23**	**258**	**0**	**0**	**235**
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	**-3**	**103.559**	**0**	**0**	**103.556**	**-3**	**107.239**	**0**	**0**	**107.236**
0.8 Overige baten en lasten	**-2.625**	**89**	**0**	**0**	**-2.536**	**-5.831**	**89**	**0**	**0**	**-5.742**
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	**-25**	**0**	**0**	**0**	**-25**	**-25**	**0**	**0**	**0**	**-25**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	**-3.412**	**145**	**0**	**0**	**-3.268**	**-3.586**	**148**	**0**	**0**	**-3.438**
1.2 Openbare orde en veiligheid	**-1.821**	**303**	**0**	**0**	**-1.518**	**-1.529**	**0**	**0**	**0**	**-1.529**
2.1 Verkeer en vervoer	**-9.421**	**344**	**0**	**0**	**-9.077**	**-8.824**	**344**	**0**	**0**	**-8.480**
2.2 Parkeren	**-96**	**12**	**0**	**0**	**-84**	**-88**	**12**	**0**	**0**	**-77**
2.4 Economische havens en waterwegen	**-1**	**0**	**0**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
3.1 Economische ontwikkeling	**-925**	**0**	**0**	**0**	**-925**	**-488**	**0**	**0**	**0**	**-488**
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	**-170**	**251**	**0**	**0**	**81**	**-171**	**251**	**0**	**0**	**80**
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	**-859**	**59**	**0**	**0**	**-800**	**-194**	**59**	**0**	**0**	**-136**
3.4 Economische promotie	**-576**	**538**	**0**	**0**	**-38**	**-633**	**538**	**0**	**0**	**-95**

Exploitatie	2026 (na bestuursrapportage)					2027 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
4.1 Openbaar basisonderwijs	-230	0	0	0	-230	-230	0	0	0	-230
4.2 Onderwijshuisvesting	-2.845	9	0	0	-2.836	-2.141	9	0	0	-2.132
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.612	430	0	0	-1.182	-1.766	430	0	0	-1.336
5.1 Sportbeleid en activering	-2.178	0	0	0	-2.178	-2.093	0	0	0	-2.093
5.2 Sportaccommodaties	-1.143	191	0	0	-952	-996	269	0	0	-727
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-861	0	0	0	-861	-783	0	0	0	-783
5.4 Musea	-556	21	0	0	-536	-578	21	0	0	-557
5.5 Cultureel erfgoed	-68	0	0	0	-68	-68	0	0	0	-68
5.6 Media	-998	6	0	0	-992	-968	6	0	0	-962
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-5.716	216	0	0	-5.499	-4.704	67	0	0	-4.637
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-9.870	6.392	0	0	-3.478	-8.930	6.029	0	0	-2.902
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	-483	0	0	0	-483	-485	0	0	0	-485
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-65	0	0	0	-65	-66	0	0	0	-66
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-4.463	0	0	0	-4.463	-4.542	0	0	0	-4.542
6.3 Inkomensregelingen	-17.901	13.057	0	0	-4.845	-17.189	12.057	0	0	-5.132
6.4 WSW en beschut werk	-12.905	1.380	0	0	-11.525	-13.100	1.294	0	0	-11.806
6.5 Arbeidsparticipatie	-281	0	0	0	-281	-347	0	0	0	-347
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-2.405	134	0	0	-2.271	-2.186	124	0	0	-2.062
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	-6.606	450	0	0	-6.156	-6.871	450	0	0	-6.421
6.712 Begeleiding (WMO)	-3.318	0	0	0	-3.318	-3.318	0	0	0	-3.318
6.713 Dagbesteding (WMO)	-1.136	0	0	0	-1.136	-1.136	0	0	0	-1.136
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-3.877	0	0	0	-3.877	-3.907	0	0	0	-3.907
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-5.329	0	0	0	-5.329	-5.329	0	0	0	-5.329
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	-100	0	0	0	-100	-100	0	0	0	-100
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	-869	0	0	0	-869	-869	0	0	0	-869
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-4.643	0	0	0	-4.643	-4.643	0	0	0	-4.643
6.791 PGB WMO	-355	0	0	0	-355	-413	0	0	0	-413
6.792 PGB Jeugd	-297	0	0	0	-297	-264	0	0	0	-264
6.821 Jeugdbescherming	-1.266	0	0	0	-1.266	-1.266	0	0	0	-1.266
6.91 Coördinatie en beleid WMO	-1.238	0	0	0	-1.238	-1.260	0	0	0	-1.260
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-481	0	0	0	-481	-458	0	0	0	-458
7.1 Volksgezondheid	-2.615	0	0	0	-2.615	-2.184	0	0	0	-2.184
7.2 Riolering	-6.802	8.479	0	0	1.677	-6.638	8.310	0	0	1.672
7.3 Afval	-4.125	4.807	0	0	682	-4.350	5.032	0	0	682
7.4 Milieubeheer	-4.891	1.816	0	0	-3.075	-3.977	1.190	0	0	-2.787

Exploitatie	2026 (na bestuursrapportage)					2027 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	**-215**	**272**	**0**	**0**	**56**	**-220**	**272**	**0**	**0**	**52**
8.1 Ruimte en leefomgeving	**-1.762**	**120**	**0**	**0**	**-1.641**	**-1.792**	**123**	**0**	**0**	**-1.669**
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	**-541**	**1.682**	**0**	**0**	**1.141**	**-363**	**652**	**0**	**0**	**290**
8.3 Wonen en bouwen	**-11.651**	**5.954**	**0**	**0**	**-5.696**	**-3.110**	**1.243**	**0**	**0**	**-1.867**
Gerealiseerd resultaat	**-182.005**	**168.173**	**14.342**	**-117**	**393**	**-163.783**	**164.146**	**1.229**	**-157**	**1.435**

Overzicht van baten en lasten voor het taakveld overhead

Bedragen x € 1.000	2027			2028	2029	2030
	Baten	Lasten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Salarissen en sociale lasten		**-13.246**	**-13.246**	-13.246	-13.246	-13.246
Belastingen		**-5**	**-5**	-5	-5	-5
Duurzame goederen		**-64**	**-64**	-64	-64	-64
Ingeleend personeel		**-12**	**-12**	-12	-12	-12
Uitgeleend personeel	**1.115**		**1.115**	1.115	1.115	1.115
Leges en andere rechten			**0**	0	0	0
Overige goederen en diensten	**335**	**-8.086**	**-7.751**	-7.811	-7.593	-7.593
Inkomensoverdrachten - Rijk		**-12**	**-12**	-12	-12	-12
Inkomensoverdrachten - gemeenten	**86**	**-191**	**-105**	-105	-105	-105
Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	**21**		**21**	21	21	21
Inkomensoverdrachten - overige overheden		**-241**	**-241**	-241	-241	-241
Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	**92**		**92**	92	92	92
Afschrijvingen		**-837**	**-837**	-921	-911	-911
Mutatie voorzieningen		**-144**	**-144**	-144	-144	-144
Toegerekende en bespaarde rente		**-34**	**-34**	-34	-34	-34
Overige verrekeningen	**475**	**-163**	**312**	312	312	312
Totaal	**2.124**	**-23.035**	**-20.911**	**-21.055**	**-20.827**	**-20.827**

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

Het besluit begroting en verantwoording (BBV) verplicht de gemeente om afzonderlijk in te gaan op de zogenoemde ‘jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume’. Bij deze arbeidsgerelateerde verplichtingen is het doorslaggevend of het verloop van de uitgaven gedurende een aantal begrotingsjaren, in de regel betreft dit de begrotingsperiode van 4 jaar, gelijkmatig dan wel ongelijkmatig is. Bij een gelijkmatig verloop zoals bijvoorbeeld lonen, premies en vakantiegeld moeten de uitgaven in de begroting worden geraamd. Is er sprake van een sterke omvangwisseling in het uitgavenpatroon dan moeten de uitgaven ten laste van een voorziening worden gebracht. De kosten van voormalig personeel en wethouderspensioenen worden gedekt uit voorzieningen omdat hier sprake is van een ongelijk volume. De hoogte van de voorzieningen moet afgestemd zijn op de achterliggende verplichtingen. Jaarlijks vindt er daarom bij het opstellen van de jaarrekening een doorrekening plaats.

Uitgangspunten

Omschrijving uitgangspunt	
Lasten	
Prijsstijging	2,1%
Subsidies	3,78% op basis van 80% loonvoet, 20% prijsstijging.
Gemeenschappelijke regelingen	Begroting gemeenschappelijke regeling
Salarissen	4,2%
Kapitaallasten	1e afschrijving in het jaar na gereedkoming
Baten	
Belasting onroerende zaken (OZB)	2,1%
Overige belastingen	2,1%
Rioolrecht	Kostendekkend
Afvalstoffenheffing	Kostendekkend
Leges	Kostendekkend
Overige opbrengsten	2,1%
Huren	Driejaarsgemiddelde inflatie 3,5%
Overige uitgangspunten	
Onvoorzien	€ 100.000
Prijspeil meerjarenbegroting	Constante prijzen, prijspeil 2027
Algemene uitkering gemeentefonds	Op basis van meicirculaire
BUIG	Op basis van voorlopige beschikking

BIJLAGEN

Bijlage 1: Verplichte beleidsindicatoren

Toelichting

Omschrijving (toelichting)
In deze bijlage zijn de verplichte indicatoren opgenomen zoals voorgeschreven in het Besluit begroting en verantwoording. De beleidsindicatoren hebben in de meeste gevallen geen relatie met onze doelstellingen en activiteiten. De gegevens worden voor het grootste gedeelte via de website 'waar staat je gemeente' verzameld. Daar worden de nieuwste beschikbare cijfers gepubliceerd, net zoals de vergelijking met Nederland. De cijfers in deze bijlage zijn van 24 augustus 2026.

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Omschrijving
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2021	9	8	Stichting Halt	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar. Jongeren van 12 t/m 17 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.
		2022	9	8		
		2023	8	9		
		2024	8	9		
		2025	12	10		
Misdrijven - Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2021	2,6	4,3	CBS - Geregistreerde criminaliteit	Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
		2022	3,6	4,5		
		2023	3,0	4,2		
		2024	3,1	4,3		
		2025	3,3	4,6		
Misdrijven - Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag	per 1.000 inwoners	2021	4,9	6,1	CBS - Geregistreerde criminaliteit	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.
		2022	5,1	6		
		2023	4,4	5,8		
		2024	3,5	5,7		
		2025	3,1	5,7		
Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	2021	0,9	1,3	CBS - Geregistreerde diefstallen	Het aantal diefstallen uit woningen per 1000 inwoners

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Omschrijving
		2022	0,9	1,4		
		2023	0,5	1,3		
		2024	0,8	1,2		
		2025	0,6	1,2		
Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	2021	0,6	1,8	CBS - Geregistreerde diefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1000 inwoners
		2022	0,3	2,3		
		2023	0,7	2,5		
		2024	0,3	2,2		
		2025	0,5	2,1		
Functiemenging	%	2021	46,9	53,3	CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
		2022	47,7	53,8		
		2023	48	54,2		
		2025	47,9	54,6		
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw.15 t/m 64jr	2021	153,2	164,9	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2022	160,9	174,1		
		2023	163,1	181,8		
		2025	171,1	196,1		
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2023	3	6,3	DUO/Ingrado	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren dat absoluut verzuimer is (geweest) gedurende het schooljaar: de jongere is niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling. De periodeaanduiding '2025' staat voor schooljaar '2024/2025'.
		2024	3,6	6,7		
		2025	3,7	7,4		
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2021	13	20	DUO/Ingrado	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken. De periodeaanduiding '2025' staat voor schooljaar '2024/2025'.
		2022	20	24		
		2023	19	27		
		2024	18	28		
		2025	20	28		
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2021	1,4	1,9	DUO/Ingrado	Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan. De periodeaanduiding '2025' staat voor schooljaar '2024/2025'.
		2022	1,1	2,4		
		2023	1,5	2,4		
		2024	1,4	2,3		
		2025	2	2,3		

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Omschrijving
Niet-sporters	%	2020	47,4	49,3	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
		2022	46,1	46,4		
		2024	41,8	42,5		
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2020	190	170	CBS - Huishoudelijk afval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
		2021	154	169		
		2022	133	148		
		2023	128	148		
		2024	140	148		
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2021	17,5	33,1	RVO - Regionale Klimaatmonitor	Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit t.o.v. het totaal bekend elektriciteitsverbruik.
		2022	27	32,5		
		2024	53,9	42,8		
Gemiddelde WOZ-waarde	x €1.000	2022	298	317	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
		2023	355	368		
		2024	369	378		
		2025	385	398		
		2026	410	439		
Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	2020	5,1	8,9	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties. Onder een woning wordt verstaan de kleinste binnen één of meer panden gelegen en voor woondoeleinden geschikte eenheid van gebruik, ontsloten via een eigen toegang vanaf de openbare weg, een erf of een gedeelde verkeersruimte. Voorbeelden zijn vrijstaande woningen, eengezinswoningen, flat- of portiekwoningen, studentenhuizen. Alle verblijfsobjecten met minimaal een woonfunctie en eventueel 1 of meer andere gebruiksfuncties worden als woning aangemerkt. Nieuwbouw betreft de mutatie in de woningvoorraad waarbij een woning 'vanaf 0' wordt toegevoegd aan de woningvoorraad
		2021	5,1	8,9		
		2022	3,3	9,3		
		2023	3,2	9,1		
		2024	5,1	8,4		
Demografische druk	%	2022	83,5	70,3	CBS - Bevolkingsstatistiek - bewerking ABF	Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.
		2023	83,7	70,3		
		2024	84,6	70,4		
		2025	84,9	70,7		
		2026	86,2	71,3		
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2022	689	823	COELO - Atlas lokale lasten	Som van de gemiddeld betaalde ozb op basis van de gemiddelde woz-waarde van woningen in de gemeente + reinigingsheffing + rioolheffing minus eventuele heffingskorting.
		2023	846	860		
		2024	897	925		
		2025	927	957		

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Omschrijving
		2026	954	993		
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2022	851	905	COELO - Atlas lokale lasten	Som van de gemiddeld betaalde ozb op basis van de gemiddelde woz-waarde van woningen in de gemeente + reinigingsheffing + rioolheffing minus eventuele heffingskorting.
		2023	967	942		
		2024	1022	1004		
		2025	1061	1050		
		2026	1096	1091		
Banen	per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	2021	653,5	805,5	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA - bewerking ABF Research	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
		2022	675,7	825,4		
		2023	687,7	836,6		
		2025	699,2	858,8		
Jongeren met een delict voor de rechter	%	2019	0	1	CBS - Jeugdmonitor	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2020	1	1		
		2021	1	1		
		2022	1	1		
		2023	1	1		
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2020	4	6	CBS - Jeugdmonitor	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2021	3	6		
		2022	4	6		
		2023	4	6		
		2024	4	6		
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2020	2	2	CBS - Jeugdmonitor	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2021	2	2		
		2022	2	1		
		2023	2	2		
		2024	2	2		

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Omschrijving
Netto arbeidsparticipatie	%	2021	70,4	70,4	CBS - Arbeidsdeelname (gemeente)	Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking (beroeps- en niet-beroepsbevolking). Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking).
		2022	73,1	72,2		
		2023	72,6	73,1		
		2024	72,4	73,2		
		2025	73,7	73,2		
Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	2021	228,3	431,2	CBS - Personen met een bijstandsuitkering naar soort uitkering	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
		2023	172,4	344,8		
		2024	188,6	343,6		
		2025	157,1	281,2		
Lopende re-integratievoorzieningen		2021	550,5	197,7	CBS - Re-integratie-/participatievoorzieningen	Het aantal reintegratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2022	549	197,7		
		2024	571,9	203,1		
		2025	593,1	217,8		
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	13,5	12,9	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura	In percentage van alle jongeren tot 18 jaar, per 1 januari Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014), en in natura door de zorgaanbieder is geleverd. PGB gefinancierde hulp en zorg valt hier dus buiten. Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. Zorg in Natura wordt direct vergoed aan de zorgverlener zonder tussenkomst van de zorggebruiker. In het kader van de jeugdzorg betekent dit dat de hulp rechtstreeks door de gemeente wordt vergoed. Persoonsgebonden budget (PGB)is een geldbedrag waarmee de zorggebruiker zelf zorg, begeleiding, hulp, hulpmiddelen of voorzieningen in kan kopen. Deze wordt verstrekt via de Sociale verzekeringsbank (SVB) maar is ook afkomstig van de gemeente.
		2022	13,2	13,2		
		2023	10,7	11,1		
		2024	14,5	13,7		
		2025	14,7	13,7		
Jongeren met jeugdbescherming	%	2021	1,4	1,2	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura	in percentage van alle jongeren tot 18 jaar, per 1 januari Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Omschrijving
						jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of ‘onder voogdij geplaatst’.
		2022	1,4	1,2		
		2023	1	1		
		2024	1,1	1		
		2025	1,1	1		
Jongeren met jeugdreclassering	%	2019	0,3	0,4	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura	in percentage van alle jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar, per 1 januari Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de overtreding of het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart.
		2020	0,3	0,4		
		2021	0,2	0,3		
Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo	per 10.000 inwoners	2021	740	704	CBS - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein Wmo	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkvoorziening is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.
		2022	740	710		
		2023	730	700		
		2024	730	720		
		2025	740	720		
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2023	8,1		Eigen begroting	
		2024	8,3			
		2025	8,4			
		2026	8,4			
		2027	8,6			
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2023	7,3		Eigen begroting	
		2024	7,7			
		2025	7,7			
		2026	7,7			
		2027	8			
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2023	978,02		Eigen begroting	
		2024	1103,51			
		2025	923,12			
		2026	899,98			

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Omschrijving
		2027	974,65			
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2023	17,76		Eigen begroting	
		2024	14,13			
		2025	9,06			
		2026	3,63			
		2027	1,15			
Overhead	% van totale lasten	2023	12,46		Eigen begroting	
		2024	12,68			
		2025	12,75			
		2026	12,46			
		2027	13,25			

Bijlage 2: Overzicht subsidies

Toelichting

Omschrijving (toelichting)
Deze bijlage bevat een overzicht van de subsidies die we op basis van de begroting verstrekken.

Ruimte, wonen en energie

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
62100000	Aanleg en onderhoud infrastructuur	42550	Bijdrage commissie BTB	Stichting Gehandicapten Platform Berkelland	€ 250
65600200	toerisme en recreatie regionaal	42550	Inkomensoverdrachten aan overheid (niet-Rijk)	Stichting Achterhoek Toerisme	127.500
65600200	toerisme en recreatie regionaal	42550	Inkomensoverdrachten aan overheid (niet-Rijk)	Stichting Achterhoek Toerisme	127.500

Sociaal domein

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
60610057	Preventieplatform Jeugd	42550	GGD Nu niet Zwanger	GGD NOG	€ 19.400
60610070	Dorpskamers	42550	Openstelling dorpskamer Eibergen en Neede	Stichting Stadskamer	€ 190.000
60672100	Yunio: Voorzorg en Thuisbegeleiding	42550	Thuisbegeleiding	Yunio Jeugdgezondheidszorg	€ 69.000
		42550	Voorzorg	Yunio Jeugdgezondheidszorg	€ 21.000
60672200	Verbinding Zorg en Onderwijs	42550	Trajectbegeleiding, SRW en School-ex	ROC Graafschapcollege	€ 28.000
		42550	Trajectbegeleiding en schoolmaatschappelijk werk	Zone college Borculo	€ 7.500
66700600	Jeugd- en Jongerenwerk: preventief jeugdbeleid	42550	Begeleide omgangsregeling	Humanitas District Oost	€ 28.000
		42250	Preventie	GGNet	€ 10.500
67140008	Gidsgelden	42550	Verslavingszorg	Tactus	€ 76.000
66715000	Jeugdgezondh.zorg 0-4jr + preventie jeugd en gezin	42550	0-4 Jaar, rijksvaccinatieprogramma, home start, prenatale	Yunio Jeugdgezondheidszorg	€ 910.000
		42550	Integrale voorlichting aan zwangeren	Verloskundig Samenwerkingsverband	€ 4.000
		42550	Coordinatie integrale vroeghulp	Stichting MEE Samen	€ 41.000
60140000	Bureau Halt	42550	Bureau Halt	Bureau Halt	€ 26.000
66200420	Algemene voorzieningen en preventief beleid	42550	Eenzaamheid	Humanitas	€ 37.000
		42550	Terminale zorg aan huis	Hospice de Lelie	€ 4.500
		42550	Netwerk ouderen Ouderen	NOVA - Markenheem	€ 5.000
66700001	Algemeen maatschappelijke werk	42550	Slachtofferhulp	Stichting Slachtofferhulp Nederland	€ 16.000
60682000	Bijdrage Veilig Thuis Noord Oost Gelderland	42300	Bijdrage VTNOG	Stichting Veilig Thuis Noord Oost Gelderland	€ 360.000

Onderwijs, sport en cultuur

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
64800600	Overige baten en lasten bijzonder onderwijs	42550	Inkomensoverdrachten aan overheid(niet -Rijk)ASV Begroting	Stichting Bevordering Techniekonderwijs	€ 7.500
66700550	Combinatiefuncties(K)	42550	Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Beweeg Wijs Detachering B.V.	42.000
			Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Stichting Sport Federatie Berkelland	243.500
			Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Stichting Culturije	€ 162.500
			Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Stichting Sportaccommodatie 't Timpke	€ 12.000

Ruimte, wonen en energie

65300410	Sport: ondersteuning en stimulering(K)	42550	Sport en bewegen	Stichting Sport Federatie Berkelland	€ 102.000
65300210	Zwembaden: subsidies(K)	42550	Exploitatiebijdrage zwembaden	Stichting Zwembad Ruurlo	€ 286.000
60510000	Natuurbad Rekken(K)	42550	Exploitatiebijdrage natuurbad Rekken	Zwembad Rekken	€ 20.000
65100000	Openbare bibliotheek	42550	Exploitatiebijdrage	Bibliotheek Oost Achterhoek	€ 878.000
65110000	Kunstzinnige vorming	42550	Exploitatiebijdrage	Stichting Culturije	€ 276.000
65410010	Kunstzinnige vorming	42550	Exploitatiebijdrage	Stichting Museum de Scheper	€ 89.000
		42550	Exploitatiebijdrage	Museum de Lebbenbrugge	€ 5.000
		42550	Subsidie Brandweer en Stormrampmuseum	Brandweer- en Stormrampmuseum	€ 5.000
		42550	Exploitatiebijdrage	Stichting Eibergse Molens	€ 7.000
65800200	Gemeentelijk en regionaal mediabeleid	42550	Bekostiging ogv Mediawet	Stichting Berkelland Lokaal	30.500
66700510	Wijkcentra en dorpshuizen, subsidies	42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Kulturhus 't Stieltjen	€ 18.000
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Dorpshuis De Zunnekamp	€ 14.750
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Dorpshoes Gelster	2.500
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Kulturhus Beltrum	€ 12.600
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting 't Haarhoes Noordijk	€ 17.600
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Dorpsaccommodatie Rietmolen	€ 40.000
65410100	Monumenten (in eigendom)	42550	Monumentensubsidie (Hollandse Mölle)	Overman	€ 2.000
		42550	Monumentensubsidie (Molen De Ster)	Mensink	€ 2.000

Werk en inkomen

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
60630005	Subsidie armoedebestrijding	42550	Bijdrage voedselbank	Voedselbank Oost Achterhoek	€ 13.050
		42550	Bijdrage formulierenbrigade /Thuisadministratie	Humanitas District Oost	€ 29.394
		42550	Maatschappelijk werk	Sensire	€ 87.047
		42550	Bijdrage financiële thuisadministratie	Schuld Op Maat	€ 10.354
		42550	Maatschappelijk werk	Stg. Leergeld	€ 10.000
60340000	Faciliteren ondernemersfonds	42560	Doorbetaling reclamebelasting	Stichting Ondernemersfonds Berkelland	€ 205.000

Bijlage 3: Investeringen

Investeringen

In de begroting is dekking opgenomen voor de volgende kredieten. De investeringen zijn gepland voor 2027, waardoor de kredieten nu beschikbaar gesteld moeten worden.

Bedrag (x € 1.000)	Nieuw krediet
Vervanging Materieel buitendienst	382
Speel- en beweegvoorzieningen 2027	30
Vervanging ICT middelen	400
Vervanging meubilair	450

- **Materieel buitendienst**
  Jaarlijks zijn voertuigen en/of materieel aan vervanging toe.
- **Speel- en beweegvoorzieningen 2027**
  Afgesproken is jaarlijks een krediet van € 30.000 beschikbaar te stellen voor speel- en beweegvoorzieningen.
- **ICT middelen**
  Jaarlijks zijn er diverse ict middelen die vervangen moeten worden.
- **Meubilair**
  Het kantoormeubilair is aan vervanging toe. De lasten passen binnen de begroting.

Hierna volgt een overzicht van de lopende kredieten.

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Eindstand 2025			Toevoegingen/verminderingen			Realisatie 2026			Restant		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
010 Wegen (of Openbare ruimte)												
010.010 Transformatie Oudestraat	-39	300	261			0	-24	2	-22	-14	298	283
010.030 Busplein Neede	-146		-146	134		134	-8		-8	-4	0	-4
010.050 Herinrichting: Van Bevervoordestraat Gelselaar	-55		-55			0			0	-55	0	-55
010.070 Inrichting oud Tracé N18 vanaf Steinkampswg Eibrg	-864		-864			0	-7		-7	-857	0	-857
010.080 Voorbereiding herinrichting N18 kern Eibergen	-200		-200			0			0	-200	0	-200
010.090 Aankoop openbare ruimte Maalderij Rietmolen			0			0			0	0	0	0
010.110 Sterrenplt: Sloop en herinrichting Huenderstraat			0			0			0	0	0	0
010.150 Revitalisering Centrum Borculo(K)	-124		-124			0	-20		-20	-104	0	-104
010.160 Reconstructie Stationsweg Borculo(K)	545	-545	0			0			0	545	-545	0
010.170 Vervanging 3 verkeersregelinstallaties			0			0			0	0	0	0
010.180 Vervanging openbare verlichting langs oude N18	-91		-91			0	23		23	-114	0	-114
010.190 Verkeersplateau oude Diepenheimseweg - Rotmansdiekske			0			0			0	0	0	0
010.200 Reconstructie kruispunt Geesterseweg - Bollertweg			0			0			0	0	0	0
010.210 Aanpassing Klaashofweg/Schoppenstaestraat	-138		-138			0			0	-138	0	-138

Bedragen x € 1.000

010.220 Tiny houses Eibergen	-257		-257			0	-3		-3	-254	0	-254
010.230 Reconstructieprogramma Wegen			0			0			0	0	0	0
010.240 Uitbreiding woonwagenstandplaatsen Borculo/Ruurlo	-576	26	-550			0	-26		-26	-550	26	-524
010.250 Gronden nabij gemeentewerf Borculo	-3		-3	3	25	28	0		0	0	25	25
010.260 Actief grondbeleid	-2.000		-2.000			0			0	-2.000	0	-2.000
010.099 Overig			0	-450	200	-250	-3		-3	-447	200	-247
Totaal 010 Wegen (of Openbare ruimte)	-3.946	-219	-4.165	-313	225	-88	-68	2	-66	-4.191	3	-4.187
020 Gecombineerde projecten: riolering en openbare ruimte			0			0			0	0	0	0
020.020 Rioolvervanging en herinrichting Rozenkamp Neede			0			0			0	0	0	0
020.040 Borculoseweg	-3.070	230	-2.840	-270	195	-75	-273		-273	-3.067	425	-2.642
020.050 Herinr. Ruwenhofstr. Neede	-231		-231			0	-71		-71	-160	0	-160
020.100 Herinr. Voshaarweg/W Sluyterweg Haarlo			0			0			0	0	0	0
020.110 Garvelinkskamp Ruurlo	-9.020		-9.020			0	-100		-100	-8.919	0	-8.919
020.130 Burg.Bloemerstrt: Herinr. Fase 1			0			0			0	0	0	0
020.150 herinrichting: Lochemseweg	-1.028	110	-918	-100		-100	-6		-6	-1.122	110	-1.012
020.160 Revitalisering centrum Eibergen			0			0			0	0	0	0
020.190 Herinr. de Rozenkamp Eibergen	-431		-431			0	-275		-275	-156	0	-156
020.200 Herinr. woonstraten wijk oost Beltrum	-581	66	-515			0	-552	30	-522	-30	36	6
020.210 Herinrichtings- en rioolwerkzaamheden Rekken	-3.328	17	-3.311			0	-1.540		-1.540	-1.788	17	-1.771
020.220 Ontwerpscenario en sociale wijkontwikkeling Neede Noord Oost	-12.229	525	-11.704			0	-1.849		-1.849	-10.380	525	-9.855
020.230 Masterplan herinrichting Ruurlo-Centrum	-6.438	12	-6.426			0	-6		-6	-6.432	12	-6.420
020.240 Neede NO fase 23	-960		-960			0	-62		-62	-898	0	-898
020.250 Herinrichting Hoflaan/Scheijlaan	-2.223	65	-2.158			0			0	-2.223	65	-2.158
020.260 Vervangingsprogramma infrastructuur 2026			0	-6.500		-6.500	-540		-540	-5.960	0	-5.960
Totaal 020 Gecombineerde projecten: riolering en openbare ruimte	-39.538	1.025	-38.514	-6.870	195	-6.675	-5.274	30	-5.244	-41.135	1.190	-39.945
030 Riolering en afval			0			0			0	0	0	0
030.030 Klein onderhoud en relinen 2018-2019			0			0			0	0	0	0
030.040 Klein onderhoud en relinen	-111		-111	-4		-4	-115		-115	0	0	0
030.050 Renoveren rioolgemalen	-789		-789	-700		-700	-248		-248	-1.240	0	-1.240
030.080 Renovatie drukrioolunits	-1.459		-1.459			0	-130		-130	-1.329	0	-1.329
030.090 Tulp en Anemonenstr real natuurpark/berg nta(K)			0			0			0	0	0	0

Bedragen x € 1.000

030.100 Minicontainers			0			0			0	0	0	0
030.110 Aanpak wateroverlast Schoemaker	-950		-950			0			0	-950	0	-950
Totaal 030 Riolering en afval	-3.309	0	-3.309	-704	0	-704	-494	0	-494	-3.519	0	-3.519
050 Onderwijs en sport			0			0			0	0	0	0
050.020 Het Simmelink	-483		-483			0	-5		-5	-478	0	-478
050.040 Staring College	-1.635		-1.635			0	-109		-109	-1.526	0	-1.526
050.050 Sporthal Ruurlo	-12.454		-12.454			0	-122		-122	-12.332	0	-12.332
050.080 Renovatie St. Jozefschool/vorming IKC	-1.657	215	-1.442			0			0	-1.657	215	-1.442
050.090 SUVIS bijdragen			0			0			0	0	0	0
050.100 Kiezel en Kei/Heuvelschool			0			0			0	0	0	0
050.110 OBS Noord			0			0			0	0	0	0
050.120 Sloop oude locatie Maxx onderwijs			0			0			0	0	0	0
050.140 Speel- en beweegvoorzieningen	-17		-17	-30		-30	-7		-7	-40	0	-40
050.150 Unilocatie Beukenlaan Borculo	-716		-716			0	-250		-250	-466	0	-466
050.160 4e en 5e zaaldeel Timpe	-4.701		-4.701			0	-1.152		-1.152	-3.550	0	-3.550
050.170 De Regenboogschool	-175		-175			0	-4		-4	-171	0	-171
Totaal 050 Onderwijs en sport	-21.838	215	-21.623	-30	0	-30	-1.648	0	-1.648	-20.220	215	-20.005
090 Bedrijfsvoering			0			0			0	0	0	0
090.010 Materieel	-431		-431	-447		-447	-331		-331	-547	0	-547
090.020 ICT	-826		-826	-478		-478	-1.007		-1.007	-297	0	-297
090.030 Herinrichting Publiekswinkel	-672		-672			0	-42		-42	-630	0	-630
090.040 Brandweerkazernes			0	-215		-215			0	-215	0	-215
090.050 Restaurant			0			0			0	0	0	0
Totaal 090 Bedrijfsvoering	-1.929	0	-1.929	-1.140	0	-1.140	-1.381	0	-1.381	-1.689	0	-1.689
Resultaat	-70.561	1.021	-69.540	-9.057	420	-8.637	-8.864	32	-8.832	-70.754	1.408	-69.345

Bijlage 4: Conversietabel begroting 2026 - begroting 2027

Conversietabel

WAS				IS		
Programma 2026	**Speerpunt 2026**	**Activiteit 2026**		**Programma 2027**	**Speerpunt 2027**	**Activiteit 2027**
Onze aantrekkelijke leefomgeving	Gebiedsgericht werken. (010.020)	We gaan voortdurend met onze inwoners en organisaties in gesprek over wat er speelt in de wijken en kernen, zodat onze activiteiten daarop aansluiten. (010.020.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Gebiedsgericht werken. (1.010)	We gaan voortdurend met onze inwoners en organisaties in gesprek over wat er speelt in de wijken en kernen, zodat onze activiteiten daarop aansluiten. (1.010.01)
Onze aantrekkelijke leefomgeving	Een klimaatbestendige leefomgeving. (010.030)	We voeren het watertakenplan uit. (010.030.030)	>	Ruimte, wonen en energie	Een klimaatbestendige leefomgeving. (1.020)	We voeren het watertakenplan uit. (1.020.02)
Onze aantrekkelijke leefomgeving	Een klimaatbestendige leefomgeving. (010.030)	We beheren en onderhouden het openbaar groen en de gemeentelijke begraafplaatsen. (010.030.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Een klimaatbestendige leefomgeving. (1.020)	We beheren en onderhouden het openbaar groen en de gemeentelijke begraafplaatsen. (1.020.01)
Onze aantrekkelijke leefomgeving	Een klimaatbestendige leefomgeving. (010.030)	We houden integraal rekening met de gevolgen van klimaatverandering zoals (extreme) wateroverlast, droogte en hitte.	>	Ruimte, wonen en energie	Een klimaatbestendige leefomgeving. (1.020)	We houden integraal rekening met de gevolgen van klimaatverandering zoals wateroverlast door extreme neerslag, droogte en hitte.
Onze aantrekkelijke leefomgeving	Mobiliteit. (010.040)	We onderhouden onze infrastructuur (wegen en paden). (010.040.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Mobiliteit. (1.030)	We onderhouden onze infrastructuur (wegen en paden). (1.030.01)
Onze aantrekkelijke leefomgeving	Mobiliteit. (010.040)	We houden Berkelland bereikbaar.	>	Ruimte, wonen en energie	Mobiliteit. (1.030)	We houden Berkelland bereikbaar.
Onze aantrekkelijke leefomgeving	Van Afval Naar Grondstof. (010.050)	We werken een nieuw grondstoffenplan (Van Afval naar Grondstof 2023-2027) uit in maatregelen waarbij we inzetten op zoveel mogelijk grondstofhergebruik en zo min mogelijk restafval. (010.050.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Van Afval Naar Grondstof. (1.040)	We gaan gericht zwerfafval tegen op basis van de halfjaarlijkse monitor zwerfafval. (1.040.02)
Onze aantrekkelijke leefomgeving	Van Afval Naar Grondstof. (010.050)	We gaan gericht zwerfafval tegen op basis van de halfjaarlijkse monitor zwerfafval. (010.050.020)	>	Ruimte, wonen en energie	Van Afval Naar Grondstof. (1.040)	We werken een nieuw grondstoffenplan (Van Afval naar Grondstof 2023-2027) uit in maatregelen waarbij we inzetten op zoveel mogelijk grondstofhergebruik en zo min mogelijk restafval. (1.040.01)
Passend wonen	Passend wonen in Berkelland. (020.010)	We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren. (020.010.060)	>	Ruimte, wonen en energie	Passend wonen in Berkelland (1.110)	We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren. (1.110.03)
Passend wonen	Passend wonen in Berkelland. (020.010)	We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie. (020.010.040)	X			
Passend wonen	Passend wonen in Berkelland. (020.010)	We voegen nieuwe woningen toe. (020.020.040)	>	Ruimte, wonen en energie	Passend wonen in Berkelland (1.110)	We voegen nieuwe woningen toe. (1.120.02)
Passend wonen	Passend wonen in Berkelland. (020.010)	We zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in een duurzame en toekomstbestendige bestaande woningvoorraad. (020.010.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Passend wonen in Berkelland (1.110)	We zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in een duurzame en toekomstbestendige bestaande woningvoorraad. (1.110.01)
Passend wonen	Passend wonen in Berkelland. (020.010)	WBI-projecten (020.010.070)	>	Ruimte, wonen en energie	Passend wonen in Berkelland (1.110)	WBI-projecten (1.110.04)
Passend wonen	We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (020.020)	We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (020.020.030)	>	Ruimte, wonen en energie	Goede dienstverlening rondom wonen. (1.120)	We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (1.120.01)

WAS				IS		
Passend wonen	We werken door aan de integrale wijkontwikkeling in Neede Noordoost. (020.030)	Wijkaanpak Neede Noord Oost	>	Ruimte, wonen en energie	Integrale wijkontwikkeling in Neede Noord-Oost. (1.130)	We voeren de wijkaanpak Neede Noord Oost uit. (1.130.01)
Vitaal platteland	Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland. (030.010)	We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners. (030.010.020)	>	Ruimte, wonen en energie	Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland. (1.210)	We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners. (1.210.01)
Vitaal platteland	Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland. (030.010)	We zoeken de samenwerking met partijen als de VK-Oost, LTO en de Marke gericht op ondersteuning van agrariërs richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.	>	Ruimte, wonen en energie	Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland. (1.210)	We zoeken de samenwerking met partijen als de VK-Oost, LTO en De Marke gericht op ondersteuning van agrariërs richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.
Vitaal platteland	Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland. (030.010)	We starten met een nieuw vrijwillig kavelruil project bij Stelkampsveld. (030.010.030)	X			
Vitaal platteland	Toekomstbestendige (agrarische) erven. (030.040)	We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit. (030.040.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Toekomstbestendige (agrarische) erven. (1.240)	We voeren het plan van aanpak vrijkomende agrarische bebouwing uit. (1.240.01)
Vitaal platteland	Toekomstbestendige (agrarische) erven. (030.040)	We voeren het plan van aanpak voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit. (030.040.020)	>	Ruimte, wonen en energie	Toekomstbestendige (agrarische) erven. (1.240)	We voeren het plan van aanpak voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit. (1.240.02)
Vitaal platteland	Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (030.020)	Stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschap en het behoud van landschapselementen. (030.020.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (1.220)	We stimuleren de aanleg van nieuwe natuur en landschap en het behoud van landschapselementen. (1.220.01)
Vitaal platteland	Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (030.020)	We ondersteunen initiatieven en projecten in het kader van Leader. (030.020.020)	>	Ruimte, wonen en energie	Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (1.220)	We voeren de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan uit. (1.220.03)
Vitaal platteland	Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (030.020)	We voeren de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan uit. (030.020.030)	>	Ruimte, wonen en energie	Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (1.220)	We ondersteunen initiatieven en projecten in het kader van Leader. (1.220.02)
Vitaal platteland	Het toeristisch-recreatief aanbod in Berkelland is versterkt. (030.030)	De uitvoeringsagenda ‘Beleef het in Berkelland 2021-2024' uitvoeren. (030.030.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Het toeristisch-recreatief aanbod in Berkelland is versterkt. (1.230)	We voeren de uitvoeringsagenda ‘Beleef het in Berkelland 2021-2024' uit. (1.230.01)
Veiligheid	Veiligheid, integraal en risicobewust. (080.030)	Doorontwikkeling Zorg en veiligheid.	>	Openbare orde en veiligheid	Veiligheid, integraal en risicobewust. (5.030)	We gaan door met de ontwikkeling van zorg en veiligheid. (5.030.01)
Veiligheid	Veiligheid, integraal en risicobewust. (080.030)	We stellen een uitvoeringsplan integrale veiligheid op. (080.020.010)	>	Openbare orde en veiligheid	Veiligheid, integraal en risicobewust. (5.030)	We stellen een uitvoeringsplan integrale veiligheid op. (5.030.02)
Veiligheid	Crisisbeheersing. (080.020)	We dragen bij aan de Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland. (080.020.020)	>	Openbare orde en veiligheid	Crisisbeheersing. (5.020)	We dragen bij aan de Veiligheidsregio Noord- en Oost- Gelderland. (5.020.01)
Veiligheid	Vergunningverlening en handhaving. (080.010)	Verdere professionalisering en digitalisering vergunningverlening. (080.010.020)	>	Ruimte, wonen en energie	Milieu. (1.050)	We dragen bij aan de Omgevingsdienst Achterhoek (ODA) (1.050.01)

WAS				IS		
Veiligheid	Vergunningverlening en handhaving. (080.010)	Actualisering handhavingsbeleid. (080.010.010)	>	Bestuur en dienstverlening	Klantgerichte dienstverlening. (6.020)	We actualiseren ons handhavingsbeleid. (6.020.01)
Veiligheid	Ondermijning	We blijven sterk inzetten op bewustwording met betrekking tot ondermijning.	>	Openbare orde en veiligheid	Ondermijning (5.040)	We blijven sterk inzetten op bewustwording met betrekking tot ondermijning.
Nieuwe Energie	Innovatie- en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)	We faciliteren pilots, innovatie en andere nieuwe ontwikkelingen. (040.010.040)	>	Ruimte, wonen en energie	Innovatie- en ontwikkelagenda nieuwe energie (1.310)	We volgen nieuwe ontwikkelingen actief en vertalen deze naar pilots en innovatieve dienstverlening
Nieuwe Energie	Innovatie- en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)	We gaan aan de slag met de transitievisie warmte/koude. (040.010.100)	>	Ruimte, wonen en energie	Slimmer energieverbruik (1.320)	We ontwikkelen nieuw beleid voor slimmer energieverbruik
Nieuwe Energie	Innovatie- en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)	We ondernemen onderzoekende proefprojecten ter verrijking van onze dienstverlening. (040.010.040)	>	Ruimte, wonen en energie	Innovatie- en ontwikkelagenda nieuwe energie (1.310)	We volgen nieuwe ontwikkelingen actief en vertalen deze naar pilots en innovatieve dienstverlening
Nieuwe Energie	Innovatie- en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)	We onderzoeken slimme oplossingen die de door netcongestie beperkte vestigingsmogelijkheden voor bedrijven op de bedrijventerreinen verruimen. (040.010.090)	>	Ruimte, wonen en energie	Energiesysteem en ruimte (1.330)	We hebben aandacht voor de gevolgen van netcongestie en de keuzes die we kunnen maken
Nieuwe Energie	Innovatie- en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)	We ontwikkelen een formule voor lokaal eigenaarschap van grootschalige opwek. (040.010.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Energiesysteem en ruimte (1.330)	We onderzoeken de mogelijkheden van energiegemeenschappen
Nieuwe Energie	Innovatie- en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)	We werken data geïnformeerd en verbeteren daarmee ons vermogen om de voortgang in de aanpak van de opgave te monitoren. (040.010.070)	X			
Nieuwe Energie	Innovatie- en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)	We werken richting een integrale aanpak die bijdraagt aan de verduurzaming van de buitengebieden.	>	Ruimte, wonen en energie	Innovatie- en ontwikkelagenda nieuwe energie (1.310)	We ontwikkelen een aanpak om het platteland aardgasvrij te kunnen krijgen
Nieuwe Energie	Innovatie- en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)	We starten regionaal een onderzoek naar een afwegingskader voor batterijopslag.		Ruimte, wonen en energie	Energiesysteem en ruimte (1.330)	We maken beleid voor het energiesysteem in relatie tot de ruimte en voeren dit beleid uit.
Nieuwe Energie	Verduurzaming woningen. (040.060)	We informeren inwoners bij het maken van de juiste keuzes in de verduurzaming van woningen. (040.060.050)	>	Ruimte, wonen en energie	Slimmer energieverbruik (1.320)	We ontwikkelen nieuw beleid voor slimmer energieverbruik
Nieuwe Energie	Verduurzaming woningen. (040.060)	We ondersteunen inwoners door de inzet van financieel- en energieadvies. (040.060.030)	>	Ruimte, wonen en energie	Slimmer energieverbruik (1.320)	We zetten in op verduurzaming van woningen (1.320.02)
Nieuwe Energie	Verduurzaming woningen. (040.060)	We bieden gunstige financiële producten (leningen) aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.060.023)	>			
Nieuwe Energie	Verduurzaming woningen. (040.060)	We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen door de uitgifte van subsidies (040.060.020)	>			
Nieuwe Energie	Verduurzaming bedrijven. (040.020)	We bieden gunstige financiële producten (leningen) aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.060.023)	>	Ruimte, wonen en energie	Slimmer energieverbruik (1.320)	We zetten in op het verduurzamen van bedrijven

WAS				IS		
Nieuwe Energie	Verduurzaming bedrijven. (040.020)	We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen door het beschikbaar stellen van energie-adviezen. (040.020.024)	>			
Nieuwe Energie	Verduurzaming bedrijven. (040.020)	We zetten in op informatievoorziening en advies om bedrijven te helpen de juiste keuzes te maken in de verduurzaming. (040.020.024)	>			
Nieuwe Energie	Verduurzaming bedrijven. (040.020)	Bedrijven worden begeleid bij het nemen van verplichte duurzaamheidsmaatregelen.	>			
Nieuwe Energie	Verduurzaming maatschappelijke instellingen. (040.040)	We gaan door met de subsidieregeling maatschappelijke initiatieven. (040.040.040)	>	Ruimte, wonen en energie	Slimmer energieverbruik (1.320)	We zetten in op de verdere verduurzaming van maatschappelijke gebouwen (1.320.01)
Nieuwe Energie	Verduurzaming maatschappelijke instellingen. (040.040)	We ondersteunen maatschappelijke instellingen en sportvereniging bij de verduurzaming van de eigen accommodatie door middel van procesbegeleiding. (040.040.010)	>			
Nieuwe Energie	Verduurzaming maatschappelijke instellingen. (040.040)	We bieden gunstige financiële producten aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.020.020)	>			
Nieuwe Energie	Regionale samenwerking in de Achterhoek. (040.050)	We werken met andere overheden aan de regionale samenwerking voor de energietransitie. (040.050.020)	>	Ruimte, wonen en energie	Innovatie- en ontwikkelagenda nieuwe energie (1.310)	We werken regionaal samen in de Achterhoek om onze doelen te berieken
Nieuwe Energie	Grootschalige Opwek en Energie infrastructuur (040.070)	We stellen het herijkte RODE (Ruimtelijke Ordening en Duurzame Energie) beleidskader vast en begeleiden initiatiefnemers voor energie opwek. (040.070.010)	>	Ruimte, wonen en energie	Energiesysteem en ruimte (1.330)	We maken beleid voor het energiesysteem in relatie tot de ruimte en voeren beleid uit (1.330.01)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Gelijke kansen en toegankelijkheid. (050.010)	Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering. (050.010.020)	>	Sociaal domein	Gelijke kansen en toegankelijkheid. (2.010)	We hebben een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering. (2.010.02)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Gelijke kansen en toegankelijkheid. (050.010)	We dragen zorg voor vluchtelingen uit de regio.	>	Sociaal domein	Gelijke kansen en toegankelijkheid. (2.010)	We dragen zorg voor vluchtelingen uit de regio. (2.010.04)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Gelijke kansen en toegankelijkheid. (050.010)	We ondersteunen nieuwkomers binnen een brede sociale basis. (050.010.010)	>	Sociaal domein	Gelijke kansen en toegankelijkheid. (2.010)	We ondersteunen nieuwkomers binnen een brede sociale basis. (2.010.01)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Gelijke kansen en toegankelijkheid. (050.010)	Wij richten ons op toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie. (050.010.030)	>	Sociaal domein	Gelijke kansen en toegankelijkheid. (2.010)	Wij richten ons op toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie. (2.010.03)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (050.020)	We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers. (050.020.010)	>	Sociaal domein	Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (2.020)	We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers. (2.020.01)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (050.020)	We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd. (050.020.020)	>	Sociaal domein	Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (2.020)	We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd. (2.020.02)

WAS				IS		
Een toekomstbestendig sociaal domein	Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (050.020)	We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners. (050.020.030)	>	Sociaal domein	Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (2.020)	We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners. (2.020.03)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Uitvoering van de Wmo. (050.030)	We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer. (050.030.020)	>	Sociaal domein	Uitvoering van de Wmo. (2.030)	We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer. (2.030.02)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Uitvoering van de Wmo. (050.030)	We verbinden waar nodig zorg, wonen en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners. (050.030.030)	>	Sociaal domein	Uitvoering van de Wmo. (2.030)	We verbinden waar nodig zorg, wonen en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners. (2.030.03)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Uitvoering van de Wmo. (050.030)	Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren in de samenleving. (050.030.010)	>	Sociaal domein	Uitvoering van de Wmo. (2.030)	We verbinden waar nodig zorg, wonen en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners. (2.030.03)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Uitvoering van de Jeugdwet. (050.040)	Wij bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp. (050.040.010)	>	Sociaal domein	Uitvoering van de Jeugdwet. (2.040)	Wij bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp. (2.040.01)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Uitvoering van de Jeugdwet. (050.040)	Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente. (050.040.030)	>	Sociaal domein	Uitvoering van de Jeugdwet. (2.040)	We stellen leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer beschikbaar binnen onze gemeente. (2.040.03)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Uitvoering van de Jeugdwet. (050.040)	Wij verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners voor het veilig en ‘zo thuis mogelijk’ opgroeien van onze jeugd. (050.040.020)	>	Sociaal domein	Uitvoering van de Jeugdwet. (2.040)	Wij verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners voor het veilig en ‘zo thuis mogelijk’ opgroeien van onze jeugd. (2.040.02)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Een robuuste uitvoering en toegang. (050.500)	Voormekaar staat voor een robuuste toegang waarin de dienstverlening aansluit bij nieuwe ontwikkelingen.	>	Sociaal domein	Een robuuste uitvoering en toegang. (2.050)	We staan met Voormekaar voor een robuuste toegang waarin de dienstverlening aansluit bij nieuwe ontwikkelingen.
Een toekomstbestendig sociaal domein	Een robuuste uitvoering en toegang. (050.500)	Wij versterken onze regionale samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert.	>	Sociaal domein	Een robuuste uitvoering en toegang. (2.050)	Wij versterken onze regionale samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert. (2.050.01)
Een toekomstbestendig sociaal domein	Een robuuste uitvoering en toegang. (050.500)	We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners.	>	Sociaal domein	Een robuuste uitvoering en toegang. (2.050)	We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners. (2.050.02)
Sport en cultuur bewegen je!	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)	Buitenkunst, Vormgeving en Architectuur in de openbare ruimte.	>	Onderwijs, sport en cultuur	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)	We onderhouden buitenkunst, vormgeving en architectuur in de openbare ruimte.
Sport en cultuur bewegen je!	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)	Cultureel erfgoed. (060.010.040)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)	We ondersteunen cultureel erfgoed. (3.010.04)
Sport en cultuur bewegen je!	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)	Educatie en participatie. (060.010.030)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)	We ondersteunen muzikale educatie en participatie. (3.010.03)

WAS				IS		
Sport en cultuur bewegen je!	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)	Evenementen.	>	Onderwijs, sport en cultuur	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)	We subsidiëren evenementen. (3.010.08)
Sport en cultuur bewegen je!	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)	Heel Berkelland beweegt. (060.010.020)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)	We zetten in op heel Berkelland beweegt. (3.010.02)
Sport en cultuur bewegen je!	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)	Podia, muziekcultuur en amateurkunst.	>	Onderwijs, sport en cultuur	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)	We subsidiëren podia, muziekcultuur en amateurkunst.
Sport en cultuur bewegen je!	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)	Strategie, Beleid en Innovatie. (060.010.010)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)	We voeren vastgesteld beleid uit en ondersteunen innovatie. (3.010.01)
Sport en cultuur bewegen je!	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)	Taal en media. (060.010.050)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)	We ondersteunen taal en media. (3.010.05)
Sport en cultuur bewegen je!	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)	We zetten combinatiefunctionarissen in (brede impuls) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn. (060.010.100)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (3.010)	We zetten combinatiefunctionarissen in (brede impuls) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn. (3.010.09)
Sport en cultuur bewegen je!	Toekomstbestendige accommodaties. (060.020)	Culturele accommodaties. (060.020.010)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Toekomstbestendige accommodaties. (3.020)	We ondersteunen culturele accommodaties. (3.020.01)
Sport en cultuur bewegen je!	Toekomstbestendige accommodaties. (060.020)	Sportaccommodaties. (060.020.020)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Toekomstbestendige accommodaties. (3.020)	We beheren, verhuren en ondersteunen sportaccommodaties. (3.020.02)
Sport en cultuur bewegen je!	Toekomstbestendige accommodaties. (060.020)	Zwembaden. (060.020.030)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Toekomstbestendige accommodaties. (3.020)	We ondersteunen zwembaden. (3.020.03)
Werken en leren	Goede onderwijshuisvesting en onderwijs dat aansluit op de lokale en regionale arbeidsmarkt. (070.010)	We investeren in passende toekomstbestendige huisvesting van scholen en houden rekening met onder andere demografische ontwikkelingen. (070.010.020)	>	Onderwijs, sport en cultuur	Goede onderwijshuisvesting en onderwijs dat aansluit op de lokale en regionale arbeidsmarkt. (4.010)	We investeren in passende toekomstbestendige huisvesting van scholen en houden rekening met onder andere demografische ontwikkelingen. (4.010.01)
Werken en leren	Goede onderwijshuisvesting en onderwijs dat aansluit op de lokale en regionale arbeidsmarkt. (070.010)	Bewaken dat er goed onderwijs is dat aansluit op lokale en regionale arbeidsmarkt.	>	Onderwijs, sport en cultuur	Goede onderwijshuisvesting en onderwijs dat aansluit op de lokale en regionale arbeidsmarkt. (4.010)	We bewaken dat er goed onderwijs is dat aansluit op lokale en regionale arbeidsmarkt.
Werken en leren	Actieve deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen die dat kan. (070.020)	Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk. (070.020.010)	>	Economie, werk en inkomen	Actieve deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen die dat kan. (4.110)	Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk. (4.110.01)
Werken en leren	Actieve deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen die dat kan. (070.020)	Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving. (070.020.020)	>	Economie, werk en inkomen	Actieve deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen die dat kan. (4.110)	Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving. (4.110.02)
Werken en leren	Goed vestigingsklimaat voor ondernemers. (070.030)	We voeren de economische agenda uit.	>	Economie, werk en inkomen	Goed vestigingsklimaat voor ondernemers. (4.210)	We voeren de economische agenda uit.
Werken en leren	Goed vestigingsklimaat voor ondernemers. (070.030)	We creëren voldoende fysieke ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe of bestaande ondernemers.	>	Economie, werk en inkomen	Goed vestigingsklimaat voor ondernemers. (4.210)	We creëren voldoende fysieke ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe of bestaande ondernemers. (4.210.02)

WAS				IS		
Werken en leren	Vitale winkelcentra. (070.040)	Samen met inwoners, ondernemers en organisaties via zogenaamde taskforces voor elke kern (en centrum), gaan we aan de slag met de revitalisering van de centra. (070.040.020)	>	Economie, werk en inkomen	Vitale winkelcentra. (4.220)	We gaan samen met inwoners, ondernemers en organisaties via zogenaamde taskforces voor elke kern (en centrum), aan de slag met de revitalisering van de centra. (4.220.02)
Werken en leren	Vitale winkelcentra. (070.040)	Faciliteren van het ondernemersfonds. (070.040.010)	>	Economie, werk en inkomen	Vitale winkelcentra. (4.220)	We faciliteren van het ondernemersfonds. (4.220.01)
Werken en leren	Gerichte armoedebestrijding. (070.060)	Wij bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners. (070.060.010)	>	Economie, werk en inkomen	Gerichte armoedebestrijding. (4.120)	Wij bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners. (4.120.01)
Werken en leren	Gerichte armoedebestrijding. (070.060)	Wij investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening. (070.060.030)	>	Economie, werk en inkomen	Gerichte armoedebestrijding. (4.120)	Wij investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening. (4.120.02)
Werken en leren	Gerichte armoedebestrijding. (070.060)	Wij werken samen binnen een dekkend netwerk met externe ketenpartners.	>	Economie, werk en inkomen	Gerichte armoedebestrijding. (4.120)	Wij werken samen binnen een dekkend netwerk met externe ketenpartners.
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	Algemeen bestuur en bedrijfsvoering.	Bestuur. (090.010.010)	>	Bestuur en dienstverlening	Algemeen bestuur en bedrijfsvoering. (6.010)	Bestuur. (6.010.01)
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	Klantgerichte dienstverlening.	Dienstverlening. (090.020.010) en 090.020.030)	>	Bestuur en dienstverlening	Algemeen bestuur en bedrijfsvoering. (6.010)	Ondersteuning. (6.010.02)
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	Klantgerichte dienstverlening.	We voeren dientsverleningsovereenkomsten uit. (090.020020)	>	Bestuur en dienstverlening	Klantgerichte dienstverlening. (6.020)	We voeren dienstverleningsovereenkomsten uit. (6.020.02)
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	Moderne bedrijfsvoering.	Bedrijfsvoering. (090.030.010 t/m 090.030.050)	>	Bestuur en dienstverlening	Moderne bedrijfsvoering. (6.030)	6.030.01 Algemeen
			>	Bestuur en dienstverlening	Moderne bedrijfsvoering. (6.030)	6.030.02 Personeel
			>	Bestuur en dienstverlening	Moderne bedrijfsvoering. (6.030)	6.030.03 Huisvesting
			>	Bestuur en dienstverlening	Moderne bedrijfsvoering. (6.030)	6.030.04 Facilitair
			>	Bestuur en dienstverlening	Moderne bedrijfsvoering. (6.030)	6.030.05 ICT
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	Moderne bedrijfsvoering.	Gemeente als voorbeeld	>	Bestuur en dienstverlening	Moderne bedrijfsvoering. (6.030)	Duurzame bedrijfsvoering.